

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE EDUCATIONALE
ȘCOALA DOCTORALĂ „PSIHOLOGIE COGNITIVĂ APLICATĂ”

Credințe False (Motivate):

Factori individuali și contextuali care influențează autoamăgirea și erorile mnezice

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Autor: doctorandă Mara Georgiana Moldoveanu

Coordonatori științifici: Prof. dr. habil. Laura Visu-Petra,

Universitatea Babeș-Bolyai, România

Prof. dr. Henry Otgaar

Universitatea din Maastricht, Olanda

Cluj-Napoca

2025

CUPRINS

MULȚUMIRI	4
CAPITOLUL I. INTRODUCERE GENERALĂ ȘI CADRU TEORETIC	5
1.1 Introducere și motivație	5
1.2 Relevanța cercetării	7
1.3 Credințe false	8
1.3.1 Explicații teoretice ale credințelor false	8
1.3.2 Erori de memorie	9
1.3.3 Distincția între amintire și convingere	9
1.3.4 Factori individuali și contextuali care modelează credințele false	10
1.3.5 Consecințele credințelor false	10
1.4 Autoamăgirea	11
1.4.1 Perspective asupra autoamăgirii	11
1.4.2 Paradigme în cercetarea autoamăgirii	12
1.4.3 Factori individuali și contextuali care modelează autoamăgirea	14
1.4.3.1 Motivațiile care modelează autoamăgirea: dovezi empirice	15
1.4.4 Consecințele autoamăgirii	18
1.4.4.1 Efectele autoamăgirii asupra memoriei	18
1.4.4.2 Comportamente și atitudini (ne)dorite – raportarea insuficientă și excesivă	19
1.5 Cadre teoretice: credințe false și autoamăgire	20
1.5.1 Modele teoretice ale credințelor false	20
1.5.2 Modele teoretice ale autoamăgirii	21
1.6 Model integrativ propus al credințelor false (motivate) – influențe individuale și contextuale	22
2 CAPITOLUL II. OBIECTIVELE CERCETĂRII ȘI METODOLOGIA	26
2.1 Obiective teoretice	26
2.2 Obiective metodologice și practice	26
3 CAPITOLUL III. CONTRIBUȚII ORIGINALE LA CERCETARE	28
3.1 Studiu 1: Sondaj cu metode mixte privind autoamăgirea	28
3.1.1 Metodă	29
3.1.2 Rezultate și concluzii	30
3.2 Studiul 2: Credințe false motivate? Menținerea conceptului de sine, autoamăgirea și erorile de memorie	36

3.2.1	Metodă	38
3.2.2	Rezultate și concluzii	41
3.3	Studiul 3: Efectul plauzibilității și frecvenței evenimentelor asupra implantării credințelor și amintirilor false	49
3.3.1	Metodă	51
3.3.2	Rezultate și concluzii	53
3.4	Studiul 4: Diferențe individuale în agresivitate și atitudini față de minciună, ținând cont de dezirabilitatea socială la infractorii violenți și populația generală	59
3.4.1	Metode	63
3.4.2	Rezultate și concluzii	66
4	CAPITOLUL IV. DISCUȚII GENERALE ȘI CONCLUZII	81
4.1	Contribuții teoretice și empirice	82
4.2	Contribuții metodologice și practice	88
4.3	Implicații practice, limitări și concluzii	95
	REFERINȚE	98

Cuvinte cheie: autoamăgire; credințe false; dezirabilitate socială; exagerare autoamăgitoare; credințe false motivate; credințe autobiografice; plauzibilitatea evenimentelor; frecvența evenimentelor; conceptul moral de sine; erori de memorie; agresivitate; acceptabilitatea minciunii;

MULȚUMIRI

„Spune-mi, ce ai de gând să faci cu viața ta sălbatică și prețioasă?” Mary Oliver

În primul rând, aș dori să mulțumesc și să-mi exprim recunoștința față de coordonatoarea mea, Laura. De asemenea, doresc să-mi exprim recunoștința față de coordonatorul meu, Henry. Atât Laura, cât și Henry au contribuit profund la dezvoltarea mea academică, profesională și personală. Laura, prin empatia, bunătatea și spiritul său colaborativ, și Henry, prin integritatea, sprijinul și abordarea echilibrată și grijulie față de cercetare și mentorat, pentru care le sunt profund recunoscătoare. Vă mulțumesc!

Doresc să mulțumesc colegilor mei de la Universitatea Babeș-Bolyai și Comisiei de îndrumare. De asemenea, sunt profund recunoscător prof. dr. Harald Merckelbach, colegilor de la Departamentul de Psihologie Criminalistică din Maastricht și colegilor mei de la KU Leuven. De asemenea, le mulțumesc mamei mele, fratelui și surorilor mele (Mulțumesc Simona, Petre, Mihaela, Dorina) și surorii mele de suflet, Ani. Mulțumesc, Lavinia, Cesc Joana, Mari, Lien și Simon, Raluca, Guadalupe, comunităților mele din Cluj-Napoca și Catalonia. Mulțumesc! De asemenea, acest ultim an nu ar fi fost la fel de inspirator și provocator dacă nu ar fi fost colegii mei din laboratoarele din care am făcut parte. Colegilor mei de la RIDDLE Lab: Mulțumesc, Maria și Narcisa, Lili, Andreea, Simina, Daria și Lexi. Către prietenii mei de la CELL: mulțumesc, Charlotte și Paul, Tamara, Ivan și Fabiana, Yikang, Nurul, Diandra, Elsa, Caro, Ophelia și Anne. De asemenea, vreau să mulțumesc studenților cu care am lucrat de-a lungul timpului (în special Gabi, Diana, Eugen și Amber) și celor pe care am avut onoarea să îi îndrum în parcursul lor academic. Vreau să mulțumesc și unor ghizi și susținători ai mei, psihoterapeuții Paula și Flori. Aș dori să-mi exprim profunda recunoștință față de partenerul și prietenul meu, Mika! Ai fost alături de mine o mare parte din această călătorie și m-ai făcut să mă simt susținută, curajoasă, inteligentă, frumoasă, dar mai ales iubită cu adevărat. Sunt recunoscătoare pentru toate locurile pe care le-am vizitat și în care am trăit. Pentru acele ore minunate petrecute în natură, pentru grădina în care mi-am petrecut majoritatea zilelor în timpul pandemiei, pentru munții, râurile și marea Cataloniei. Mulțumesc încă o dată supervisorilor mei pentru că au fost deschiși și m-au susținut să trăiesc, pe cât posibil, acolo unde mă simt mai acasă.

În cele din urmă, recunosc oportunitățile și provocările care au venit odată cu standarde mai estice și mai occidentale (nordice) europene. Deși am avut partea mea de autoamăgire la începutul acestei călătorii doctorale, sunt recunoscătoare pentru asta, deoarece fără ea nu m-aș fi lansat în această aventură! Care nu a fost ușoară și lungă, și uneori deloc plăcută. Aflându-mă aici, în acest moment, sunt recunoscătoare că am îndrăznit!

CAPITOLUL I. INTRODUCERE GENERALĂ ȘI CADRU TEORETIC

1.1 Introducere și motivație¹

„La cel mai basic nivel, autoamăgirea înseamnă să ne păcălim singuri să credem ceva ce nu este adevărat – sau – să nu credem ceva ce este adevărat.”

Cortney S. Warren (psihoterapeut)

Într-o emisiune populară de televiziune olandeză, autoarea belgiană Griet op de Beeck a anunțat că, în timpul terapiei, a descoperit că tatăl ei a abuzat-o sexual în copilărie. Ea a afirmat că nu și-a amintit niciodată abuzul până când terapeutul ei i-a atras atenția că simptomele sale de sănătate mintală erau probabil rezultatul amintirilor reprimite ale abuzului din copilărie. Ca reacție la această poveste, alte persoane au ieșit în față pe rețelele de socializare cu povești similare (Shaw & Vredeveldt, 2019). Amintirile reprimite se referă la ideea că experiențele autobiografice (adesea traumatice) pot fi blocate în mod inconștient și amintite cu acuratețe, chiar și după mulți ani (Battista et al., 2023; Dodier et al., 2024; Otgaar et al., 2019). Această idee se află în centrul unei dezbateri în psihologia judiciară, deoarece unele dintre amintirile recuperate (amintiri reamintite după ani de zile) pot să nu reflecte evenimente reale, iar mai multe studii arată pericolele sugestiilor terapeutice asupra creării de amintiri false, care sunt amintiri ale unor evenimente neexperimentate (McNally, 2003; Otgaar et al., 2019, 2022a). Cazuri precum cel prezentat mai sus, datorită implicațiilor lor judiciare grave, cum ar fi acuzațiile false (Loftus, 2005; Shaw & Vredeveldt, 2019), au condus la un interes crescut pentru cercetarea credințelor false și a amintirilor false (Howe & Knot, 2015; Kassin, 1997; Loftus, 2005; Otgaar et al., 2023; Wade et al., 2025). În consecință, folosind diverse paradigme, cercetătorii au arătat că amintirile autobiografice false pot fi implantate cu succes pentru evenimente din trecut care nu au fost trăite. Aceste evenimente variază de la cele mai comune („pierdut în mall”, Loftus & Prickel, 1995), la mai traumatizante („extracția unui dinte la dentist”, Mazzoni & Memon, 2003), mai puțin plauzibile („răpirea de către OZN-uri”, Otgaar et al., 2009) și evenimente care se presupune că s-au produs de mai multe ori („pierderea unei jucării”, Calado et al., 2021; „căderea camioanelor de înot în piscină”, Otgaar et al., 2022b).

De remarcat este că, în literatura de specialitate privind amintirile false, în special în domeniul judiciar, în ultimele două decenii s-a făcut o distincție importantă între amintire (experiența de a re trăi mental un eveniment trecut) și convingere (o evaluare metacognitivă

¹ Această secțiune conține părți adaptate din lucrarea: Moldoveanu, M.G., & Visu-Petra, L. (2025). Autoamăgirea dincolo de speculații: o revizuire narativă a cercetării empirice privind convingerile false motivate. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*

făcută cu privire la caracterul autentic al unui eveniment din trecutul unei persoane) (Mazzoni et al., 2001; Mazzoni & Kirsch, 2002; Otgaar et al., 2025; Scoboria et al., 2004, 2014; Smeets et al., 2005).

Convingerea că amintirile reprimare sunt legate de mecanisme inconștiente este încă persistentă și poate avea implicații grave, cum ar fi apariția de credințe și amintiri false (Battista et al., 2023; Didier et al., 2024; Otgaar et al., 2019, 2022a). Ideea de reprimare are rădăcini conceptuale comune cu un alt construct și fenomen, și anume autoamăgirea (Krickel, 2024; Tomaka et al., 1992). Mai precis, autoamăgirea și reprimarea au fost explicate din perspective psihanalitice ca fiind legate de sau ca fiind mecanisme de apărare utilizate pentru a ne proteja de informații amenințătoare care se presupune că apar în afara conștiinței noastre, în inconștientul nostru. În timp ce reprimarea a fost explicată ca un mecanism, autoamăgirea a fost descrisă ca un concept mai larg (Freud, 1960; Didier et al., 2024; Otgaar et al., 2019; Westland, S., & Shinebourne, 2009). Interesul cercetătorilor pentru autoamăgire a fost inițial inspirat de perspectiva psihanalitică, dar autoamăgirea este recunoscută ca un fenomen complex, studiat într-o gamă largă de discipline. Cu toate acestea, în prezent, există diferențe semnificative între cercetători în ceea ce privește definiția precisă și elementele, caracteristicile și mecanismele sale (Bachkirova, 2016; Balcetis, 2008; Fan et al., 2022; Khalil, 2017; Mele, 1997; Paulhus & Holden, 2010; von Hippel & Trivers, 2011).

O definiție largă, propusă pentru autoamăgire, care include mai multe elemente comune din diverse perspective, ar putea fi procesul de dobândire și menținere a unor credințe false motivate, chiar și în fața unor dovezi contradictorii (Balcetis, 2008; Khalil, 2017; Mele, 2001; von Hippel & Trivers, 2011). În plus, o parte substanțială a literaturii științifice privind autoamăgirea constă în afirmații teoretice și esențial speculative (de exemplu, Balcetis, 2008; Mele, 2001; Lauria et al., 2016; von Hippel & Trivers, 2011). Aceste propuneri se concentrează pe diferite moduri de înțelegere a fenomenului sau a mecanismelor care ar putea facilita autoamăgirea și nu sunt neapărat urmate de studii empirice care examinează sau testează modelele sau ipotezele propuse (dar a se vedea von Hippel & Trivers, 2011; Smith et al., 2017). Studiile privind autoamăgirea nu au abordat încă aspectele fundamentale ale fenomenului, cum ar fi investigarea sistematică a motivațiilor sau mecanismelor care ar putea duce la formarea cu succes a autoamăgirii.

Deși în ultimele decenii s-au înregistrat unele progrese în înțelegerea credințelor false și a autoamăgirii, lipsa dovezilor empirice concrete, în special în cazul autoamăgirii, evidențiază lacune semnificative în înțelegerea acestui fenomen (Moldoveanu & Visu-Petra, 2025; Von Hippel & Trivers, 2011). În plus, în cazul autoamăgirii, utilizarea interșanjabilăa termenilor

precum motivații (motivul sau motivele pentru care se acționează sau se comportă într-un mod), mecanisme (un proces stabilit prin care ceva are loc sau este provocat) sau funcții (scop) și consecințe ale autoamăgirii contribuie la validitatea conceptuală limitată a acesteia, în ciuda importanței sale în viața de zi cu zi. Acest lucru este și mai esențial în contextul judiciar, unde credințele false pot duce la erori judiciare (Ost, 2017; Howe & Knot, 2015).

1.2 Relevanța cercetării

Relevanța practică a studierii amintirilor false și a credințelor false a fost discutată în numeroase studii din ultimele două decenii (de exemplu, Bernstein et al., 2015; Howe & Knot, 2015; Loftus, 2005; Mazzoni et al., 2010; Scoboria et al., 2017; Wade et al., 2024) ca aspect important al fiabilității mărturiilor martorilor oculari în sala de judecată. Impactul autoamăgirii a fost studiat în principal în reacție la feedback (de exemplu, Fan et al., 2022; Liu et al., 2019, 2025), precum și asocierea cu alte constructe psihologice, cum ar fi bunăstarea subiectivă (Dufner et al., 2019; Taylor et al., 2003). În domeniul judiciar, autoamăgirea a fost abordată în unele studii care au analizat validitatea măsurilor de autoevaluare relevante pentru luarea deciziilor judiciare, cum ar fi măsurătorile factorilor evaluați în contextul evaluării riscurilor (probabilitatea ca o persoană să se angajeze în comportamente dăunătoare, infracționale sau în general adverse în viitor; Hildebrand et al., 2018). Autoamăgirea ar putea fi relevantă și în cazul evaluării validității simptomelor, în care se evaluează raportarea insuficientă sau excesivă (de obicei intenționată, simulată) a simptomelor psihologice pentru a evalua dacă o persoană se prefacă (Boskovic et al., 2024; Merten & Merkelbach, 2013). În plus, o dezbatere actuală în literatura de specialitate se referă la faptul dacă autoamăgirea reprezintă o tendință de răspuns, așa cum a fost propusă inițial, sau dacă se manifestă ca o dispoziție sau trăsătură mai stabilă (Mills & Kroner, 2005; Tan & Grace, 2008; Vigil-Colet et al., 2012).

Cercetările privind autoamăgirea situațională în literatura judiciară sunt insuficiente. Susținem că autoamăgirea poate fi identificată în diverse aspecte ale domeniului judiciar, de exemplu, în mărturiile false internalizate (o persoană nevinovată, care ajunge să creadă cu adevărat că este vinovată) (Kassin, 1997). Un alt domeniu în care autoamăgirea ar putea fi prezentă în domeniul judiciar ar putea fi tendința experților spre încredere excesivă (când indivizii își supraestimează propriile abilități, cunoștințe sau acuratețea judecăților lor) și estimări exagerate ale abilităților și deciziilor (Neal et al., 2018). S-a sugerat că autoamăgirea a evoluat ca o modalitate de a minții mai bine pe ceilalți (von Hippel & Trivers, 2011), iar dovezile empirice limitate arată că acest lucru ar putea fi într-adevăr cazul, că autoamăgirea este mai frecventă în contexte de minciună și ar putea fi asociată cu comportamentul simulat (Jian

et al., 2019; Lu, 2012; Smith et al., 2017). Mai multe studii au arătat cum credințele false de durată pot apărea ca efecte reziduale ale minciunii, precum și ale simulării simptomelor psihologice (Kunst & Winkel, 2015; Merckelbach & Merten, 2012; Otgaar et al., 2023; Riesthuis et al., 2023).

Concentrarea asupra credințelor false și, mai specific, asupra autoamăgirii, poate permite o înțelegere nuanțată a modului în care se pot forma și persista credințele false despre trecutul și prezentul unei persoane, precum și a consecințelor credințelor false în diferite contexte. Acest capitol introductiv descrie aspectele conceptuale și elementele credințelor false, cu un accent mai profund pe un tip specific de convingere falsă, și anume autoamăgirea. Sunt prezentate factorii individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea, alături de mecanismele, paradigmele și consecințele credințelor false și ale autoamăgirii.

1.3 Credințe false

1.3.1 Explicații teoretice ale credințelor false

Mai mulți autori au sugerat că avem tendința de a accepta aparențele ca fiind realitate și ne formăm credințe cu privire la realitate până când acestea sunt dovedite contrariu. Pentru a ne actualiza credințele, folosim informații externe (de exemplu, din exterior, prin simțurile noastre, cum ar fi auzul sau văzul) și informații interne (de exemplu, cunoștințe anterioare, emoțiile noastre, sistemul de credințe anterioare etc.; Seitz & Angel, 2022). Credințele noastre ne pot ghida comportamentul, de exemplu, dacă credem că o persoană este nevinovată, am putea încerca să găsim dovezi care să confirme că aceasta este într-adevăr nevinovată. Deși credințele sunt importante, deoarece susțin înțelegerea noastră asupra realității, ele nu sunt întotdeauna o reprezentare reală a faptelor sau a realității. În plus, deoarece credințele sunt reprezentări interne și nu reflectări directe ale realității, ele pot fi inexacte. Când o persoană este convinsă în mod eronat că un eveniment sau detalii ale unui eveniment i s-au întâmplat, ne referim la acest lucru ca la credințe false (Lampinen et al., 1998). Un domeniu care se ocupă de credințele false este psihologia judiciară, mai precis cercetarea memoriei false (Otgaar et al., 2018a, 2018b, 2023; Scoboria et al., 2004, 2014; Smeets et al., 2005). Memoria este, în general, fiabilă, dar (majoritatea) cercetătorilor sunt de acord că memoria nu înregistrează evenimentele așa cum ar face o cameră video. În schimb, memoria este un proces reconstructiv, ceea ce înseamnă că ne reconstruim amintirile de fiecare dată când le reamintim (Loftus, 2005). În unele cazuri, din diferite motive, cum ar fi influențe externe (de exemplu, sugestie), se pot forma amintiri false (Loftus & Pickrell, 1995).

1.3.2 Erori de memorie

Memoria poate fi afectată de influențe externe (de exemplu, sugestie) și interne (de exemplu, minciuna) (Otgaar & Baker, 2018; Otgaar et al., 2023). Aceste influențe pot duce la erori de memorie, care constau în amintirea de detalii/evenimente sugerate ca fiind prezente, deși nu au fost prezente în realitate, sau în amintirea unor anumite detalii/evenimente care nu au fost experiențate, deși au fost experiențate în realitate (Otgaar et al., 2023). Aceste erori de memorie sunt denumite în literatura de specialitate erori de omisiune (un eveniment trăit este raportat doar parțial sau nu este raportat deloc; informații relevante sunt uitate sau omise) și erori de comisiune (*engl.*, commission errors, un eveniment sau detalii care nu au fost trăite sunt raportate sau evenimente sau detalii trăite sunt raportate diferit față de cum au fost trăite) (Loftus, 2005; Otgaar et al., 2023).

1.3.3 Distincția între amintire și convingere

Până la începutul anilor 2000, când se studiau amintirile false, unii cercetători măsurau credința autobiografică, care reprezintă „toate informațiile autobiografice pe care o persoană le are, inexacte, precum și exacte” (Scoboria et al., 2004, p.792), în timp ce alții se concentrau pe rapoarte și relatări detaliate ale evenimentelor (Loftus, 1997). Pe de altă parte, amintirea se referă la experiența subiectivă de a re trăi mental un eveniment trecut, pe care o are orice persoană (Scoboria et al., 2017). Până în prezent, multiple studii au arătat că, de exemplu, feedback-ul și sugestiile pot influența convingerea că un eveniment a avut loc separat de amintirea unui eveniment (de exemplu, Clark et al., 2012; Mazzoni et al., 2010; Otgaar et al., 2014; Scoboria et al., 2017, dar a se vedea și Li et al., 2020, 2022; Otgaar et al., 2016b, 2016c; Zhang et al., 2024; Wang et al., 2019a, 2019b). În lumina acestor descoperiri, credințele și amintirile au fost propuse ca fiind constructe diferite ale memoriei (Mazzoni et al., 2001; Mazzoni & Kirsch, 2002; Scoboria et al., 2004, 2017). Cercetările privind credințele false au arătat că acestea se pot forma sau pot fi exagerate pentru evenimente netrăite (persoanele ajung să creadă că evenimentele sugerate li s-au întâmplat cu adevărat, Scoboria et al., 2012) sau pot fi retrase (nu mai cred că un eveniment a avut loc după ce, de exemplu, au primit feedback că evenimentul nu s-a întâmplat, Otgaar et al., 2016b) sau pot fi diminuate (scăzute) pentru evenimente trăite (Otgaar et al., 2023; Polage, 2019). La fel ca în cazul amintirilor false, schimbările în credințe pot fi provocate de influențe externe (de exemplu, sugestie) sau pot apărea spontan din cauza influențelor interne (de exemplu, minciuna) (Otgaar et al., 2023). În plus, schimbările în credințe pot fi influențate de mai mulți factori, cum ar fi factorii contextuali sau individuali (Riesthuis et al., 2023).

1.3.4 Factori individuali și contextuali care modelează credințele false

Au fost studiați o serie de factori individuali și contextuali care pot influența formarea atât a amintirilor false, cât și a credințelor false, cum ar fi plauzibilitatea evenimentului, neîncrederea în memorie, feedback-ul social și valența emoțională (de exemplu, Bernstein et al., 2009; Calado et al., 2021; Mazzoni et al., 2001; Otgaar et al., 2016a; Pezdek et al., 1997; Scoboria et al., 2006; Zhang et al., 2022, 2024). În plus, funcțiile executive (de exemplu, schimbarea, inhibarea și actualizarea, Battista et al., 2020), contextul cultural (Wang et al., 2021), trăsăturile de personalitate (de exemplu, extraversiunea, neuroticismul și psihotismul, Mirandola et al., 2020; psihopatie, Mirandola et al., 2023) au fost abordate în unele studii, deși într-o manieră mai puțin sistematică. În plus, majoritatea studiilor au examinat acești factori în mod izolat, în ciuda probabilității ca mai multe caracteristici ale evenimentelor să coexiste în situații reale. De exemplu, Otgaar și colegii săi (2022b) au constatat că frecvența evenimentelor nu a dus la diferențe în formarea amintirilor false și au susținut că acest lucru ar putea fi influențat de alegerea evenimentului, întrucât, în unele studii, s-a demonstrat că evenimentele mai mult sau mai puțin plauzibile influențează rata formării credințelor false și a amintirilor (Mazzoni et al., 2001; Scoboria et al., 2012, dar a se vedea și Strange et al., 2006). Un alt factor de diferență individuală studiat și care s-a dovedit a fi relevant din punct de vedere practic în discuția despre formarea credințelor autobiografice este neîncrederea în memorie, evaluarea subiectivă a funcționării memoriei proprii (Zhang et al., 2022, 2022, 2024b).

Motivația a apărut, de asemenea, ca un factor relevant (Scoboria et al., 2014), adică motivația de a nu-și aminti evenimentul, 4,3% dintre participanți menționând acest lucru ca motiv pentru retragerea credinței în eveniment în rândul studenților. În mod similar, Polage (2012) a descoperit o asocierie între efectul de inflație a fabricării (credințe exagerate despre un eveniment despre care s-a mințit anterior) și nivelurile de experiențe disociative, oferind dovezi preliminare pentru o explicație motivată a formării credințelor false, care va fi discutată mai în detaliu în secțiunea următoare despre autoamăgire.

1.3.5 Consecințele credințelor false

În timp ce în cazurile reale, amintirile false și credințele false pot duce la consecințe grave (e.g., Newman et al., 2022; Otgaar et al., 2022b), au existat și studii experimentale care au abordat unele consecințe ale credințelor false asupra, de exemplu, luării deciziilor (Wang et al., 2019b). S-a demonstrat cum credințele false contribuie la erori de memorie, deoarece indivizii își pot aminti greșit evenimente în moduri care le susțin credințele inexacte (Loftus, 2005; Bernstein et al., 2015). Cercetările au arătat că uneori credințele false în absența

amintirilor pot duce la consecințe negative asupra atitudinilor și comportamentului (de exemplu, preferințele alimentare, Bernstein et al., 2015; Geraerts et al., 2008; Pezdek & Freyd, 2009). Wang et al. (2019a, 2019b) au arătat că aceste credințe false subminează rezolvarea problemelor, luarea deciziilor și comportamentul (preferințele alimentare) și că amintirile false și credințele false sunt mai frecvente atunci când o persoană procesează informații legate de sine (autoreferențialitate) în comparație cu informații legate de alții (Wang et al., 2024). Mai mult, consecințele dobândirii unor credințe false nu sunt întotdeauna negative, de exemplu, un studiu realizat de Laney et al. (2008), arătând că amintirile false pozitive pot îmbunătăți în mod similar preferințele alimentare, inducând atitudini pozitive față de un tip de mâncare și implantând sugestia falsă că participanții au apreciat acest tip de mâncare prima dată când l-au încercat.

1.4 Autoamăgirea

1.4.1 *Perspective asupra autoamăgirii*²

Abordările filosofice ale autoamăgirii se concentrează pe definirea motivelor pentru care autoamăgirea apare la indivizi și a condițiilor minime necesare pentru ca autoamăgirea să aibă loc (Gur & Sackeim, 1979; Mele, 2001). Au fost postulate cele două opinii cele mai influente în filozofie cu privire la conceptualizarea autoamăgirii: opinia deflaționistă (non-internaționalistă) și opinia inflaționistă (internaționalistă). În perspectiva *inflaționistă*, sinele este împărțit în părți distincte care pot fi în conflict (o „parte” are o convingere, în timp ce cealaltă are o convingere contradictorie). De exemplu, unele teorii ale autoamăgirii s-au bazat pe ideea divizării între conștient și inconștient (Jian et al., 2019; von Hippel & Trivers, 2011). Deși existența unei diviziuni structurale a minții este încă postulată (de exemplu, Schwarzmann & van der Weele, 2019), aceste perspective descriu mai degrabă autoamăgirea ca fiind legată de prejudecăți în procesarea informațiilor (adică, colectarea informațiilor; Smith et al., 2017; procesarea informațiilor și de memorare, von Hippel & Trivers, 2011) și formarea credințelor (Mijović-Prelec & Prelec, 2010). În schimb, în perspectiva *deflaționistă* propusă de Mele (1997, 2000, 2001), se susține că autoamăgirea este o categorie generală de judecată motivată și părtinitoare (Mele, 1997). Această perspectivă propune că autoamăgirea nu este intenționată, și anume, intenția de a se înșela pe sine nu este prezentă ca în cazul înșelăciunii interpersonale

²Această secțiune conține părți adaptate din articolul: Moldoveanu, M.G., & Visu-Petra, L. (2025). Self-deception beyond speculation. A narrative review of empirical research on motivated false beliefs. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*.

(DePaulo et al., 1996), ci ceea ce determină autoamăgirea sunt factorii motivaționali (de exemplu, emoțiile, dorințele).

Derivând din lucrările psihanalitice și filosofice timpurii, literatura psihologică privind autoamăgirea a fost împărțită timp de decenii între două perspective privind motivele și mecanismele autoamăgirii. Una dintre acestea este perspectiva *intrapersonală*, în care cei care se autoamăgesc se amăgesc pe sine în beneficiul propriu, pentru a se proteja de informații amenințătoare (Freud, 1946; Mele, 2000; Sackeim & Gur, 1979; un concept similar cu literatura privind negarea și reprimarea psihanalitică). La polul opus se află *perspectiva interpersonală*, în care se propune că persoana se amăgește pe sine pentru a-i amăgi mai bine pe ceilalți (de exemplu, fiind un produs secundar al autoamăgirii; Schwardmann & van der Weele, 2019; von Hippel & Trivers, 2011).

Mai mult, de-a lungul anilor, autoamăgirea a fost descrisă în literatura de specialitate în domeniul psihologiei fie ca un fenomen negativ (dar adaptativ), fie ca un fenomen defensiv (un mecanism de apărare, cum ar fi negarea sau reprimarea, Johnson, 1995; autoprotecția, Alicke & Sedikides, 2009; Greve & Wentura, 2010) sau ca unul pozitiv, mai ofensiv, axat pe îmbunătățirea și atribuirea de trăsături pozitive și dezirabile proprii, adesea asociat cu iluzii pozitive și optimism (Robinson, et al., 2009; Taylor, 2003). În plus, autoamăgirea a fost discutată ca un proces (descriind mecanismele prin care autoamăgirea are loc în cadrul individului, de exemplu, cogniția motivată, Balciș, 2008; von Hippel & Trivers, 2011), precum și ca un produs (de exemplu, credințe false despre sine care sunt exprimate; Balciș, 2008; Mijović-Prelec & Prelec, 2010). Dincolo de definițiile teoretice, literatura psihologică s-a concentrat pentru prima dată pe operaționalizarea autoamăgirii pentru realizarea de studii empirice e.g. de metodă folosită? (de exemplu, Sackeim & Gur, 1979).

1.4.2 Paradigme în cercetarea autoamăgirii³

Cercetarea empirică privind autoamăgirea în psihologie a adoptat două abordări principale: examinarea autoamăgirii ca *trăsătură*, *dispoziție* sau *tendință de răspuns* (în principal studii corelaționale; Paulhus, 1991) sau investigarea acesteia ca un *comportament situațional* prin paradigme experimentale (Chance et al., 2011; Gur & Sackeim, 1979; Mei et al., 2023). Gur și Sackeim (1979) au realizat unul dintre primele experimente în acest domeniu pentru a provoca autoamăgirea și a dovedi existența acesteia. O altă încercare pionieră de a

³ Această secțiune conține părți adaptate din articolul: Moldoveanu, M.G., & Visu-Petra, L. (2025). Self-deception beyond speculation. A narrative review of empirical research on motivated false beliefs. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*.

provoca autoamăgirea a fost făcută de Quattrone și Tversky (1984). Aceste încercări timpurii de a provoca autoamăgirea au sugerat posibilitatea existenței unor credințe contradictorii asociate cu anumite motivații (de exemplu, reducerea discrepanței cognitive, procesarea informațiilor în concordanță cu credințele). În timp ce aceste paradigme s-au concentrat în principal pe reacțiile la comportamente din trecut (retrospective), paradigme mai recente provoacă autoamăgirea folosind situații ipotetice viitoare (de exemplu, paradigma orientată spre viitor, Chance et al., 2011).

Propusă ca o încercare mai bună de a măsura credințele false necesare pentru a demonstra că autoamăgirea a fost provocată, *paradigma orientată spre viitor* implică participarea la un test, jumătate dintre participanți având acces la răspunsuri (de exemplu, răspunsurile sunt incluse la sfârșitul testului), oferind astfel posibilitatea de a trișa. După testul inițial, participanții sunt rugați să prezică performanța lor viitoare într-un test ipotetic fără răspunsuri. În unele studii, se administrează și un al doilea test pentru a calcula diferențele dintre estimările viitoare și performanțele reale într-un al doilea test. Cu toate acestea, paradigma se concentrează pe diferențele dintre estimările unui grup care nu a avut acces la răspunsuri și cele ale unui grup care a avut acces. Constatarea tipică utilizând acest paradigmă este o supraestimare a performanței viitoare (ipotetice), interpretată ca autoamăgire, participanții care au avut acces la răspunsuri în primul test prezicând scoruri semnificativ mai mari pentru al doilea test în comparație cu grupul care nu a avut acces la răspunsuri, în ciuda faptului că ambele grupuri știau că nu au răspunsurile pentru al doilea test (Chance et al., 2011, 2015; Fan et al., 2022; Jian et al., 2019; Liu et al., 2019; Mei et al., 2023).

Atunci când este abordată ca *trăsătură*, *dispoziție* sau *tendință de răspuns*, autoamăgirea a fost studiată în principal pe baza raționamentului că oamenii tind să nege calitățile negative ale sinelui și să le accentueze pe cele pozitive, cunoscut și sub numele de self-enhancement (Sackeim & Gur, 1979; Paulhus & Reid, 1991). Sackeim & Gur (1979) au elaborat primul chestionar pentru măsurarea autoamăgirii (Chestionarul de autoamăgire, SDQ), care a fost ulterior modificat și validat de Paulhus și Reid (1991) sub denumirea de Inventarul echilibrat al răspunsurilor dezirabile (BIDR, Paulhus, 1991; cunoscut ulterior sub numele de Scalele de înșelăciune Paulhus, PDS, Paulhus, 1998). Unele elemente ale acestor măsuri sunt: „Sunt o persoană complet rațională”, „Nu regret niciodată deciziile mele”, „Îmi controlez complet emoțiile”, „Sunt o persoană foarte disciplinată” (Paulhus, 1998). În studiile empirice, autoamăgirea a fost utilizată în special atunci când s-au folosit măsuri și evaluări auto-raportate ca mijloc de creștere a validității măsurătorilor (Vigil-Colet et al., 2012) și ca parte a constructului de dorință socială și a tendinței propuse de a disimula în contexte mai legale

(Crowne & Marlowe, 1960; Hildebrand et al., 2018; Paulhus, 1991). Unele studii au analizat asocierea dintre autoîmbunătățire și alte constructe, cum ar fi adaptarea personală (Dufner et al., 2019; Sheridan et al., 2015; Taylor et al., 2003), anxietatea (Sheridan et al., 2015) sau personalitatea (de exemplu, Triada Întunecată, Wright et al., 2012). Cu toate acestea, în literatura științifică există o dezbatere cu privire la cea mai bună abordare a tendințelor de autoîmbunătățire autoînșelătoare: ca stil de răspuns, trăsătură de personalitate sau dispoziție (Barry et al., 2016). În timp ce unii susțin că auto-îmbunătățirea înșelătoare ar trebui tratată mai degrabă ca o dispoziție sau o trăsătură de personalitate (Mills & Kroner, 2005; Vigil-Colet et al., 2012), care adaugă o variație unică unor fenomene (de exemplu, recidivismul violent, Mills & Kroner, 2005), multe studii corelaționale includ autoamăgirea ca variabilă potențial confundată, operaționalizând autoîmbunătățirea ca o tendință de răspuns, în special atunci când se măsoară constructe sensibile (sau mai puțin sensibile) la efectele de auto-prezentare, cum ar fi agresivitatea sau factorii de risc dinamici (pentru discuții privind acest aspect, a se vedea și Hildebrand, et al., 2018; Vigil-Colet et al., 2012).

1.4.3 Factori individuali și contextuali care modelează autoamăgirea

Unii dintre factorii individuali abordați până în prezent sunt trăsăturile de personalitate și factorii individuali, cum ar fi stima de sine, precum și factori mai cognitivi și afectivi, cum ar fi inhibiția cognitivă, locusul controlului și autoeficacitatea ca componentă a autoreglării (Erez et al., 1995; Paulhus, 1991; Sengupta et al., 2020; Wright et al., 2021). Autoamăgirea dispozițională (exagerarea autoamăgitoare, *engl.*, self-deceptive enhancement) s-a dovedit a fi asociată cu trăsături de personalitate pozitive, precum extraversiunea, deschiderea, precum și agreabilitatea și conștiinciozitatea (Berry et al., 2007; Paulhus, 1998; Lu & Chung, 2014). Mai mult, autoamăgirea dispozițională a fost asociată cu trăsături de personalitate întunecate, în special narcisismul (Paulhus & Holden, 2009). Cea mai consistentă constatare din literatura de specialitate privind autoamăgirea este că ambiguitatea contextuală crescută (de exemplu, feedbackul general care poate fi ușor interpretat într-un mod egoist) duce la o creștere a autoamăgirii (Johnson, 1995; Ren et al., 2019; Sloman et al., 2010; Mei et al., 2023). Mai mult, unele dintre aceste studii (Ren et al., 2019; Mei et al., 2022) s-au concentrat și pe oferirea de feedback și au arătat că feedbackul negativ a dus la o scădere a autoamăgirii în comparație cu feedbackul mai neutru sau pozitiv (a se vedea și Chance et al., 2015). Un alt factor care a fost abia abordat este diferența de statut social (Lu & Chang, 2014; Jian et al., 2019). În plus, studii limitate au abordat încărcarea cognitivă, cu concluzii preliminare că aceasta este redusă în comparație cu minciuna (Jian et al., 2019). Autoamăgirea a fost, de asemenea, conceptualizată

ca o formă de coping afectiv, în care indivizii își manipulează inconștient credințele sau amintirile pentru a evita emoțiile stresante și a menține confortul psihologic (Lauria et al., 2016). Astfel, reglarea emoțiilor a fost postulată ca un factor care influențează și joacă un rol semnificativ în autoamăgirea. Cu toate acestea, cercetările privind autoamăgirea, reglarea emoțiilor și factorii afectivi sunt rare (Arndt et al., 2013).

Deși factorii individuali sunt importanți, factorii contextuali pot influența, de asemenea, autoamăgirea. Un astfel de factor este, de exemplu, cultura. Deși efectul culturii nu a fost abordat în cazul autoamăgirii situaționale, s-a constatat că autoamăgirea dispozițională sau autoamăgirea în scopul îmbunătățirii imaginii de sine este sensibilă la cultură (Sedikides et al. 2003, 2005). Un alt aspect important, în special pentru autoamăgirea dispozițională, este contextul sau cadrul în care se analizează și se măsoară acest fenomen. Similar culturii, influența contextului sau a cadrului autoamăgirii situaționale a fost mai puțin studiată (mai degrabă au fost abordate caracteristicile contextului, cum ar fi ambiguitatea). În situații în care indivizii ar putea dori să evite pedepse mai severe sau să obțină beneficii (de exemplu, fraudă în asigurări), autoamăgirea ar putea crește (de exemplu, Merckelbach & Merten, 2012); cu toate acestea, acest aspect nu a fost încă investigat.

În cele din urmă, dar crucial pentru autoamăgire, este motivația de a se angaja în autoamăgire, care ar putea fi văzută ca un factor individual. Motivațiile pentru angajarea în autoamăgire sunt menționate în multe lucrări teoretice ca una dintre principalele trăsături distinctive ale autoamăgirii, în comparație cu simpla dobândire de credințe false (Mele, 1998; von Hippel & Trivers, 2011). Folosind paradigme pentru autoamăgirea situațională și dispozițională sau de trăsătură, s-au efectuat cercetări empirice care investighează rolul motivațiilor interne și externe în autoamăgire. Cu toate acestea, studiile sunt dispersate și tratează adesea motivațiile separat, ceea ce face dificilă obținerea unei imagini de ansamblu.

1.4.3.1 Motivațiile care modelează autoamăgirea: dovezi empirice⁴

Motivațiile propuse pentru angajarea în autoamăgire pot fi împărțite în două tipuri sau categorii: interne sau orientate spre sine (care reflectă perspectivele intrapersonale asupra autoamăgirii) și externe sau orientate spre alții (care reflectă perspectivele interpersonale asupra autoamăgirii). Motivațiile interne sunt date de starea internă a unei persoane (de exemplu, tendințele comportamentale apetitive și aversive (de a se apropia de bine și de a evita răul; Tice & Masicampo, 2008), iar motivațiile externe se referă la câștiguri și beneficii externe (de

⁴⁴ Această secțiune conține părți adaptate din articolul: Moldoveanu, M.G., & Visu-Petra, L. (2025). Self-deception beyond speculation. A narrative review of the empirical research on motivated false beliefs. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*.

exemplu, evitarea pedepselor prin înșelarea cu succes a altora; von Hippel & Trivers, 2011). Deși influențele interne și externe sunt frecvent discutate în cercetările privind tendința de a-i minți pe ceilalți (de exemplu, DePaulo et al., 1996; Otgaar et al., 2023), aceste categorii și datele empirice relevante nu au fost prezentate, din câte știm, într-o singură analiză cuprinzătoare privind autoamăgirea. Mai mult, studiile empirice care investighează motivațiile autoamăgirii s-au concentrat adesea pe o singură motivație sau perspectivă, cum ar fi comportamentul simulant (de exemplu, Lu et al., 2014), sau s-au concentrat în principal pe motivații externe (de exemplu, stimulente financiare, recunoaștere socială, Chance et al., 2011). Includerea motivațiilor interne este extrem de relevantă, deoarece impactul și asocierea acestora cu autoamăgirea pot diferi. De exemplu, Hirschfeld et al. (2008) au studiat 429 de studenți și au constatat că autoamăgirea ca trăsătură de caracter era asociată pozitiv cu motivațiile intrinseci, dar asociată negativ cu motivațiile extrinseci. Acest lucru sugerează că persoanele cu tendințe mai mari de autoamăgire se declară mai motivate de obiective interne decât de factori externi. Mai puține studii au explorat interacțiunea dintre motivațiile externe și interne, sugerând interdependența și influența reciprocă a acestora (de exemplu, creșterea încrederii și a motivelor financiare; Mijovic-Prejelec & Prelec, 2010). A se vedea tabelul 1 pentru o prezentare generală a motivațiilor propuse în cercetarea psihologică.

Tabelul 1

Motivații externe și interne pentru autoamăgire

Motivații externe	Motivații interne
Obținerea de beneficii	Creșterea încrederii în sine
Validarea socială și/sau recunoașterea socială	Scăderea afectului negativ pe termen scurt
Înșelarea/Mințirea mai ușoară a celorlalți	Reducerea discrepanțelor sau disonanței cognitive
Obținerea de stimulente financiare	Creșterea bunăstării subiective
Evitarea pedepselor	Creșterea afectului pozitiv pe termen scurt
	Menținerea conceptului de sine (moral)
	Apropierea de ceea ce este bun și evitarea a ceea ce este rău (tendințe comportamentale)
	Reducerea sarcinii cognitive
	Evitarea informațiilor amenințătoare

1.4.3.1.1 Motivații externe .

Unele dintre cele mai repetate motivații externe pentru autoamăgire studiate sau propuse în literatura de specialitate sunt obținerea de beneficii sau evitarea pedepselor (de exemplu,

pedeapsa pentru minciună, von Hippel & Trivers, 2011; stimulente financiare, Mijović-Prelec & Prelec, 2010), validarea socială și/sau recunoașterea socială (Baumeister & Cains, 1992; Chance et al., 2011; Dufner et al., 2019; Lamba & Nityananda, 2014) și tendința de a-i minți pe ceilalți (Lu, 2012; Smith et al., 2017; von Hippel & Trivers, 2011).

1.4.3.1.2 Motivații interne

Motivațiile interne pentru autoamăgire propuse până în prezent și studiate în literatura de specialitate sunt creșterea încrederii în sine (Mijović-Prelec & Prelec, 2010), scăderea afectului negativ pe termen scurt, discrepanța cognitivă (Sackeim & Gur, 1979) sau disonanța cognitivă (Merchelbach & Merten, 2008; Otgaar et al., 2023), creșterea bunăstării subiective (Baumeister & Cains, 1992) și creșterea afectului pozitiv pe termen scurt, menținerea conceptului de sine (moral) (Baumeister & Cains, 1992; Lu & Chang, 2011; Mazar et al., 2008), tendințe comportamentale de apropiere de bine și evitarea răului (Tice & Masicampo, 2008) și reducerea sarcinii cognitive (Butterworth et al., 2022; Jian et al., 2019; von Hippel & Trivers, 2011). În timp ce propunerile precum apropierea de bine și evitarea răului nu au fost încă testate (Tice & Masicampo, 2008), alte motivații au fost investigate în unele studii empirice. Mai jos, vom explica fiecare motivație și vom trece în revistă câteva studii empirice care le-au abordat.

Menținerea conceptului de sine (moral). Ideea autoamăgirii pentru a păstra conceptul de sine moral (pozitiv) a avut o influență extrem de mare. Baumeister (1996), unul dintre primii susținători ai autoamăgirii motivate de menținerea bunăstării, a susținut că oamenii sunt puternic motivați să mențină concepte de sine favorabile despre ei înșiși și că, atunci când aceste concepte de sine sunt amenințate, aceștia recurg uneori la strategii de autoamăgire (adică se amăgesc pe ei înșiși pentru a nu fi nevoiți să-și actualizeze conceptul de sine; Baumeister, 1996; Baumeister & Cairns, 1992; vezi și Greenwald, 1980, Sedikides și Skowronski, 1997). Doar câteva studii au încercat să testeze teoria menținerii conceptului de sine în raport cu autoamăgirea, în principal prin observarea modului în care oamenii reacționează la primirea de informații corective (de exemplu, feedback, Baumeister și Cairns, 1992, vezi și Weinberger et al., 1979). Cu toate acestea, în aceste studii, conceptul moral de sine nu a fost măsurat direct, nici autoamăgirea; astfel, influența menținerii conceptului moral de sine asupra autoamăgirii rămâne necunoscută. Într-un alt studiu care a investigat autoamăgirea raportată de subiecți în asociere cu conceptul moral de sine măsurat, Lu și Chang (2011) au arătat că autoamăgirea dispozițională era asociată cu un concept moral de sine pozitiv într-un eșantion de studenți.

1.4.4 Consecințele autoamăgirii

Literatura de specialitate privind autoamăgirea a investigat consecințele autoamăgirii prin studii experimentale și corelaționale care au analizat impactul pe termen scurt asupra funcționării cotidiene (Johnson et al., 1995; Peterson et al., 2003; Chance et al., 2011, 2015), precum și impactul pe termen lung asupra adaptării psihologice și funcționării interpersonale (Taylor et al., 2003; Dufner et al., 2019). În ansamblu, dovezile empirice arată că autoamăgirea poate avea consecințe negative pe termen scurt (percepții distorsionate despre sine, Chance et al., 2011, 2015; incapacitatea de a integra feedback-ul, Johnson et al., 1995, 1997; Peterson et al., 2003). De exemplu, Johnson et al. (1997) au analizat influența autoamăgirii dispoziționale (negare și exagerare) în tratarea eșecului asupra performanței și răspunsului emoțional (de exemplu, furie și ostilitate). O exagerare mai mare a prezis o rezolvare a problemelor și o ostilitate semnificativ mai slabă, respectiv ridicată, iar o negare mai mare a prezis o rezolvare a problemelor semnificativ mai slabă după eșec. În cazul autoamăgirii dispoziționale, aceasta a fost inițial considerată potențial benefică pentru sănătatea mintală, deoarece a fost asociată în mod constant în mod pozitiv cu măsurătorile de adaptare psihologică (Sedikides & Gregg, 2008; Taylor et al., 2003) și asociată în mod negativ cu anxietatea și depresia (Arndt et al., 2013; Sheridan et al., 2015). Cu toate acestea, unele studii au relevat rezultate mixte. De exemplu, persoanele care se prezintă pozitiv exagerat pot face o primă impresie pozitivă, dar, pe termen lung, sunt evaluate de către ceilalți ca fiind mai puțin demne de încredere, deoarece percepțiile interpersonale pozitive se diminuează în timp (Dufner et al., 2019; Paulhus, 1998). Mai mult, în domeniul judiciar, provocarea autoamăgirii în contexte care implică mărturii ale martorilor oculari poate duce la consecințe negative pentru acuratețea memoriei evenimentelor (Merckelbach & Merten, 2012). În plus, aspectul dispozițional al autoamăgirii este un factor semnificativ în instrumentele de autoevaluare care stau la baza deciziilor critice, cum ar fi evaluările riscului de autoagresiune (Hildebrand et al., 2018). În subsecțiunile următoare, vom explora aceste domenii mai în profunzime.

1.4.4.1 Efectele autoamăgirii asupra memoriei

S-a demonstrat că minciuna intenționată și minciunile auto-generate duc la erori de memorie (Otgaar et al., 2023; Riesthuis et al., 2022). Cu toate acestea, din câte știm, niciun studiu empiric nu a examinat direct efectele autoamăgirii asupra memoriei (dar vezi mai jos Jian et al., 2019; Lu & Chang, 2014). Deși secțiunile anterioare s-au concentrat pe erorile de memorie, numeroase studii au examinat distorsiunea de memorie de auto-servire (*engl.*, self-serving memory bias), un fenomen strâns legat de autoamăgire, în special în dimensiunea sa

dispozițională, bazându-se pe literatura bine stabilită privind distorsiunile de auto-servire (Miller & Ross, 1975; vezi și Shepperd et al., 2008). Distorsiunea de auto-servire se referă la faptul că indivizii tind să-și supraestimeze trăsăturile pozitive (de exemplu, inteligența, capacitatea, moralitatea, Taylor et al., 2003) și să minimizeze ceea ce percep ca fiind calități nedorite în prezent sau în viitor (*distorsiunea de auto-servire*, Dufner et al., 2019, dar a se vedea și teoria auto-verificării, Swann, 2012). Această distorsiune poate fi observată, de exemplu, atunci când oamenii își amintesc experiențele zilnice, ei își amintesc mai bine comportamentul bun decât comportamentul rău (D'Argembeau & Van der Linden, 2008). În timp ce distorsiunea de auto-servire este menționată în studiile care investighează autoamăgirea (fie ca dispoziție, fie ca situație; Taylor et al., 2003), cercetările care explorează asocierea dintre autoamăgire și distorsiunea de auto-servire a memoriei sunt rare.

1.4.4.2 Comportamente și atitudini (ne)dorite – raportarea insuficientă și excesivă

Autoamăgirea a fost studiată pe larg ca o componentă a dezirabilității sociale în diverse domenii psihologice, inclusiv judiciar, clinic și organizațional, unde oamenii neagă adesea trăsăturile negative și le exagerează pe cele pozitive (Paulhus & Reid, 1991; Perinelli & Gremigni, 2016; Sackeim & Gur, 1979; Tan & Grace, 2008; Zerbe & Paulhus, 1987). Au fost dezvoltate mai multe măsuri pentru a evalua dezirabilitate socială, cea mai utilizată fiind Scala de dorință socială Marlowe (Crowne & Marlowe, 1960), care măsoară dezirabilitate socială ca un construct unidimensional. O altă scală validată este Inventarul echilibrat al răspunsurilor de dezirabilitate socială (BIDR, Paulhus, 1991; cunoscut ulterior sub numele de Scalele de înșelăciune Paulhus, PDS, Paulhus, 1998), care tratează dezirabilitate socială ca doi factori: unul orientat spre sine, autoamăgirea sau exagerarea autoamăgitoare, și un factor orientat spre ceilalți: gestionarea impresiei (a se vedea și secțiunea 1.4.3). Unele măsuri ale corelațiilor psihologice, cum ar fi personalitatea, includ o subscală orientată către disimulare și dezirabilitate socială ca parte a măsurii (de exemplu, Scala minciunii utilizată pentru a detecta subraportarea intenționată a simptomelor psihologice în Minnesota- -Multiphasic Personality Inventory, MMPI, Tellegen & Ben-Porath, 2008). Măsurătorile de dezirabilitate socială, fie independente, fie integrate, sunt utilizate pentru a verifica validitatea măsurilor auto-raportate, care, de exemplu, în domeniul judiciar, sunt esențiale în anumite proceduri (de exemplu, evaluarea riscurilor, Hildebrand et al., 2018). Au fost dezvoltate diverse abordări pentru a verifica sau reduce amenințările la adresa validității măsurilor auto-raportate (pentru o analiză, a se vedea Tan & Grace, 2008).

În populația generală, autoamăgirea dispozițională a fost asociată cu măsuri de adaptare personală (Dufner et al, 2019; Sheridan et al., 2015; Taylor et al., 2003). În contextul judiciar, însă, se propune o tendință conform căreia indivizii tind să disimuleze în măsurătorile de autoevaluare pentru a influența luarea deciziilor judiciare și, de exemplu, pentru a evita pedepsele (Crowne & Marlowe, 1960; Hildebrand et al., 2018; Paulhus, 1991). Niciun studiu nu a investigat comparativ diferite contexte, cum ar fi contextul comunitar și contexte relevante domeniului judiciar (de exemplu, în cazul infractorilor). Cu toate acestea, s-a constatat că autoamăgirea este corelată cu măsuri relevante pentru contextul judiciar, atât în rândul populației generale, cât și în contextul judiciar. Acestea includ factori precum furia, recidiva criminală, atitudinile antisociale, agresivitatea și minciuna (Barry et al., 2016; Buta et al., 2021; DePaulo et al., 1996; Kolarcik et al., 2016; Mathie & Wakeling, 2011; McEwan et al., 2009; Mills et al., 2003; Mills & Kroner, 2005, 2006; Visu-Petra et al., 2014). Mai recent, cercetătorii au subliniat că aceste asocieri pot apărea deoarece autoamăgirea poate funcționa fie ca un stil de răspuns, așa cum s-a considerat inițial, fie ca o trăsătură de personalitate stabilă sau dispozițională. Unii cercetători susțin că autoamăgirea contribuie cu o variație unică la anumite rezultate, cum ar fi recidivismul violent (Mills & Kroner, 2005) și, prin urmare, ar trebui considerată o trăsătură de personalitate (vezi Barry et al., 2016; Vigil-Colet et al., 2012).

1.5 Cadre teoretice: credințe false și autoamăgire

1.5.1 Modele teoretice ale credințelor false

Unul dintre primele modele influente care a apărut a fost Modelul imbricat al credinței și memoriei (Scoboria et al., 2004), care postulează că, pentru ca o amintire falsă să se formeze, mai întâi un eveniment trebuie să fie în general plauzibil, plauzibil din punct de vedere personal și considerat a fi avut loc; abia după aceea evenimentul poate fi amintit. Mai mult, în timp ce amintirile false și credințele false pot fi provocate separat, amintirile false pot fi provocate și în absența credinței că evenimentul a avut loc (Mazzoni et al., 2010). În urma descoperirii privind separarea dintre convingere și amintire (Clark et al., 2012; Mazzoni et al., 2014; Otgaar et al., 2013; 2017), Scoboria et al. (2014) au propus modelul disociat al credinței și al amintirii. În acest model, credința și amintirea sunt propuse ca două componente independente și continue ale memoriei, conducând la evenimente care pot avea un grad ridicat sau scăzut de convingere autobiografică și un grad ridicat sau scăzut de amintire.

1.5.2 *Modele teoretice ale autoamăgirii*

Autoamăgirea ca și construct psihologic se află încă într-un proces de clarificare teoretică și metodologică. În literatura de specialitate au fost propuse mai multe modele care încearcă să abordeze elementele și caracteristicile esențiale ale autoamăgirii, precum motivația și mecanismele prin care se realizează autoamăgirea (Lauria et al., 2018; Mele, 2001; von Hippel & Trivers, 2011). În plus, studiile empirice se concentrează și asupra factorilor individuali și contextuali care influențează autoamăgirea, precum și asupra consecințelor angajării în autoamăgire în situații cotidiene (de exemplu, Chance et al., 2011, 2015; Mei et al., 2023; Ren et al., 2019).

Unele dintre cele mai influente modele privind autoamăgirea provin din filozofie și biologie evolutivă și sunt propuse de Freud (1960), Mele (1998, 1999, 2000, 2001; vezi și Balcetis, 2008) și von Hippel & Trivers (2011; vezi și Trivers, 2006) și Sackheim & Gur (1979; vezi și Paulhus & Reid, 1991). Modelul psihanalitic (Freud, 1960) propune că autoamăgirea este un mecanism de apărare negativ și adaptativ care funcționează în mod inconștient pentru a proteja individul de anxietate, vinovăție sau suferință psihologică rezultată din gânduri, dorințe sau impulsuri inacceptabile. Mele (1998) și Balcetis (2008) au propus că autoamăgirea acționează ca o judecată bazată pe motivație. Von Hippel & Trivers (2011) au propus că autoamăgirea a evoluat ca un produs secundar al înșelăciunii interpersonale și este definită ca o procesare părtinitoare a informațiilor în care motivația subiacentă nu este conștientizată. Ei definesc autoamăgirea ca o formă de procesare părtinitoare a informațiilor în care factorii motivaționali acționează în afara conștiinței, determinând indivizii să acorde atenție, să interpreteze sau să-și amintească în mod selectiv informații care susțin credințele sau percepțiile de sine dorite. Ca urmare, studiile empirice care utilizează această perspectivă asupra autoamăgirii au studiat-o ca menținerea unor credințe pozitive și exagerate despre sine (Chance et al., 2011, 2015). În timp ce modelele anterioare tratau autoamăgirea mai degrabă ca un eveniment situațional, Sackheim & Gur (1979) și, ulterior, Paulhus & Reid (1991) au propus că autoamăgirea este o componentă a dezirabilității sociale. Inițial, autoamăgirea a fost propusă ca fiind o tendință de răspuns care influențează măsurătorile autoevaluate. Paulhus și Reid (1991) au propus două forme: negarea autoamăgitoare și exagerarea autoamăgitoare. Studii ulterioare au arătat că exagerarea autoamăgitoare este asociată cu raportarea excesivă și raportarea insuficientă (*engl.*, over and underreporting), cu diferențe în diferite contexte (de exemplu, Mills & Kroner, 2005; Vigil-Colet et al., 2012; Tan & Grace, 2008). Indiferent de abordare, un element comun al majorității lucrărilor teoretice privind autoamăgirea în psihologie este

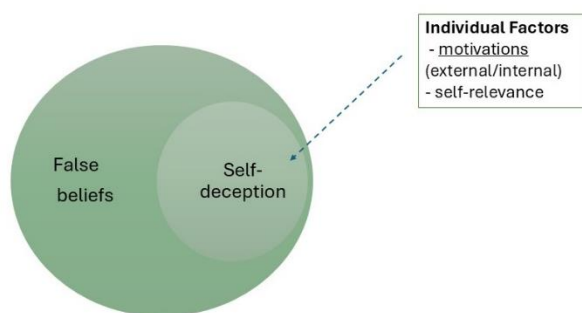
menționarea unor motivații specifice care conduc la formarea sau creșterea/scăderea acestui fenomen (Balcetis et al., 2008; Mele, 2001; von Hippel & Trivers, 2011).

1.6 Model integrativ propus al credințelor false (motivate) – influențe individuale și contextuale

Pe baza diverselor modele anterioare de credințe false și autoamăgire, precum și a cercetărilor empirice și a lucrărilor teoretice (Balcetis, 2008; Mele, 2000; Scoboria et al., 2004; 2017; Von Hippel & Trivers, 2011), propunem că aceste “credințe false” apar în timpul procesării informațiilor și că autoamăgirea este un caz distinct de credințe false. Mai precis, atât credințele false, cât și autoamăgirea apar din erori în procesarea informațiilor, cazurile de autoamăgire fiind provocate de motivații specifice (a se vedea secțiunea 1.4.4 pentru o explicație detaliată și figura 3 pentru o reprezentare vizuală).

Figura 3

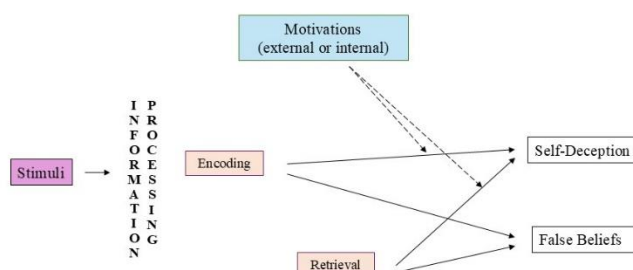
Relația propusă între credințele false și autoamăgire

În plus, am făcut distincția între credințele false pentru evenimente neexperimentate (convingerea falsă că ceva s-a întâmplat; în autoamăgire, informații fabricate sau exagerate) sau detalii și credințele false pentru detalii/evenimente experimentate (convingerea falsă că ceva nu s-a întâmplat; în autoamăgire, informații respinse sau negate) pentru ambele erori de memorie ale credințelor, cu sau fără motivații specifice (Mele, 2001; Otgaar et al., 2023; Paulhus & Reid, 1991). Mai mult, credințele false și autoamăgirea pot apărea ca urmare a influențelor interpersonale (externe) sau intrapersonale (interne) (Otgaar et al., 2023; Mijović-Prelec & Prelec, 2010); cu toate acestea, în cazul autoamăgirii, aceste influențe sunt legate de motivații care nu sunt intenționate sau nu constituie obiectivul principal al individului, ci mai degrabă este vorba de un caz de **raționament motivat** (Balcetis, 2008). Astfel, propunem ca atât credințele false, cât și autoamăgirea să fie considerate cazuri de erori de procesare a informațiilor, autoamăgirea reprezentând o eroare sau o distorsiune motivată (vezi Figura 4).

Figura 4

Model propus pentru credințele false și autoamăgirea ca erori de procesare a informațiilor

Notă. Atunci când sunt codificate sau recuperate informații noi, pot apărea erori în procesarea acestor informații, cum ar fi formarea de credințe false. Atunci când procesarea informațiilor este influențată de motivații externe sau interne, erorile reprezintă credințe false motivate (autoamăgire); cu toate acestea, această distincție nu a fost testată în mod sistematic, fiind reprezentată prin linie punctată.

În timp ce literatura de specialitate privind credințele false în domeniul judiciar se concentrează în principal pe credințele false referitoare la evenimente specifice sau la detalii ale unui eveniment, credințele false pot fi dezvoltate și în legătură cu aspecte mai generale privind abilitățile, comportamentele sau atitudinile unei persoane. În timp ce, în cazul credințelor false, cercetările din domeniul judiciar au investigat mai mult credințele false situaționale, în cazul autoamăgirii, o altă distincție importantă este caracterul dispozițional sau de trăsătură al acesteia (Paulhus & Reid, 1991; Paulhus, 1998; Virgil-Colet et al., 2012). Folosind aceste patru dimensiuni: tipul evenimentului sau al informației, cu sau fără motivație, sursa de influență și tipul de autoamăgire, propunem următorul model de forme de credințe false (motivate) prezentat în figura 5. Acest model face distincția între credințele false și autoamăgire în funcție de motivarea erorii. Credințele false pot apărea în urma erorilor de codificare sau de recuperare, în timp ce autoamăgirea implică raționamente motivate. Ambele se pot referi la evenimente experimentate sau neexperimentate sau la detalii ale evenimentelor și pot fi modelate de influențe interne (intrapersonale) sau externe (interpersonale).

Figura 6*Forme propuse de credințe false (motivate)*

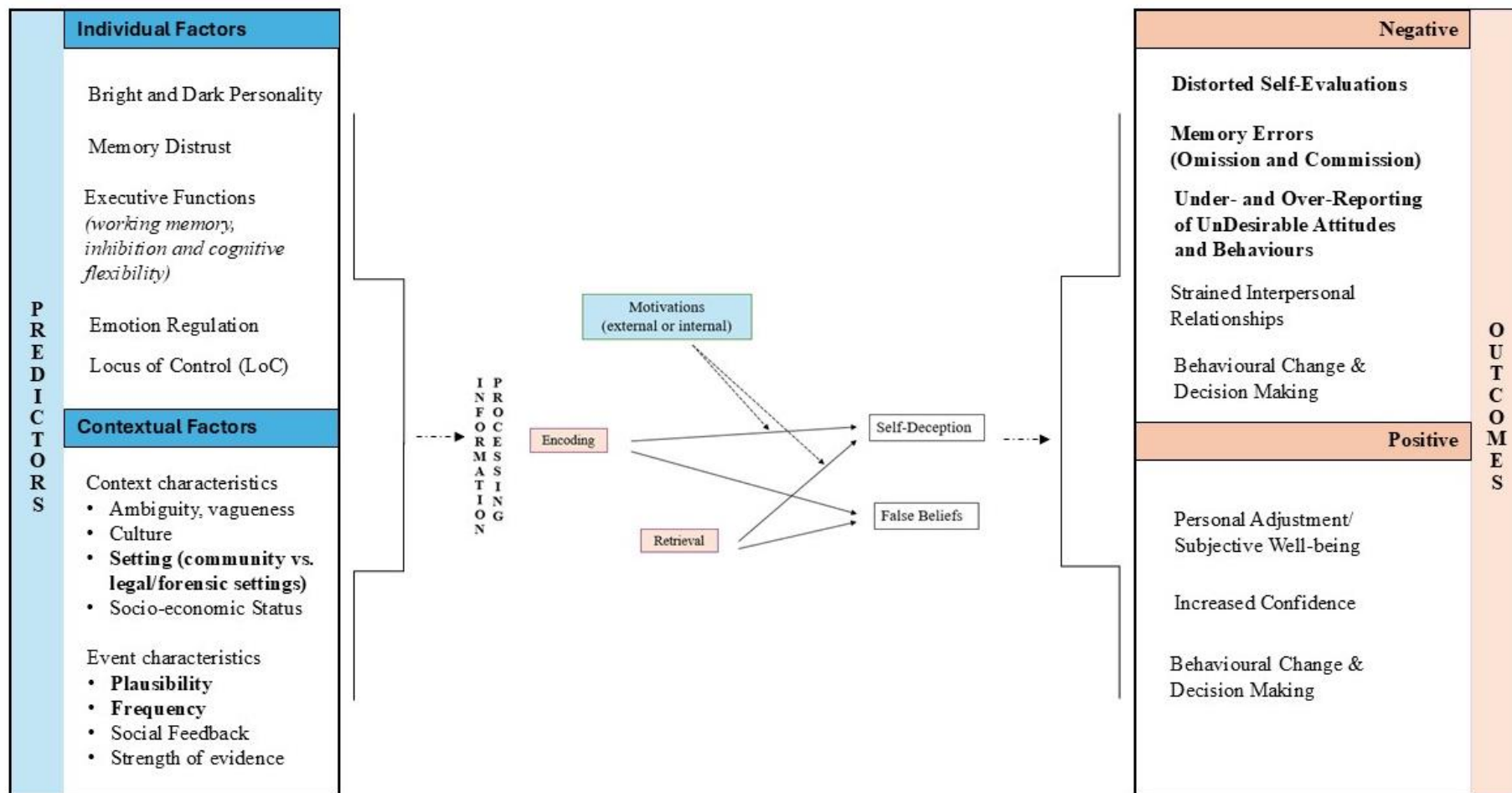
	Nemotivată (Credințe false/Erori)	Motivată (Autoamăgire*)
Eveniment trăit/detalii despre eveniment	Credințe false despre experiențe reale negate (de exemplu, „Nu am făcut asta”)	Respingere/negare (de exemplu, „Nu am trișat”, prin urmare „Sunt o persoană cinstită”)
Eveniment/det alii despre eveniment neexperimentat	Credințe false despre evenimente inventate (de exemplu, „S-a întâmplat”, când de fapt nu s-a întâmplat)	Fabricare/exagerare (de exemplu, „Știu totul în domeniul meu”)

Notă. Atât credințele false nemotivate, cât și cele motivate pot fi provocate de influențe externe (de exemplu, sugestii) sau interne (de exemplu, minciuna). În timp ce credințele false pot avea un caracter mai durabil, autoamăgirea a fost caracterizată ca manifestându-se în situații specifice și la nivel de trăsătură (de exemplu, dispozițională).

Au fost identificați mai mulți factori individuali și contextuali care influențează atât credințele false, cât și autoamăgirea, mulți dintre aceștia fiind studiați în ambele domenii. În cele din urmă, credințele false și autoamăgirea pot avea consecințe pozitive și negative în situații cotidiene, precum și în alte contexte, cum ar fi domeniul judiciar. Până în prezent, nu există niciun model care să integreze în mod cuprinzător teoriile credințelor false și dovezile empirice cu autoamăgirea definită ca credințe false motivate, ținând seama în același timp de diversii factori care influențează aceste fenomene și de potențialele lor consecințe. Astfel, pe baza modelelor teoretice și a dovezilor empirice prezentate în acest capitol introductiv, propunem un nou model integrativ care diferențiază între credințele false și autoamăgirea pe baza motivației și identifică o serie de factori individuali și contextuali care modelează atât credințele false, cât și autoamăgirea în cadrul mai larg al credințelor false motivate (a se vedea figura 6). Deoarece există o suprapunere în înțelegerea conceptuală a credințelor false și a autoamăgirii, literatura de specialitate privind ambele ar putea beneficia de abordarea paralelă a acestora sau de studii care combină ambele constructe. În plus, modelul nostru prezintă consecințele pozitive și negative care pot apărea din formarea credințelor false sau din angajarea în autoamăgire. Deși unii dintre factorii propuși, precum și consecințele pot fi mai relevante pentru credințele false sau pentru autoamăgire, acest model poate fi utilizat pentru a aborda în mod sistematic credințele false și autoamăgirea în contexte cotidiene, precum și în contexte judiciare și mai relevante din punct de vedere medico-legal.

Figura 6

Model integrativ propus al credințelor false (motivate) – factori individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea

Notă. Factorii și rezultatele, împreună cu motivațiile corespunzătoare abordate în prezenta teză, sunt indicate cu caractere albine.

2 CAPITOLUL II. OBIECTIVELE CERCETĂRII ȘI METODOLOGIA

2.1 Obiective teoretice

Teza de față se concentrează asupra factorilor individuali și contextuali care influențează formarea credințelor false și autoamăgirea ca credințe false motivate, precum și asupra consecințelor autoamăgirii în diferite contexte. Pentru a aborda acest obiectiv general, au fost luate în considerare mai multe obiective secundare.

Obiectivul 1 - Primul obiectiv a fost acela de a identifica și evalua **diferite tipuri de credințe false și autoamăgire**. Mai precis, am urmărit să examinăm următoarele: credințe false și autoamăgire situaționale care apar în viața de zi cu zi, credințe false și autoamăgire provocate experimental în contexte controlate și autoamăgire dispozițională evaluată în contexte aplicate, cum ar fi în rândul infractorilor violenți care își ispășesc în prezent pedepsele.

Obiectivul 2 - Al doilea obiectiv a fost **identificarea factorilor individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea**.

Obiectivul 3 - Al treilea obiectiv al prezentei teze a fost de a investiga **diferite contexte în care se formează credințele false și autoamăgirea**.

Obiectivul 4 - Al patrulea obiectiv a fost **explorarea consecințelor negative (și pozitive) ale autoamăgirii**.

2.2 Obiective metodologice și practice

În timp ce studiul credințelor false are propriile sale provocări, studiul autoamăgirii vine cu o serie de provocări metodologice care afectează atât proiectarea experimentală, cât și interpretarea rezultatelor (Mijovic-Prelec & Prelec, 2010). În primul rând, conceptul în sine are încă un grad ridicat de ambiguitate conceptuală și este dificil de distins de alte fenomene, cum ar fi încrederea excesivă sau alte forme de minciună (Khalil, 2017; von Hippel & Trivers, 2011). De exemplu, în paradigmele experimentale care induc autoamăgirea (de exemplu, paradigma paradigmei gândirii orientate spre viitor), autoamăgirea este dedusă din discrepanța dintre predicții și performanța reală. Cu toate acestea, este dificil să se asigure că falsele credințe prezise despre abilitățile viitoare sunt autoamăgitoare și nu alte forme de minciună sau pur și simplu erori nemotivate sau credințe false. În plus, definiția sa și aspectele de distorsiune situațională vs. de răspuns, dispoziția sau trăsătura conferă o nuanță suplimentară autoamăgirii (Paulus & Reid, 1991), deoarece puține studii au abordat ambele aspecte (Chance et al., 2011, 2015), făcând astfel să pară că există două constructe diferite.

Obiectivul 1 - Primul obiectiv metodologic a fost **acela de a dezvolta și extinde diferite metodologii** pentru studierea credințelor false, în special autoamăgirea (de exemplu, sondaje cu metode mixte, paradigme de implantare (*engl.*, blind implantation), paradigma gândirii în viitor, *engl.*, forward-thinking) pentru a surprinde autoamăgirea și credințele false într-un mod mai fiabil.

Obiectivul 2 - Una dintre principalele dezbateri din literatura de specialitate privind autoamăgirea ca aspect al dezirabilității sociale este dacă aceasta reprezintă o tendință de răspuns sau o trăsătură mai stabilă, similară unui trăsăturii de caracter, care adaugă variație măsurătorilor auto-raportate ale atitudinilor și comportamentelor. Al doilea obiectiv metodologic al acestei teze a fost **explorarea valorii predictive a măsurătorilor standardizate ale autoamăgirii dispoziționale în diferite contexte** (de exemplu, Scalele de autoamăgire Paulhus) în identificarea indivizilor predispuși la agresivitate și înșelăciune (folosind ca proxy o măsură validată a atitudinii față de înșelăciune).

Obiectivul 3 - Al treilea obiectiv al acestei teze a fost **integrarea datelor colectate din contexte experimentale și din viața reală**, inclusiv eșantioane din populația generală și populații încarcerate, pentru a spori validitatea ecologică.

Obiectivul 4 - În cele din urmă, obiectivul final era mai **practic și aplicat** și consta în **evidențierea relevanței judiciare a credințelor false și a autoamăgirii**.

3 CAPITOLUL III. CONTRIBUȚII ORIGINALE LA CERCETARE

3.1 Studiu 1: Sondaj cu metode mixte privind autoamăgirea⁵

„Când A îl minte pe A (adică pe sine însuși) să creadă că p este adevărat, el știe sau crede cu adevărat că p este fals, în timp ce se face să creadă că p este adevărat. Astfel, A trebuie să creadă simultan că p este fals și că p este adevărat. Dar cum este posibil acest lucru?”

(Mele, 1998)

Autoamăgirea a început să atragă atenția psihologilor încă de la primele scrieri psihanalitice ale lui Freud (1960). El a descris-o ca un mecanism de apărare, negativ, dar adaptativ, care permite indivizilor să evite informațiile amenințătoare prin alte mecanisme de apărare, precum negarea și raționalizarea. Mai mult, autoamăgirea este similară reprimării (mecanismul prin care informațiile amenințătoare sunt eliminate automat și inconștient din conștiința conștientă, vezi Otgaar et al., 2019). Conform perspectivei psihanalitice, autoamăgirea apare și prin stocarea informațiilor amenințătoare în inconștient, făcându-le inaccesibile conștiinței conștiente. Cercetările psihologice timpurii privind autoamăgirea, bazate pe studii de caz din psihoterapie, au postulat că autoamăgirea era larg răspândită (Freud, 1991; Westland & Shinebourne, 2009); cu toate acestea, nu au menționat în mod explicit prevalența acesteia. Nu au fost furnizate exemple de autoamăgire, deoarece autorii s-au bazat pe exemple anecdotice pentru a proteja confidențialitatea pacienților. Deși autoamăgirea este adesea descrisă ca un fenomen răspândit (von Hippel & Trivers, 2011; Lauria et al., 2016), prevalența și frecvența sa rămân neexplorate. Pentru a aborda această lacună, prezentul studiu a avut ca scop investigarea *prevalenței și frecvenței* autoamăgirii, colectarea *de exemple din viața reală* și examinarea *caracteristicilor* sale, astfel cum sunt discutate în literatura de specialitate, concentrându-se, într-o primă etapă, pe un eșantion secundar de adulți emergenți din populația generală.

Întrebările și alegerea caracteristicilor și elementelor autoamăgirii au fost inspirate de lucrări teoretice și empirice anterioare privind autoamăgirea (Baumeister, 1993; Chance et al., 2011; Gur & Sackeim, 1979; Lauria et al., 2018; Mele, 2001; Trivers, 2000; Sackeim & Gur, 1979; von Hippel & Trivers, 2011 etc.). Acestea au fost următoarele: intenționalitatea și conștientizarea autoamăgirii, motivațiile, tipul motivațiilor: interpersonale sau intrapersonale, tipul autoamăgirii: situațională sau dispozițională, conștientizarea dovezilor contradictorii și

⁵ Conținutul acestui subcapitol este un manuscris acceptat pentru publicare: Moldoveanu, M.G., Visu-Petra, L., Otgaar, H. (acceptat). De la anecdote la exemple din viața reală: un studiu cu metode mixte privind autoamăgirea. *Cognition, Brain, Behaviour: An Interdisciplinary Journal*

strategiile de menținere a autoamăgirii, retragerea, emoțiile și afectul, consecințele și impactul autoamăgirii (costuri și beneficii). Acest studiu a adoptat o abordare nouă pentru colectarea de dovezi empirice privind autoamăgirea, combinând date calitative și cantitative prin întrebări deschise și cu răspunsuri multiple. De asemenea, am măsurat autoamăgirea dispozițională și am explorat asocierea acesteia cu frecvența auto-raportată a autoamăgirii. Am anticipat o corelație pozitivă între autoamăgirea dispozițională și frecvența autoamăgirii raportate (care reflectă în principal autoamăgirea situațională) pe baza rezultatelor anterioare care au arătat că autoamăgirea situațională era asociată cu autoamăgirea dispozițională (Chance et al., 2011). Cu toate acestea, având în vedere lipsa rezultatelor empirice anterioare, acest studiu a fost în primul rând exploratoriu și descriptiv.

3.1.1 Metodă

La acest studiu au participat 232 de studenți înscriși la cursuri de masterat și licență în psihologie judiciară la KU Leuven (Belgia) și Universitatea Babeș-Bolyai (România), ca parte a activităților practice din cadrul cursurilor lor. Patru participanți nu au răspuns la nicio întrebare; astfel, au fost incluși doar $N = 228$ de participanți. Vârsta participanților a variat între 20 și 44 de ani, $M(\text{vârsta}) = 21,7$, $SD(\text{vârsta}) = 2,46$. 71,9 % ($n = 166$) s-au identificat ca femei; 25,5 % ($n = 59$) s-au identificat ca bărbați; un participant a ales opțiunea „Altele”. 91,3 % ($n = 211$) dintre participanți erau belgieni, iar 8,7 % ($n = 14$) erau belgieni-polonezi, belgieni-finlandezi, olandezi, germani, români, brazilieni, australieni, italieni și francezi. Numărul de respondenți per întrebare a variat (între 107 și aproximativ 140 de participanți au răspuns la majoritatea întrebărilor, a se vedea Rezultate), deoarece întrebările din sondaj puteau fi omise dacă participanții nu doreau să răspundă la ele.

Sondaj privind autoamăgirea. A fost elaborat un sondaj pentru a explora prevalența, exemple și caracteristicile autoamăgirii (a se vedea OSF pentru sondajul complet). Sondajul a fost realizat utilizând o bază de date online pentru gestionarea sondajelor (Qualtrics, <https://www.qualtrics.com>), în limba engleză, și a cuprins trei părți principale. O *introducere generală* (adică definiția, câteva exemple generice inventate pe baza literaturii de specialitate, scopul studiului; au fost utilizați termenii „autoamăgire” și „a te minți pe tine însuși”). S-a subliniat faptul că sondajul se referă la *experiențele participanților* și nu la credințele generale despre autoamăgire. A *doua parte a sondajului* a inclus întrebări privind variabilele socio-demografice (adică vârsta, identitatea de gen, naționalitatea și cursul la care erau înscriși studenții). A *treia parte a sondajului* conținea întrebări deschise și cu răspunsuri multiple referitoare la autoamăgire. Aceste întrebări au fost elaborate pe baza studiilor teoretice și

empirice privind autoamăgirea (de exemplu, Lauria et al., 2008; Mele, 2001; von Hippel & Trivers, 2011). Această parte a fost împărțită în trei secțiuni : 1) întrebări *privind prevalența* (da/nu, frecvența și amintirea apariției/debutului), 2) întrebări deschise axate pe colectarea *de exemple* mai specifice și detaliate de autoamăgire și elementele sale, cum ar fi tema și contextul, motivația, conștientizarea și strategiile de combatere a dovezilor contradictorii, emoțiile asociate și consecințele sau impactul) și 3) *întrebări cu răspunsuri multiple* privind experiențe mai generale de autoamăgire. Pentru unele dintre întrebările cu răspunsuri multiple (de exemplu, motivații), puteau fi alese mai multe opțiuni, iar participanții erau întrebați despre intenția lor de a minți, conștientizarea autoamăgirii, motivații (motivații interne și externe, cum ar fi sentimentul de bine, stimulente financiare etc.; interpersonale vs intrapersonale), tipul de autoamăgire (negare, exagerare etc.; situațional sau dispozițional/trăit), conștientizarea dovezilor contradictorii, strategiile utilizate, emoțiile asociate, consecințele și impactul (pozitiv/negativ/fără efect; pe termen scurt, pe termen lung). Am inclus întrebări cu răspunsuri multiple pentru a compara rezultatele noastre cu literatura de specialitate.

Autoamăgirea dispozițională. Scalele de autoamăgire Paulhus (PDS; Paulhus, 1998) au fost utilizate pentru a măsura autoamăgirea dispozițională. A fost utilizată numai Scala de exagerare a autoamăgirii (self-deceptive enhancement, SDE). De asemenea, a fost calculat un scor total continuu (studiile care compară cele două indică valori mai mari ale coeficientului alfa Cronbach, corelații convergente cu măsurătorile de acceptabilitate socială și o fiabilitate mai bună, Stöber et al. 2002). Coeficientul alfa Cronbach al scalei SDE a fost $\alpha = 0,68$.

3.1.2 Rezultate și concluzii

Așa cum era de așteptat, prevalența autoamăgirii a fost ridicată. Două sute nouăsprezece participanți au răspuns la întrebarea privind prevalența; dintre aceștia, 91,3% ($n = 200$) au raportat că se angajează în autoamăgire, în timp ce 8,7% ($n = 19$) au raportat că nu se angajează în autoamăgire. Dintre cei care s-au autoamăgit ($n = 200$), 50,5% ($n = 101$) au raportat că s-au autoamăgit „uneori”, 36,5% „rar” ($n = 73$), 10,5% „des” ($n = 21$) și 2,5% ($n = 5$) nu au răspuns (vezi Figura 1).

Cazurile raportate de autoamăgire au fost clasificate în 9 categorii pe baza temelor identificate de primul autor (tema centrală descrisă pe baza metodei de analiză tematică, Kiger & Varpio, 2020; vezi Tabelul 1 pentru câteva exemple și OSF pentru toate exemplele).

Tabelul 1*Exemple de autoamăgire clasificate pe teme (de exemplu, context, subiect)*

Categorie	Exemplu	Frecvență, % (n)
Profesional (academic)	Mi-am spus că voi învăța foarte mult pentru școală în acest weekend. Că voi pica un examen. Nu trebuie să învăț ore suplimentare pentru că știu deja totul. Când trebuia să mergi la antrenamentul de fotbal și ți-ai spus că ești accidentat pentru că nu voiai să mergi la antrenament.	51,4% (n=55)
Relații	Că bunica mea era încă în viață. Să crezi că prietenii tăi sunt prietenii tăi, chiar dacă nu se comportă ca atare. Că el nu mă înșela. Că eram fericit într-o relație.	15,9% (n=17)
Nespecific/Altele	Că am făcut tot ce am putut, chiar dacă nu era cazul. Dezirabilitate de a avea o anumită calitate personală.	12,2% (n=13)
Sănătate (fizică/mentală)	Credeam că mă simt mai bine după ce am fost bolnav.	8,4% (n=9)
Minciuna	Am spus că ceva era vina mea, dar am dat vina pe altcineva.	6,5% (n=7)
Imaginea sine/Conceptul de sine	Îmi spuneam că sunt un tip blând, sociabil, amabil, drăguț și respectat, iar dacă ceilalți nu mă înțeleg, este vina lor.	2,8% (n=3)
Sex/Orientare sexuală	Că sunt heterosexual.	1,8% (n=2)
Simularea unei boli	Că mă simțeam rău.	0,9 % (n=1)

Notă. n = 107

Exemplele de motivații au fost codificate utilizând principiile analizei tematice (Kiger & Varpio, 2020) și clasificate (a se vedea tabelul 2 pentru câteva exemple și OSF pentru toate) de către primul autor pe baza listei prestabilite de categorii de motivații utilizate în întrebarea cu răspunsuri multiple privind motivațiile (a se vedea tabelul 3).

Tabelul 2*Exemple de motivații pentru angajarea în autoamăgire*

Motivație	Exempl	Frecvență, % (n)
Evitarea consecințe negative/ pedepse sau ceva neplăcut	M-am mințit pe mine însumi pentru a nu mă simți vinovat că am luat o pauză. (Făcând) temele pentru școală. Pentru că am făcut ceva rău părinților mei, ca să nu se supere. Pentru a nu mă simți vinovat că am acuzat pe altcineva din teamă de pedeapsă. Pentru a schimba părerea altora. Pentru a nu fi dezamăgit.	27,1% (n = 29)
Pentru a mă simți mai bine	Pentru a-mi calma stresul. Pentru a-mi oferi puțin liniște. Probabil nimic grav, poate doar pentru a mă simți puțin mai bine în acel moment. Pentru a mă ajuta să trăiesc mai ușor cu ceea ce s-a întâmplat.	24,3% (n = 26)
Imaginea de sine/ Conceptul de sine	Pentru că nu vreau să fiu o persoană geloasă.	17,8% (n = 19)
Încredere	Voiam să fiu curajos. Poate că aș crede și aș face-o.	15,9% (n = 17)
	Pentru a mă simți mai încrezător în capacitățile mele intelectuale. Am mințit în primul rând pentru că nu voiam ca alții să știe notele mele. Să trec peste eveniment.	
Obținerea de beneficii	Pentru a câștiga disputa.	8,4% (n = 9)
	Cadouri.	
Nespecific/Altele	Dragoste [negare] Nu vreau să văd realitatea.	6,5% (n = 7)

Notă. n = 107.

Tabel 3*Motivații auto-raportate pentru angajarea în autoamăgire*

Motivație	Frecvență, % (n)
Pentru a se simți mai bine din punct de vedere emoțional	21,2% (n = 79)
Pentru a se simți mai încrezători	18,2% (n = 68)
Pentru a se proteja de adevăr	16,6% (n = 62)
Discrepanță/disonanță cognitivă	8,9% (n = 33)
Pentru a primi aprobarea și aprecierea/validarea celorlalți	8,9% (n = 33)
Lipsa resurselor (de exemplu, emoționale)	7,2% (n = 27)
Pentru a evita pedeapsa/o consecință negativă	6,7% (n = 25)
Pentru a obține/primi ceva în schimb	3,5% (n = 13)
Pentru a fi mai convingător când minte pe alții	3,0% (n = 11)
Pentru a trebui să-și amintească mai puține detalii	2,1% (n = 8)
Efect rezidual al minciunii	1,2% (n = 7)
Mentținerea conceptului moral de sine	1,2% (n = 7)
Pentru a primi stimulente financiare	0% (n = 0)

Notă. n = 373, răspunsuri multiple posibile.

Când au fost întrebați dacă autoamăgirea era situațională (n = 136) sau era o trăsătură (adesea, de mai mult de două/trei ori pe an) (n = 138), majoritatea participanților au răspuns că

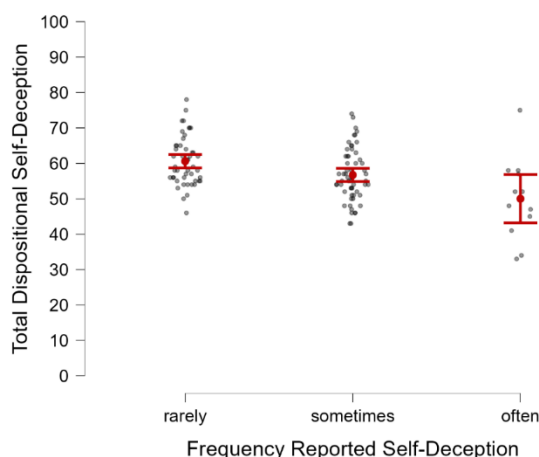
nu îi caracteriza ca trăsătură („nu”, 77,5%, $n = 107$; „da”, 22,5%, $n = 31$), ci mai degrabă că se autoamăgesc în situații specifice („da”, 75%, $n = 102$; „nu”, 25%, $n = 34$).

Scorul total pentru scala SDE ($n = 123$) a fost $M = 57,74$, $SD = 8,18$ (scor continuu între 20-100). A fost calculat și un scor dihotomic ($M = 1,6$, $SD = 0,6$) pentru a fi comparat cu datele normative dintr-un eșantion mai larg de vârstă din populația generală (SUA/Canada, $M = 2,20$, $SD = 2,30$, $N = 441$, Paulhus, 1998). A fost efectuat un test t pentru eșantioane independente pentru a compara mediile celor două grupuri. Eșantionul prezentului studiu și datele raportate cu privire la studenții universitari au arătat că autoamăgirea dispozițională în studiul nostru a fost semnificativ mai scăzută din punct de vedere statistic ($t(562) = -3,57$, $p < 0,001$, Cohen's $d = -0,30$). Diferența a fost semnificativă din punct de vedere statistic, cu o probabilitate de 58,4% ca o persoană aleasă la întâmplare din grupul „normativ” să aibă un scor mai mare decât una aleasă la întâmplare din grupul din care am colectat datele în studiul nostru (interpretarea mărimii efectului, Magnusson, 2023).

Am analizat, de asemenea, asocierile dintre autoamăgirea dispozițională și frecvența autoamăgirii raportate. S-a efectuat o corelație biserială punctuală între autoamăgirea dispozițională (continuă și dihotomică) și frecvența raportată (uneori, des, rar), care a arătat o corelație negativă semnificativă din punct de vedere statistic $rpb(121) = -.38$, $p < .001$, respectiv $rpd(122) = -.21$, $p = .021$ (a se vedea figura 3). Aceste rezultate sugerează că autoamăgirea dispozițională mai ridicată a fost asociată cu o frecvență mai scăzută a autoamăgirii raportate.

Figura 3

Asocierea dintre autoamăgirea dispozițională și frecvența raportată a autoamăgirii

Notă. Barele de eroare reprezintă IC 95% (intervale de încredere).

În acest studiu, am explorat prevalența autoamăgirii, am adunat exemple de situații cotidiene de autoamăgire și am examinat elementele și caracteristicile sale cele mai relevante

postulate și studiate în literatura de specialitate. Pentru aceasta, am creat un chestionar cu întrebări deschise și cu răspunsuri multiple, în care participanții au fost rugați să scrie liber și să răspundă la întrebări cu răspunsuri multiple care descriu experiențele lor de autoamăgire. Participanții au raportat exemple de autoamăgire specifice contextului (de exemplu, legate de cariera academică și interesele profesionale, relații), orientate către ei înșiși (legate de imaginea de sine) sau către alții (minciuna). Constatările noastre au susținut teoriile propuse privind autoamăgirea, revelând totodată potențiale domenii pentru cercetări viitoare. În secțiunile următoare, vom detalia aceste constatări.

O constatare cheie a acestui studiu este *prevalența și frecvența* autoamăgirii raportate. Acest studiu oferă prima dovadă cantitativă a prevalenței, frecvenței și *debutului* autoamăgirii, abordând o lacună din literatura de specialitate (Mele, 2001; von Hippel & Trivers, 2011). 91,3% dintre participanți au raportat că se angajează în autoamăgire în diferite grade (adesea 10,5%, uneori 50,5%, rar 36,5%). Majoritatea participanților (74,9%) și-au amintit că au recurs pentru prima dată la autoamăgire între vârsta de 6 și 20 de ani, doar 11,3% raportând autoamăgire înainte de vârsta de 6 ani. Aceste constatări sunt în concordanță cu cercetările privind dezvoltarea minciunii și a amintirilor false, care arată că copiii pot spune minciuni începând de la vârsta de doi ani și jumătate (Bialecka-Pikul et al., 2022).

O altă constatare importantă a fost că participanții au raportat că au recurs la autoamăgire mai ales în *situații specifice* și că autoamăgirea nu era o *trăsătură* sau o *dispoziție* caracteristică. Aceste constatări au fost coroborate de exemplele furnizate de participanți, care se refereau în principal la diverse contexte (de exemplu, profesional, relații etc.). Cu toate acestea, scorurile de autoamăgire dispozițională au fost semnificativ mai mici din punct de vedere statistic decât în datele normative din populația generală (Paulhus, 1998), ceea ce limitează capacitatea noastră de a generaliza această constatare, deoarece ar putea fi o caracteristică a eșantionului sau ar putea apărea ca o limitare a metodei noastre (includerea doar a participanților care au raportat că se angajează în autoamăgire). O constatare surprinzătoare a fost *asocierea negativă dintre autoamăgirea situațională și cea dispozițională auto-raportată*. Persoanele cu un nivel mai ridicat de autoamăgire ca trăsătură de personalitate au raportat un nivel mai scăzut de autoamăgire situațională, în timp ce persoanele cu un nivel mai ridicat de autoamăgire situațională au raportat un nivel mai scăzut de autoamăgire ca trăsătură de personalitate. O explicație ar fi că autoamăgirea situațională, considerată nedorită, poate fi subraportată de persoanele cu un nivel ridicat de autoamăgire dispozițională (Paulhus & Reid, 1991). Alternativ, persoanele care raportează mai multă autoamăgire situațională pot fi mai

conștiente de sine și mai sincere în evaluările lor, evitând scoruri extreme pe scalele de autoamăgire (Lu & Chang, 2011).

În ciuda limitărilor sale, acest studiu oferă contribuții valoroase la înțelegerea autoamăgirii. Subiectul a fost dezbătut timp de decenii, cu progrese limitate în definirea elementelor și caracteristicilor sale. Prin utilizarea unei abordări mixte care combină date calitative și cantitative, acest studiu oferă informații care pot ajuta la rafinarea teoriilor existente, la abordarea dezbatelor metodologice și la sprijinirea dezvoltării de noi paradigme care să includă aspecte suplimentare ale autoamăgirii. Din punct de vedere practic, studiul oferă o imagine de ansamblu asupra exemplelor reale de autoamăgire raportate de participanți, care ar putea servi ca bază pentru explorarea rolului său în alte contexte.

3.2 Studiul 2: Credințe false motivate? Menținerea conceptului de sine, autoamăgirea și erorile de memorie⁶

Deoarece informațiile relevante pentru sine sunt procesate în mod activ și sistematic (Greve & Wentura, 2010), acestea ar putea, în anumite cazuri, să conducă la credințe false (von Hippel & Trivers, 2011). Un caz specific de credințe false este fenomenul autoamăgirii (Balcetis, 2007; Chance et al., 2011, 2015; Mele, 2000; von Hippel & Trivers, 2011; Jian et al., 2019; Mei et al., 2023). În prezentul studiu, obiectivul nostru principal a fost de a investiga motivațiile interne ale autoamăgirii, mai precis menținerea conceptului de sine. Au fost măsurate și alte motivații interne ale autoamăgirii (afect pozitiv și negativ, disonanță cognitivă, bunăstare subiectivă, stres, depresie și anxietate, precum și tendințe comportamentale de apropiere și evitare); cu toate acestea, întrucât acestea nu reprezintă obiectivele principale ale acestui studiu, materialele și rezultatele referitoare la acestea sunt incluse în Materialele suplimentare. Un al doilea obiectiv a fost acela de a explora efectul autoamăgirii asupra memoriei ulterioare, în ceea ce privește amintirea performanțelor trecute, precum și recunoașterea sarcinilor, testând astfel erorile de memorie în autoevaluare și performanța reală.

Pentru a aborda aceste obiective, a fost utilizată o versiune modificată a paradigmei paradigmei gândirii orientate spre viitor (*engl.*, forward-thinking, Chance et al., 2011), care utilizează un context de minciună demonstrat a provoca autoamăgirea în ceea ce privește performanța individuală (Chance et al., 2011, 2015; Mei et al., 2018; Ren et al., 2019). Acest studiu a fost realizat online, din cauza posibilelor restricții impuse de pandemia COVID-19 (colectarea datelor a avut loc în perioada 2021-2023). În studiul nostru, participanții au susținut un test de cunoștințe generale (întrebări de tip TRIVIA), jumătate dintre participanți având acces la răspunsurile corecte și fiind întrebați ulterior despre estimările lor privind performanța lor la un test ipotetic viitor (autoamăgire situațională). Ne-am așteptat ca participanții care au acces la răspunsuri să trișeze și să aibă un nivel mai ridicat de autoamăgire situațională. Deși trișatul nu a fost obiectivul principal al acestui paradigma, contextul trișatului este relevant pentru implicațiile judiciare pe care le-ar putea avea autoamăgirea. În plus, diferite paradigme de trișare sunt utilizate în alte studii care analizează procese cu implicații în domeniul judiciar, cum ar fi amnezia etică (uitarea faptului că au trișat, care este atribuită uitării motivate, Shu et al., 2011; dar a se vedea și Riesthuis et al., 2022 și Stanley et al., 2018) și detectarea minciunii (de exemplu, Gevens et al., 2020).

⁶ Conținutul acestui subcapitol este un manuscris în curs de pregătire pentru publicare. Autorii sunt: Moldoveanu, M.G., Bulbuc, A., Otgaar, H., & Visu-Petra, L.

O provocare majoră în studierea autoamăgirii este distingerea între o convingere falsă autentică în acțiunile raportate și minciuna strategică, precum și asigurarea faptului că participanții nu se angajează în trișat și minciună conștientă atunci când raportează credințe sau comportamente. În plus, unele studii se bazează pe măsuri indirecte (de exemplu, măsurarea narcisismului ca indicator al autoamăgirii; Guenther et al, 2023), ceea ce face dificilă interpretarea rezultatelor aplicate autoamăgirii (Mijović-Prelec & Prelec, 2010). Astfel, includerea unor măsuri suplimentare, cum ar fi atribuirea performanței sarcinilor și relevanța pentru sine (Robins & Beer, 2001), precum și o informare (*engl.*, debriefing) detaliată, ar putea oferi o perspectivă mai clară asupra autoamăgirii vs. minciuna către alții. Similar studiilor anterioare (Chance et al., 2011, 2015; Mazar et al., 2008), anticipăm că persoanele cu un nivel mai ridicat de autoamăgire își vor atribui performanța caracteristicilor personale (de exemplu, capacitatea intelectuală), în timp ce participanții mai sinceri își vor atribui performanța accesului la răspunsuri (de exemplu, alegerea opțiunii „altele” dintr-o listă lăsată intenționat deschisă interpretării), chiar dacă își supraestimează performanța.

În plus, ne-am așteptat ca un nivel mai ridicat de autoamăgire (credințe pozitive mai ridicate despre sine) să fie corelat pozitiv cu relevanța situațiilor pentru sine (Robins & Beer, 2001). Mai mult, în cadrul sesiunii de debriefing, autoamăgirea a fost analizată mai în detaliu, întrebându-se participanții dacă au trișat și dacă au crezut cu adevărat în estimările lor. Mai mult, am măsurat autoamăgirea dispozițională și ne-am așteptat ca autoamăgirea situațională să fie asociată cu autoamăgirea dispozițională. De asemenea, am analizat estimările imediat după test, prezentând astfel estimările și explorând dacă acestea diferă de estimările viitoare, așteptându-ne să existe o diferență semnificativă, cu estimări mai mari pentru performanțele viitoare.

Pentru a testa ipoteza că autoamăgirea era asociată cu menținerea conceptului moral de sine, prezentul studiu a examinat asocierile dintre autoamăgirea situațională și conceptul moral de sine măsurat cu o săptămână înainte și imediat după posibilitatea de a trișa (menținerea conceptului moral de sine). Mai mult, am măsurat și autoamăgirea dispozițională, întrucât un studiu anterior a arătat că conceptul moral de sine era asociat cu autoamăgirea dispozițională (Lu & Chang, 2011). Pe baza cercetărilor limitate, ne-am așteptat ca autoamăgirea dispozițională și situațională să fie asociate cu conceptul moral de sine la momentul inițial și cu menținerea conceptului moral de sine după o oportunitate de a trișa.

În plus, autoamăgirea situațională în paradigma gândirii orientate spre viitor a fost măsurată ca o inflație pozitivă a viitorului. Mai mult, o binecunoscută distorsiune de auto-servire în memorie a fost documentată anterior în cercetări anterioare (Shacter et al., 2023;

Zhang et al., 2018). Ne așteptam să găsim dovezi ale distorsiunii de auto-servire în memorie în ceea ce privește credințele exagerate cu privire la performanțele anterioare mai bune. Deși cercetările inițiale au arătat că distorsiunea de autoamăgire în memorie ar putea să nu fie legată de estimarea prezentă sau de autoamăgirea dispozițională (Gramzow & Willard, 2006), au fost comparate diferite tipuri de estimări (diferite tipuri de teste), ceea ce ar fi putut explica rezultatele. La fel ca în studiul nostru, atât estimările viitoare, cât și cele din trecut se referă la un context de performanță similar, așa că am investigat în studiul de față dacă o autoamăgire situațională mai mare era asociată cu o estimare exagerată a performanțelor din trecut, așteptându-ne la o asociere pozitivă între cele două. În plus, am investigat și dacă exista o asociere pozitivă între autoamăgirea dispozițională și estimarea exagerată a performanțelor din trecut, denumită și tendința memoriei de auto-servire, pe parcursul acestui studiu.

În cele din urmă, am explorat dacă erorile de memorie (neconcordanțele dintre răspunsurile inițiale și cele date la testul de recunoaștere) erau asociate cu autoamăgirea situațională. Din câte știm, niciun studiu anterior nu a investigat această asociere, astfel încât nu s-au făcut ipoteze specifice. Cu toate acestea, pe baza literaturii de specialitate privind impactul minciunilor auto-generate asupra memoriei (Riesthuis et al., 2022, 2023), ar putea fi cazul ca autoamăgirea situațională, care ar putea fi definită ca o minciună auto-generată și internalizată, să fie asociată cu erori de memorie.

3.2.1 Metodă

Procedura a fost aprobată de comisia de etică a Universității Babeș-Bolyai, România (Număr de referință: 6084 / 11.06.2021) și un total de 137 de participanți au finalizat toate fazele studiului ($M_{vârsta} = 23,72$, $SD_{vârsta} = 6,43$; cu vârste cuprinse între 18 și 49 de ani, 83,94% ($n = 115$) dintre participanți identificându-se ca femei cisgender, 13,87% ($n = 19$) ca bărbați cisgender și 3 (2,19%) indicând „altele” ca identitate de gen). Eșantionul a fost format în principal din studenți din diverse domenii, precum psihologie ($n = 80$), informatică ($n = 10$), economie ($n = 35$) și altele (medicină, drept, inginerie, $n = 3$).

Participanții au fost repartizați aleatoriu în două grupuri: grupul de control ($n = 66$; a primit un test inițial de cunoștințe generale fără răspunsuri) și grupul cu posibilitate de copiere/trișare ($n = 62$; a primit un test inițial de cunoștințe generale cu răspunsurile corecte), iar studiul a fost realizat în întregime online. Dimensiunile grupurilor nu sunt egale din cauza abandonului participanților după a doua sesiune (de exemplu, din diverse motive personale).

Teste de cunoștințe generale (Testul 1 și Testul 2). Pentru această sarcină, denumită de participanți „Joc de cultură generală”, au fost selectate întrebări din diverse site-uri web sau

jocuri de cultură generală și TRIVIA (de exemplu, <https://www.randomtriviagenerator.com/>). Testul a cuprins 20 de întrebări cu răspunsuri multiple din domeniul cunoștințelor generale, cu un singur răspuns corect pentru fiecare întrebare, fiecare întrebare fiind punctată cu un punct; astfel, se putea acumula un punctaj maxim de 20 de puncte. Participanții nu au primit feedback direct cu privire la punctajul obținut; cu toate acestea, grupul care putea trișa putea utiliza răspunsurile corecte ca feedback pentru performanța sa. Au fost create două versiuni echivalente ale testului de cunoștințe generale, conținând același număr de întrebări cu un nivel similar de dificultate, astfel încât să poată fi utilizate pentru fiecare participant ca Test 1 și Test 2. A fost realizat un studiu pilot cu 11 participanți ($N = 11$ studenți) pentru a evalua aceste versiuni, asigurându-se că pot fi utilizate în mod interschimbabil. Aceste două versiuni au fost echilibrate în continuare între condiții și ordinea testelor pentru a evita orice efect al ordinii sau al versiunii.

Au fost măsurate **estimările performanței pentru prezent, viitor** (autoamăgire) și **trecut** (tendința de a memora doar aspectele pozitive). Estimările pentru prezent și trecut s-au concentrat pe primul test de cunoștințe, iar participanții au fost rugați să estimeze performanța lor actuală (imediat după test) și trecută (o săptămână mai târziu) sub forma unui scor general între 0 și 20 (deoarece testul de cunoștințe avea în total 20 de întrebări). Acesta reprezenta totalul răspunsurilor pe care participanții credeau că le-au răspuns corect. Autoamăgirea situațională a fost operaționalizată ca o convingere falsă, exagerată, într-un test ipotetic viitor, similar cu cel anterior, fără nicio posibilitate de a trișa (Chance et al., 2011). Participanții au fost întrebați cum cred că vor performa într-un test ipotetic viitor în care nu ar putea trișa în niciun caz, folosind o predicție generală cuprinsă între 0 și 20 (scor total posibil). În plus, încrederea în estimările lor a fost măsurată pe o scară Likert de la 1 la 10 (deloc încrezător la extrem de încrezător) (a se vedea materialele suplimentare pe OSF).

Conceptul moral de sine și menținerea acestuia. Scala de autoevaluare cu șase factori (SFSCS; Scala multidimensională de autoapreciere, Stake, 1994) a fost utilizată pentru a evalua conceptul moral de sine al participanților, înainte (ca referință) și după un scenariu de trișare. Pentru acest studiu, s-a utilizat subscala Moralitate (exemplu de item: „Sunt o persoană de încredere”) cu o consistență internă adecvată (α Cronbach = 0,61 la momentul de referință și α Cronbach = 0,59 pentru măsurarea actualizată).

Autoamăgirea dispozițională. Scalele Paulhus Deception (PDS; Paulhus, 1998) au fost utilizate pentru a măsura stilul de răspuns exagerat al trăsăturilor, în special accentuarea calităților pozitive (autoamăgire dispozițională). Coerența internă a scalei și a subscalei a fost

adecvată, cu α Cronbach = 0,56 pentru întreaga scală, respectiv 0,78 pentru subscala SDE și 0,81 pentru subscala IM.

Sarcina de recunoaștere și erorile de memorie. Sarcina de recunoaștere constă în 20 de întrebări de cultură generală, aceleași întrebări și răspunsuri ca la primul test de cunoștințe. Pentru aceasta, atât întrebările, cât și răspunsurile din primul test au fost randomizate pentru a evita efectele ordinii și pentru a se asigura că participanții nu pot folosi notițele anterioare cu răspunsurile. Pentru această sarcină, participanților li s-a explicat că răspunsul corect la testul de recunoaștere nu era răspunsul corect la întrebare; răspunsurile corecte au fost considerate răspunsurile date de participanți în testul anterior (de exemplu, recunoașterea corectă a fost considerată alegerea în Testul 1 și în testul de recunoaștere a aceluiași răspuns; de exemplu, testul 1 avea răspunsul „B) Pablo”, răspunsul corect la testul de recunoaștere era „C) Pablo”, iar răspunsul incorect era „B) Richard”).

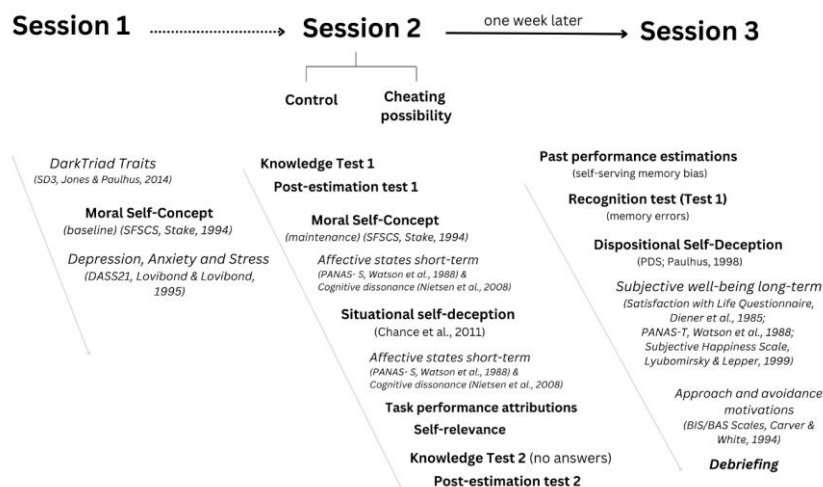
Paradigma trișării: design și procedură

Am utilizat un design experimental cu un grup experimental (posibilitatea de a trișa prin accesul la întrebările testului de cunoștințe) și un grup de control (fără acces la răspunsuri). Principalele măsuri (în cadrul) care au fost luate au fost măsurarea performanței reale la un test de cunoștințe (Testul 1, cu/fără acces la răspunsuri), estimări actuale, predicția performanței viitoare (autoamăgire situațională), scorul real la testul de cunoștințe (Testul 2, fără răspunsuri), estimarea la al doilea test de cunoștințe (estimarea actuală a Testului 2), precum și estimarea performanței anterioare după o săptămână (distorsiunea de memorie de auto-servire) și un scor la testul de recunoaștere (totalul erorilor).

Studiul a avut trei sesiuni (vezi Figura 2): 1) completarea datelor demografice online și a datelor de referință pentru conceptul moral de sine, precum și a unei scale pentru trăsături întunecate, stres, depresie și anxietate (a se vedea Materialele suplimentare pe OSF), 2) o sesiune experimentală online individuală cu cercetătorul, cu accent principal pe provocarea autoamăgirii (autoevaluări pozitive ale performanțelor viitoare, atribuirea sarcinilor și relevanța personală) folosind o paradigmă de înșelăciune, menținerea conceptului de sine moral stările afective pe termen scurt (pozitive, negative și disonanță cognitivă, a se vedea Materialele suplimentare pe OSF) și 3) o a doua sesiune online individuală axată pe memorie (estimări ale performanțelor anterioare, test de recunoaștere a memoriei), autoamăgirea dispozițională, alte posibile motivații interne (bunăstarea subiectivă, motivația de apropiere și evitare, a se vedea Materialele suplimentare pe OSF) și debriefing.

Figura 2

Procedura extinsă a experimentului actual

Notă. Principalele măsuri incluse în acest studiu sunt indicate cu caractere aldine. Acestea sunt: menținerea conceptului moral de sine (bază și menținere), testul de cunoștințe 1 (scor și estimare), autoamăgirea situațională (împreună cu atribuirea performanței sarcinii și relevanța pentru sine), testul de cunoștințe 2 (scor și estimare), estimarea performanțelor anterioare, testul de recunoaștere și autoamăgirea dispozițională. Alte măsuri prezentate cu caractere cursive sunt incluse în materialele suplimentare.

3.2.2 Rezultate și concluzii

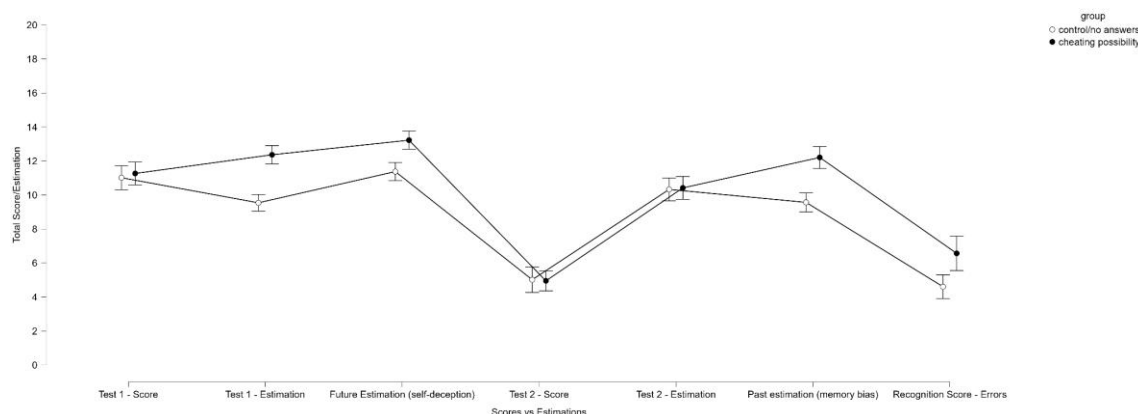
A fost efectuată ANOVA cu măsurători repetate pentru a evalua efectul grupului (control/fără răspunsuri vs posibilitatea de a trișa; factor între subiecți) și tipul de scor (scor real de performanță și estimări; factor în cadrul subiecților la Testul 1, Predicție viitoare (estimare), Testul 2 și Testul de recunoaștere). Testul Mauchly a indicat că ipoteza sfericității a fost încălcată, $\chi^2(20) = 228,60$, $p < 0,001$; prin urmare, gradele de libertate au fost corectate utilizând estimările Greenhouse-Geisser ale sfericității ($\epsilon = 0,63$). Testul Levene indică faptul că varianțele grupurilor au fost statistic similare pentru toate măsurătorile (cu excepția scorului de recunoaștere ca erori totale, $F(1, 119) = 6,35$, $p = 0,013$), indicând faptul că ipoteza omogenității varianței a fost îndeplinită pentru toate celelalte măsurători. Pentru scorul de recunoaștere, a fost efectuat un test t Welch suplimentar pentru a corobora rezultatele ANOVA.

Rezultatele testului ANOVA cu măsurători repetate și corecție Greenhouse-Geisser au indicat o interacțiune statistic semnificativă între grup și tipul de măsură ($F(3,76,119) = 7,12$, $p < 0,001$, $\eta^2_p = ,57$). De asemenea, a existat un efect principal semnificativ din punct de vedere statistic al tipului de măsură (scoruri vs. estimări), $F(3,76, 119) = 156,65$, $p < 0,001$, $\eta^2_p =$

.06, și grup, $F(1,119) = 22,42$, $p < .001$, $\eta(2)^{(p)} = .16$. Aceste rezultate au indicat că diferența dintre măsurători (scor/estimare) a variat în funcție de tipul măsurătorii (dacă este un scor real al performanței sau o estimare) și de grup (control vs posibilitatea de a trișa) (vezi Figura 3).

Figura 3

Diferențe între grupuri în ceea ce privește scorurile reale și estimările în cadrul măsurătorilor de cunoștințe și recunoaștere (Testul 1, Testul 2, Autoamăgire, Testul de recunoaștere)

Notă. Scorurile reale medii și autoestimările pentru Testul de cunoștințe 1, Predicția autoamăgirii, Testul de cunoștințe 2 și Testul de recunoaștere sunt prezentate separat pentru grupul de control și grupul cu posibilitate de trișare. Barele de eroare reprezintă deviațiile standard.

Contrar așteptărilor, o analiză simplă a efectului principal al grupului, comparând scorurile Testului 1 între cele două grupuri, a arătat că diferența nu era semnificativă din punct de vedere statistic, $F(1, 119) = 0,32$, $p = 0,574$, Cohen's $d = 0,10$, astfel încât nu au existat dovezi suficiente pentru a concluziona că participanții au trișat la primul test⁷.

Autoamăgirea situațională (previziuni viitoare)

Pentru a examina dacă accesul la răspunsuri duce la o diferență în predicțiile ipotetice viitoare, care este principala măsură a autoamăgirii situaționale, a fost efectuată o analiză simplă a efectelor principale pentru estimările predicțiilor pentru ambele grupuri. Diferența dintre grupuri a fost semnificativă din punct de vedere statistic, $F(1, 119) = 10,97$, $p = 0,001$, Cohen's $d = 0,61$. Rezultatele au indicat că participanții care au avut acces la răspunsuri au făcut predicții mai ridicate privind performanțele viitoare și, prin urmare, au prezentat un nivel mai ridicat de autoamăgire situațională.

⁷ În plus, pentru ambele teste de cunoștințe (Testul 1 și Testul 2), am examinat și diferențele dintre tipurile de întrebări (ușoare, medii, dificile și imposibile) și dintre cele două versiuni ale testului, pentru a investiga dovezi suplimentare ale trișării ca trișare; cu toate acestea, nu s-au constatat diferențe statistice semnificative, astfel încât, pentru a simplifica rezultatele, acestea nu sunt incluse (a se vedea Materialele suplimentare).

Autoamăgirea situațională și dispozițională. Autoamăgirea situațională a fost corelată statistic în mod semnificativ pozitiv cu autoamăgirea dispozițională ($r(64) = .45, p < .001$) și corelată negativ cu gestionarea impresiei ($r(64) = -.24, p = .047$) pentru grupul de control. Cu toate acestea, pentru grupul cu posibilitate de trișare, autoamăgirea situațională nu a fost asociată în mod semnificativ din punct de vedere statistic nici cu autoamăgirea dispozițională ($r(60) = -.13, p = 0,284$), nici cu gestionarea impresiei ($r(60) = 0,14, p = 0,277$). Aceste rezultate au indicat că cele două măsuri ale autoamăgirii situaționale și dispoziționale au fost similare în contextul fără feedback (acces la răspuns) și au măsurat exagerarea percepției de sine în absența informațiilor privind abilitățile, comportamentele sau atitudinile reale. Cu toate acestea, acest lucru nu s-a întâmplat atunci când au fost disponibile mai multe informații diagnostice (de exemplu, răspunsuri care indicau acuratețea).

Estimarea trecută (estimarea testului de recunoaștere ca distorsiune de memorie de auto-servire). Diferența dintre grupuri în estimările anterioare a fost semnificativă din punct de vedere statistic, $F(1, 119) = 19,25, p < 0,001$, Cohen's $d = 0,80$. Așa cum era de așteptat, rezultatele au indicat că s-a produs o distorsiune de memorie de auto-servire în grupul cu posibilitate de trișare, care și-a estimat performanțele anterioare ca fiind mai bune decât grupul de control.

Estimările performanțelor anterioare au fost semnificativ diferite din punct de vedere statistic de autoamăgirea situațională ($t(119) = 6,57, p < 0,001$, Cohen's $d = 0,50$). Aceste rezultate au indicat că estimările participanților cu privire la performanțele lor anterioare erau similare cu estimările lor actuale de o săptămână mai târziu. Cu toate acestea, estimările performanțelor anterioare ale participanților au fost semnificativ diferite din punct de vedere statistic de autoamăgirea situațională provocată anterior.

Pentru a testa dacă estimările pentru estimările anterioare au fost asociate cu estimările prezente și viitoare, s-au efectuat corelații Pearson (prag de semnificație corectat Bonferroni la $p < 0,00625$), pentru fiecare grup. Estimările performanțelor anterioare au fost corelate statistic semnificativ în mod pozitiv cu autoamăgirea situațională atât pentru grupul de control ($r(64) = 0,80, p < 0,001$), cât și pentru grupul cu posibilitate de trișare ($r(60) = 0,65, p < 0,001$) și cu estimările actuale la Testul 1 (control, $r(64) = 0,80, p < 0,001$; posibilitate de trișare, $r(60) = 0,83, p < 0,001$) și Testul 2 (control, $r(64) = 0,53, p < 0,001$; posibilitate de trișare, $r(60) = 0,36, p = 0,004$). Aceste rezultate indică faptul că, indiferent dacă au sau nu acces la răspunsuri, estimările participanților cu privire la trecutul lor sunt asociate cu estimările lor prezente și viitoare, astfel încât performanțele supraevaluate din trecut sunt asociate cu estimări supraevaluate prezente și viitoare.

Erori de memorie

Așa cum era de așteptat, a existat o diferență între grupuri în timpul recunoașterii, grupul cu posibilitate de trișare având performanțe mai slabe (amintindu-și mai puține dintre propriile alegeri) și mai multe erori decât grupul de control, diferența fiind semnificativă din punct de vedere statistic, $F(1, 119) = 14,82$, $p < 0,001$, Cohen's $d = 0,71$. Acest lucru sugerează că accesul la răspunsuri a fost asociat cu performanțe de recunoaștere mai slabe.

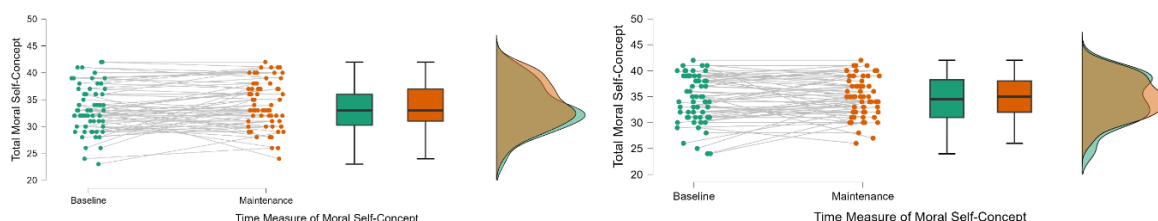
Erori de memorie, autoamăgirea și distorsiunea de memorie de auto-servire. În grupul de control, corelațiile dintre autoamăgirea situațională, distorsiunea de memorie de auto-servire și erorile de memorie nu au fost semnificative din punct de vedere statistic ($r(65) = 0,04$, $p = 0,769$, respectiv $r(65) = 0,00$, $p = 1,00$). În grupul cu posibilitate de trișare, numărul erorilor de memorie și autoamăgirea situațională nu au fost asociate în mod semnificativ din punct de vedere statistic ($r(62) = -.01$, $p = .956$), nici prejudecățile memoriei în interes propriu și erorile de memorie ($r(62) = -.27$, $p = .030$). Rezultatele indică faptul că estimările exagerate privind viitorul sau trecutul nu au fost asociate cu erori de memorie.

Menținerea conceptului moral de sine și autoamăgirea

Contrar așteptărilor, nu a existat un efect de interacțiune statistic semnificativ, tipul măsurii conceptului moral de sine x efectul grupului, $F_{(1,124)} = 0,296$, $p = 0,587$, $\eta_p^2 = 0,002$, și nici o diferență statistic semnificativă între cele două măsuri ale conceptului moral de sine (măsură de referință: control, $M = 33,29$, $SD = 2,32$; posibilitatea de a trișa $M = 34,52$, $SD = 5,56$; măsură de menținere: control, $M = 34,00$, $SD = 4,29$; posibilitatea de a trișa, $M = 34,88$, $SD = 3,80$), $F(1,124) = 2,886$, $p = 0,092$, $\eta_p^2 = 0,02$), nici între cele două grupuri, $F(1,124) = 2,34$, $p = 0,129$, $\eta_p^2 = 0,02$ (vezi Figura 5). Aceste rezultate sugerează că conceptul moral de sine a fost menținut în mod similar atât pentru grupul de control, cât și pentru grupul cu posibilitate de trișare, iar existența posibilității de trișare nu a dus la diferențe în menținerea conceptului moral de sine.

Figura 5

Diagramă Raincloud pentru măsurătorile conceptului moral de sine pe grupuri

Notă. Grupul de control (stânga) și grupul cu posibilitatea de a trișa (dreapta). Măsurători ale conceptului moral de sine: valorile inițiale, aproximativ o săptămână înainte de testul de cunoștințe cu/fără posibilitatea de a trișa, și menținerea imediat după testul de cunoștințe cu/fără posibilitatea de a trișa.

Conceptul moral de sine la momentul inițial pentru condiția de control nu a corelat semnificativ cu autoamăgirea situațională, $r(64) = 0,29$, $p = 0,019$, dar a corelat semnificativ pozitiv cu autoamăgirea dispozițională, $r(64) = 0,33$, $p = 0,007$. Conceptul moral de sine după primul test de cunoștințe (menținere) a fost corelat doar cu autoamăgirea dispozițională pentru ambele grupuri (control, $r(64) = 0,36$, $p = 0,003$ și posibilitatea de a trișa, $r(61) = 0,33$, $p = 0,009$). Nu a existat o corelație semnificativă între menținerea conceptului moral de sine și autoamăgirea situațională pentru niciunul dintre grupuri. Pentru grupul cu posibilitate de a trișa, conceptul moral de sine (înainte și după posibilitatea de a trișa) a fost asociat cu autoamăgirea dispozițională ($r(60) = .26$, $p = .045$). Aceste rezultate sugerează că, în timp ce indivizii cu autoamăgire dispozițională mai ridicată au raportat în mod constant un concept moral de sine mai ridicat (atât la momentul inițial, cât și după sarcina cu posibilitatea de a trișa), autoamăgirea situațională nu a fost asociată cu măsurarea inițială a conceptului moral de sine. Menținerea conceptului moral de sine nu a fost asociată cu autoamăgirea situațională (cu/fără posibilitatea de a trișa).

Tabelul 3

Măsurători descriptive și corelații între autoamăgire (situațională și dispozițională) și conceptul moral de sine pe grupuri

	Control ($n = 66$) M (SD)	Posibilitatea de a trișa ($n = 62$) M (SD)	1	2	3	4
1. Autoamăgire situațională	11,32 (3,22)	13,20 (2,99)		-.14	.	.
2. Autoamăgire dispozițională	61,45 (10,14)	62,98 (9,14)	.45		.26	.33
3. Conceptul moral de sine (valoare inițială)	33,29 (4,32)	34,57 (4,54)	.	.33		.63
4. Conceptul moral de sine (menținere)	34,00 (4,29)	34,80 (3,82)	.	0,36	.68	

Notă. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$. Autoamăgirea dispozițională a fost calculată utilizând o abordare continuă. Grupul de control este prezentat mai jos, iar grupul cu posibilitate de trișare este prezentat mai sus.

Obiectivul nostru principal, în acest studiu, a fost de a examina motivațiile interne care stau la baza autoamăgirii, cu un accent special pe menținerea unui concept moral pozitiv despre sine. În plus, am căutat să determinăm modul în care autoamăgirea a influențat memoria ulterioară, în special în ceea ce privește amintirea propriilor performanțe (distorsiune de memorie de auto-servire) și capacitatea de a recunoaște alegerile făcute anterior. Pentru a

răspunde la aceste întrebări, am utilizat o versiune modificată a paradigmei gândirii orientate spre viitor (Chance et al., 2011). Spre deosebire de design-ul original, realizat în persoană (face to face), studiul nostru a fost realizat online. Participanții au fost repartizați aleatoriu pentru a primi sau nu acces la răspunsurile unui test de cunoștințe. Măsurătorile conceptului moral de sine au fost colectate atât înainte, cât și după test. Am evaluat atât autoamăgirea situațională, cât și cea dispozițională și am inclus sarcini pentru a evalua estimările participanților cu privire la performanțele lor anterioare, precum și recunoașterea răspunsurilor anterioare, pentru a explora impactul potențial al autoamăgirii asupra memoriei. Prezentul studiu a constatat o interacțiune semnificativă între grup (control vs. posibilitatea de a trișa) și tipul de măsură (scoruri reale vs. autoevaluări), indicând că relația dintre performanța reală a participanților și autoevaluările lor a depins de accesul la răspunsurile corecte. Interacțiunea semnificativă între grup și tipul de măsură constatată în acest studiu demonstrează că efectul accesului la răspunsurile corecte asupra autoevaluării nu este uniform pentru toți participanții sau măsurătorile. Mai precis, participanții care au avut posibilitatea de a verifica răspunsurile corecte și-au supraestimat semnificativ performanța în comparație cu participanții care nu au avut acces la răspunsuri, iar acest efect a fost evident în primul rând în autoevaluările lor, nu în scorurile lor reale.

În primul rând, în studiul nostru, nu am găsit dovezi de trișare în ceea ce privește scorurile mai mari ale participanților care au avut acces la răspunsuri, spre deosebire de alte studii (Chance et al., 2011, 2015; Fan et al., 2022; Jian et al., 2019; Ren et al., 2018; Mei et al., 2023). Deoarece nu s-a dovedit nicio trișare, vom discuta în principal concluziile noastre în ceea ce privește accesul sau lipsa accesului la răspunsuri. Cu toate acestea, chiar și în absența dovezilor de trișare evidentă, am reușit să inducem autoamăgirea. Participanții care au avut acces suplimentar la răspunsuri au manifestat credințe false mai pozitive și exagerate cu privire la performanțele lor viitoare, în timp ce au obținut rezultate similare la primul și al doilea test de cunoștințe, o constatare în concordanță cu studiile anterioare (de exemplu, Chance et al., 2011, 2015; Jian et al., 2019; Liu et al., 2019, 2025; Mei et al., 2023). Ca și în studiile anterioare (de exemplu, Chance et al., 2011, 2015), am examinat asocierea dintre autoamăgirea situațională și cea dispozițională. În concordanță cu studiile anterioare (de exemplu, Chance et al., 2011, 2015), au existat asocieri pozitive. Cu toate acestea, asocierea pozitivă din studiul nostru a fost semnificativă numai pentru grupul care nu a avut acces la răspunsuri. În ansamblu, rezultatele noastre sugerează că autoamăgirea situațională și cea dispozițională sunt legate, în special atunci când se măsoară estimări exagerate ale abilităților viitoare și generale în contexte fără feedback privind performanța sau în contexte care permit autoafirmarea.

A doua noastră constatare importantă este legată de menținerea conceptului de sine. În acest studiu, am constatat un concept de sine moral stabil și menținut, în concordanță cu un studiu anterior care a utilizat autoamăgirea similară (Mazar et al., 2008). Schimbările în conceptul de sine moral nu au diferit statistic între grupuri și nici între cele două măsuri. Cercetările privind imaginea morală de sine arată că, deși conceptul moral de sine este relativ stabil, unii factori situaționali îl pot influența (Jordan et al., 2015). Majoritatea oamenilor se declară a fi în mare parte indivizi morali (Aquino & Reed, 2002). Mai mult, ca și într-un studiu anterior (Lu & Chang, 2011), conceptul moral de sine a fost asociat cu autoamăgirea dispozițională, independent de grup, astfel încât indivizii cu o tendință mai mare de a exagera calitățile pozitive despre sine și de a nega calitățile negative se prezentau, de asemenea, ca fiind mai morali. În ceea ce privește autoamăgirea situațională, asocierea cu conceptul moral de sine nu a fost semnificativă pentru niciunul dintre grupuri. Aceste constatări sugerează că percepțiile inițiale și stabile ale sinelui moral pot fi mai strâns legate de tendințele dispoziționale de autoamăgire. În cele din urmă, deși asocierea pozitivă dintre autoamăgirea dispozițională și conceptul moral de sine ar putea reprezenta asocieri reale, este important să se investigheze mai departe, deoarece o critică importantă ar putea fi că cele două măsuri au un efect confundat de pozitivitate sau distorsionare spre pozitiv (Wojcik & Ditto, 2014).

În cele din urmă, a treia constatare principală se referă la obiectivul nostru de a explora efectul pe care l-a avut autoamăgirea într-un context de trișare asupra memoriei, analizând distorsiunea de memorie de auto-servire și erorile de memorie într-o sarcină de recunoaștere în care participanții fie își aminteau corect, fie uitau sau alegeau un răspuns diferit față de cel din săptămâna precedentă. Am constatat o distorsiune de memorie de auto-servire, deoarece unii participanți și-au amintit performanța lor într-un mod mai pozitiv, ceea ce este în concordanță cu literatura de specialitate (D'Argembeau & Van der Linden, 2008; Ritchie et al., 2017; Schacter et al., 2023; Sedikides et al., 2016; Sedikides & Green, 2000; Zhang et al., 2024). Când am examinat erorile de memorie, accesul la răspunsuri a dus la mai multe erori în amintirea alegerilor anterioare. Cu toate acestea, aceste erori nu au fost asociate cu estimări exagerate în termeni de autoamăgire situațională, distorsiunea de memorie de auto-servire sau trișare, cum ar fi minciuna cu privire la alegeri.

Acest studiu a arătat că, atunci când li s-a oferit ocazia de a trișa (chiar și fără a trișa efectiv), participanții s-au angajat într-o autoamăgire situațională de succes și într-o distorsiune de memorie de auto-servire, prevăzând și amintindu-și performanța într-o manieră mai favorabilă decât a fost în realitate. Mai mult, în timp ce autoamăgirea dispozițională și conceptul moral de sine au fost asociate pozitiv, menținerea conceptului moral de sine nu a fost asociată

cu autoamăgirea situațională. La fel ca într-un studiu anterior (Lu & Chang, 2011), autoamăgirea dispozițională și conceptul moral de sine au fost asociate pozitiv. Erorile de memorie au crescut atunci când li s-a oferit o oportunitate de a trișa (acces la informații veridice), dar nu au fost asociate cu autoamăgirea, așa cum a fost măsurată în prezentul studiu. Studiile viitoare ar putea utiliza metode care includ adevărul fundamental și măsoară autoamăgirea în contextul evenimentelor sau detaliilor din trecut, pe lângă evaluările specifice ale abilităților unei persoane. Aceste constatări subliniază importanța înțelegerii autoamăgirii și a prejudecăților memoriei, în special în contexte precum psihologia judiciară, unde credințele false motivate pot avea efecte semnificative în lumea reală.

3.3 Studiul 3: Efectul plauzibilității și frecvenței evenimentelor asupra implantării credințelor și amintirilor false ⁸

În ultimele decenii, s-a acceptat pe scară largă că memoria, deși este în general foarte precisă, este reconstructivă și poate fi predispusă la distorsiuni (Loftus, 2005; Otgaar et al., 2022b). De exemplu, cercetările au arătat că oamenii pot forma amintiri false (amintiri ale unor evenimente/detalii neexperimentate) ale experiențelor autobiografice (Garry et al., 1996; Mazzoni & Memon, 2003; Otgaar et al., 2012). O distincție crucială aici este între memoria autobiografică (amintire) și convingerea autobiografică (convingerea că un eveniment a avut loc, Scoboria et al., 2004; Smeets et al., 2005). Pentru a investiga amintirile false bazate pe sugestie, cercetătorii au utilizat, de exemplu, paradigma implantării amintirilor false (Loftus & Pickrell, 1995). În această paradigmă, pe baza relatărilor părinților participanților despre evenimente trăite în copilărie, participanții primesc sugestia că au trăit un eveniment fals. Constatarea tipică este că o parte dintre participanți (aproximativ 30%; de exemplu, Scoboria et al., 2017; a se vedea și Wade et al., 2025 pentru o discuție critică) formează amintiri false. Cu toate acestea, această paradigmă are mai multe limitări: pregătirea pentru realizarea interviurilor sugestive, diferențele în ratele de amintiri false datorate metodelor de notare (de exemplu, Calado et al., 2021; Wade et al., 2018) și necesitatea de a se baza pe alții pentru stabilirea evenimentelor.

Otgaar et al. (2022b) au introdus și validat o metodă nouă, și anume tehnica implantării oarbe. Această metodă a fost inspirată de literatura de specialitate privind memoria și alegerea oarbă (*engl.*, choice blindness, persoanele care nu observă când sunt făcute modificări în rapoartele lor de memorie, Cochran et al., 2016; și în alegerile pe care le fac; Sagana et al., 2014). În această paradigmă, participanții primesc o listă de evenimente autobiografice (20 de evenimente, unul critic) și sunt rugați să indice dacă le-au trăit. O săptămână mai târziu, participanții care au indicat că nu au trăit evenimentul critic primesc o listă mai scurtă și personalizată de evenimente. Li se spune că acestea sunt evenimentele pe care au declarat că le-au trăit (patru evenimente critice adevărate și unul fals). Participanții sunt apoi rugați să acorde evaluări pentru credință și amintire și să-și amintească detalii suplimentare despre aceste evenimente. Otgaar et al. (2022b) au implantat credințe false și amintiri false în proporție de 9% până la 30%.

⁸ Conținutul acestui subcapitol este un manuscris în curs de revizuire, pregătit pentru publicare. Autorii sunt: Moldoveanu, M.G., Shahvaroughi, A., Manguilli, I., Hatami, J. & Otgaar, H.

Studii anterioare care au examinat efectul plauzibilității asupra amintirilor false au arătat că copiii erau mai predispuși să creeze amintiri false pentru evenimente plauzibile (de exemplu, rătăcirea într-un centru comercial) decât pentru evenimente neplauzibile (de exemplu, administrarea unei clisme rectale) (Pezdek & Hodge, 1999). Pezdek și Hodge (1999) au prezentat copiilor două evenimente false (plauzibile și neplauzibile) și i-au intervievat ulterior cu privire la amintirile lor despre aceste evenimente. Din 39 de participanți, 35,9% ($n = 14$) și-au amintit evenimentul plauzibil, 7,7% ($n = 3$) și-au amintit ambele evenimente false, iar un participant (2,6%) și-a amintit evenimentul neplauzibil. În schimb, unele studii care au investigat plauzibilitatea și amintirile false la copii au constatat că plauzibilitatea evenimentului nu a afectat în mod semnificativ formarea amintirilor false la copii (Strange et al., 2006; Otgaar et al., 2009). Aceste rezultate inconsistente se pot datora metodologiilor diferite (metode de notare diferite, utilizarea evenimentelor critice, e.g., pierderea unei jucării în copilărie). În plus, mai multe studii efectuate pe adulți au arătat că evenimentele improbabile devin mai credibile odată cu expunerea crescută (de exemplu, tehnici de imagistică, Bays et al., 2012; vizualizări, Blandón-Gitlin & Gerken, 2010 și informații, Mazzoni et al., 2001), ceea ce ar putea duce la apariția amintirilor false (Sharman & Scoboria, 2008). De exemplu, Mazzoni et al. (2001) au supus participanții la o manipulare care sporea plauzibilitatea (mini-articole care conțineau relatări ale evenimentelor din studiu), împreună cu o sugestie personalizată (feedback fals că evenimentele s-ar fi putut întâmpla lor în trecut), ceea ce a dus la o creștere a credințelor false cu privire la producerea acestor evenimente. Având în vedere cazurile de abuz care implică adesea experiențierea repetată, se pune întrebarea dacă evenimentele repetate mai puțin plauzibile diferă de evenimentele repetate mai plauzibile în ceea ce privește probabilitatea de a crea amintiri false.

Prezentul experiment a avut ca scop investigarea efectului plauzibilității și frecvenței evenimentelor asupra formării credințelor false și a amintirilor false. Am comparat direct rezultatele pentru evenimente cu probabilitate ridicată și scăzută (de exemplu, Strange et al., 2006), concentrându-ne pe ușurința implantării credințelor și amintirilor false pentru evenimente cu probabilitate ridicată și scăzută, precum și pentru evenimente unice și repetate. Pe baza constatărilor care arată că probabilitatea ridicată facilitează amintirile false (Pezdek & Hodge, 1999), că evenimentele unice și repetate duc la credințe și amintiri false (cu credințe false mai ușor de provocat pentru evenimente unice, Otgaar et al., 2022b) și că sugestiile personalizate (feedback fals despre producerea evenimentului în trecut) pot crește credințele false (Mazzoni et al., 2001), am emis ipoteza că: (1) un eveniment puțin plauzibil ar provoca credințe și amintiri false mai puțin decât un eveniment foarte plauzibil; (2) un eveniment care

se presupune că s-a întâmplat o singură dată ar genera mai puține credințe și amintiri false decât un eveniment repetat și (3) un eveniment repetat cu plauzibilitate scăzută ar genera mai puține credințe și amintiri false decât un eveniment cu plauzibilitate ridicată care s-a întâmplat o singură dată.

3.3.1 Metodă

Datele au fost colectate de la populația generală (rezidenți din Europa de Vest în Țările de Jos și Germania, România și Iran) și de la studenți (Universitatea din Maastricht, Țările de Jos; Universitatea Babeș-Bolyai, România și Universitatea din Teheran, Iran). Prima parte a experimentului (adică un sondaj online) a fost completată parțial ($n = 50$) sau integral ($n = 805$) de un total de $N = 855$ participanți. Dintre aceștia, numai participanții care nu au raportat că au trăit două evenimente critice în prima parte a experimentului au fost eligibili să continue. Astfel, $n = 222$ (27,6%) nu au experimentat evenimentul critic cu plauzibilitate ridicată, iar alți $n = 193$ (22,6%) nu au experimentat evenimentul critic cu plauzibilitate scăzută. Conform criteriilor de excludere, acești ultimi participanți au primit a doua parte a experimentului (adică, dacă au experimentat și alte 4 evenimente reale în afară de evenimentele critice, au primit un al doilea sondaj personalizat). Apoi, am examinat numărul de participanți care au finalizat integral a doua parte a experimentului. Eșantionul nostru final a fost format din $N = 103$ participanți (au fost disponibile date demografice numai pentru $n = 85$; $M_{(\text{vârsta})} = 33,70$, $SD_{(\text{vârsta})} = 12,26$, între 18 și 67 de ani; 64 (62,1%) participanți s-au identificat ca femei, 19 (18,4%) ca bărbați, iar restul nu și-au specificat identitatea de gen ($n = 2$; 1,9%). Acești participanți au fost utilizați pentru analizele prezentate mai jos (Europa de Vest: $n = 44$; România: $n = 9$; Iran: $n = 50$)⁹. A fost realizat un studiu pilot pentru a identifica evenimentele cu probabilitate ridicată și scăzută care ar putea fi utilizate ca evenimente critice în studiul nostru. Evenimentul plauzibil cu cel mai mare scor a fost „pierderea unei jucării în copilărie” ($M = 6,22$, $SD = 1,38$), care a fost ales ca eveniment plauzibil critic pentru acest experiment. Evenimentul „aproape înecat în ocean” ($M = 3,78$, $SD = 2,13$) a fost selectat ca eveniment improbabil pentru acest experiment.

Sondaj 1. Prima parte a acestui experiment a constat într-un sondaj online, care conținea două părți: 1) consimțământul informat (de exemplu, povestea de acoperire a cercetării,

⁹ Am investigat dacă participanții din Europa de Vest, România și Iran (categorii create pe baza limbii și locației în care au primit sondajul și nu pe baza naționalității, deoarece aceasta nu a fost colectată) diferă statistic în ceea ce privește evaluările credințelor și amintirilor pentru evenimentul fals critic. Nu a existat nicio diferență semnificativă între cele trei grupuri pentru niciuna dintre convingeri (înainte de imaginație: $F(2, 100) = 1,90$, $p = 0,1555$, $\eta_{(p)}^2 = 0,04$; după imaginație: $F(2, 100) = 2,65$, $p = 0,075$, $\eta_{(p)}^2 = 0,05$ și amintire (înainte de imaginație: $F(2, 100) = 1,82$, $p = 0,168$, $\eta_{(p)}^2 = 0,04$; după imaginație: $F(2, 100) = 1,82$, $p = 0,168$, $\eta_{(p)}^2 = 0,04$) evaluări înainte și după imaginație.

confidențialitatea, beneficiile participării etc.) și 2) o listă de evenimente din copilărie, care măsura convingerea inițială cu privire la apariția unor evenimente din copilărie. Lista conținea 20 de evenimente (de exemplu, „Construiește un om de zăpadă cu un prieten”, vezi OSF). Pentru fiecare eveniment, participanții trebuiau să indice dacă l-au trăit în copilărie („da”/„nu”). Pentru evenimentele trăite (evenimente indicate cu „da”), a fost pusă o altă întrebare despre frecvența acestui eveniment în copilăria participanților (adică „o dată”, „de două ori”, „de trei sau mai multe ori”). Pentru evenimentele neexperimentate (răspuns „nu”), nu s-a pus nicio întrebare suplimentară. Dintre cele douăzeci de evenimente, două au fost considerate critice (destinate a fi utilizate ca evenimente false), unul corespunzând condiției „foarte plauzibil” (adică „a pierdut o jucărie în copilărie”) și unul condiției „puțin plauzibil” (adică „aproape s-a înecat în ocean”). Participanții au trebuit să indice că nu au experimentat aceste evenimente critice „”, răspunzând „da/nu” fără a indica frecvența acestor evenimente.

Sondaj 2. A doua parte a experimentului a constat într-un al doilea sondaj personalizat care a măsurat credința în apariția și amintirea a patru evenimente reale și a unuia fals, înainte și după o instrucțiune de imaginație, astfel încât să se evalueze credințele și amintirile reale și false. Acesta a constat în cinci evenimente („*Anterior ați indicat că ați trăit evenimentul... o dată/de mai multe ori*”) pentru care participanții au fost rugați să-și exprime credința în apariția evenimentului în timpul copilăriei și să evalueze amintirea acestuia. Atât credința, cât și amintirea au fost evaluate pe o scală Likert de 8 puncte, credința privind apariția evenimentului variind de la 1 = cu siguranță nu s-a întâmplat la 8 = cu siguranță s-a întâmplat, iar amintirea de la 1 = nu am nicio amintire a evenimentului la 8 = amintire clară și completă a evenimentului (a se vedea și Otgaar et al., 2022b; Scoboria et al., 2004). Pentru fiecare eveniment, participanților li s-a dat o instrucțiune de imaginație, urmată de o sarcină de reamintire liberă („*Vă rugăm să încercați să vă imaginați evenimentul, cum s-a întâmplat, și să încercați să vă amintiți cât mai multe detalii posibil. De exemplu, gândiți-vă la vârsta pe care o aveți, cu cine erați și unde a avut loc evenimentul. Vă rugăm să scrieți raportul dvs. mai jos.*”). Participanții au fost rugați să evalueze credința și amintirea pentru a doua oară după sarcina de imaginație și de reamintire liberă pentru fiecare eveniment. Ordinea evenimentelor a fost aceeași pentru toți participanții (primele două evenimente prezentate erau evenimente reale, urmate de evenimentul fals, iar ultimele două erau evenimente reale). Cu toate acestea, evenimentele reale erau diferite pentru fiecare participant, deoarece aceste evenimente erau evenimente la care participanții au răspuns „da” în primul sondaj. În cele din urmă, sondajul conținea informații referitoare la evenimentul fals („unul dintre evenimentele de mai jos nu a fost trăit cu adevărat de dvs.”), participanții fiind rugați să-și amintească care dintre acestea nu a fost trăit cu adevărat,

urmată de o evaluare a încrederii pe o scară Likert de 8 puncte, în funcție de opinia lor (1 = deloc încrezător până la 8 = extrem de încrezător). Acest sondaj a inclus, de asemenea, o secțiune de debriefing pentru participanți, cu o întrebare deschisă privind ideea lor despre scopul studiului și un text care descria scopul real al studiului (a se vedea Materialele de pe OSF). Ambele sondaje au fost create și distribuite utilizând platforme de sondaje online (de exemplu, Qualtrics, <https://www.qualtrics.com/>).

Am utilizat un design între subiecți cu plauzibilitate (ridică (n = 51) versus scăzută (n = 52) și frecvență (unică (n = 55) versus repetată (n = 48)) ca variabile între subiecți. Înainte de a trimite al doilea chestionar, cercetătorii au verificat dacă participanții îndeplineau criteriile de includere (adică nu au trăit evenimentul fals și au trăit patru evenimente reale din 18). Dacă participanții îndeplineau aceste criterii, cercetătorii i-au repartizat aleatoriu într-unul dintre cele patru grupuri (Plauzibilitate ridicată, unic (n = 25), Plauzibilitate ridicată, repetat (n = 26), Plauzibilitate scăzută, unic (n = 30) și Plauzibilitate scăzută, repetat (n = 22)). Deoarece unii participanți nu au returnat al doilea chestionar, grupurile utilizate pentru analiză nu au avut eșantioane de dimensiuni egale.

Notare. În experimentul actual, am utilizat aceeași strategie de notare ca în Otgaar et al. (2022b; a se vedea și Scoboria et al., 2004, 2014; Shavahroughi et al., 2025). Mai precis, atât credințele false, cât și amintirile false au fost notate pe baza credinței auto-raportate cu privire la experiențiere și amintire, pe o scară Likert de 8 puncte. Astfel, o credință falsă a fost notată atunci când participanții aveau un „scor de credință de 5 sau mai mare pentru evenimentul critic și un scor de amintire mai mic decât scorul de credință”. În mod similar, atunci când participanții aveau o „amintire de 5 sau mai mare și un scor de credință identic cu scorul de amintire”¹⁰, aceasta a fost notată ca o amintire falsă. Când o credință falsă sau o amintire falsă era conținută și în amintirea liberă, cu detalii suplimentare, cu cel puțin un detaliu (constând în detalii specifice, cum ar fi locul, ora, persoanele implicate etc.), se nota un raport fals detaliat. Pentru al doilea sondaj, am analizat și procentajele credințelor și amintirilor adevărate, care au fost notate folosind aceleași criterii ca și credințele false și amintirile false.

3.3.2 Rezultate și concluzii

Analize planificate

¹⁰ Deși nu intră în sfera evaluării noastre, am evaluat și o amintire de 5 sau mai mare și o convingere mai mică decât amintirea (adică evenimente amintite în care nu se crede), pentru a explora dacă există diferențe între diferite tipuri de memorie (Scoboria et al., 2004). Cu toate acestea, deoarece nu s-au constatat diferențe statistice, acestea nu au fost incluse în rezultatele principale.

Credințe false și amintiri false pentru evenimente cu plauzibilitate ridicată/scăzută și evenimente unice/repetate

Tabelul 1.

Media și deviația standard (în paranteze) ale evaluărilor credințelor false și ale amintirilor false în funcție de condiție

	Plauzibilitate ridicată		Plauzibilitate scăzută	
	Unice (n = 25)	Repetate (n = 26)	Unice (n = 30)	Repetate (n = 22)
Credințe false înainte de imaginație	5,36 (2,33)	4,27 (2,59)	2,87 (2,68)	4,14 (2,90)
Amintiri false înainte de imaginație	3,36 (2,41)	2,69 (1,98)	2,50 (2,22)	3,50 (2,72)
Credințe false după imaginație	5,56 (2,31)	3,73 (2,81)	2,83 (2,61)	4,27 (2,96)
Amintiri false după imaginație	3,40 (2,42)	2,58 (2,14)	2,53 (2,33)	3,73 (2,71)

Notă. N = 103.

Evaluarea credințelor false înainte de imaginație. S-a observat o interacțiune statistic semnificativă între Plauzibilitate x Frecvență, $F(1, 99) = 5,15, p = 0,025, \eta_p^2 = 0,05$. În plus, analiza noastră a relevat un efect principal semnificativ din punct de vedere statistic al plauzibilității evenimentului, $F(1, 99) = 6,38, p = 0,013, \eta_{(p)}^2 = 0,06$. Nu s-a constatat niciun efect statistic semnificativ pentru frecvența evenimentului ($F(1, 99) = 0,30, p = 0,585, \eta_{(p)}^2 < 0,001$). Analiza efectelor principale simple a arătat că efectul plauzibilității evenimentului a fost semnificativ din punct de vedere statistic în condiția unic experimentată (eveniment cu plauzibilitate ridicată: $M = 5,36, SD = 2,33$; eveniment cu plauzibilitate scăzută: $M = 2,87, SD = 2,68$; $F(1) = 12,36, p < 0,001$, Cohen's $d = 0,99$), dar nu semnificativ din punct de vedere statistic în condiția repetată (eveniment cu grad ridicat de plauzibilitate: $M = 4,27, SD = 2,59$, eveniment cu grad scăzut de plauzibilitate $M = 4,14, SD = 2,90$; $F(1) = 0,03, p = 0,862$, Cohen's $d = 0,05$). Mai precis, numai pentru un eveniment pretins trăit o singură dată, evenimentul cu plauzibilitate ridicată a dus la evaluări mai ridicate ale credințelor false decât evenimentul cu plauzibilitate scăzută. Acest efect nu a fost prezent în condiția evenimentului repetat.

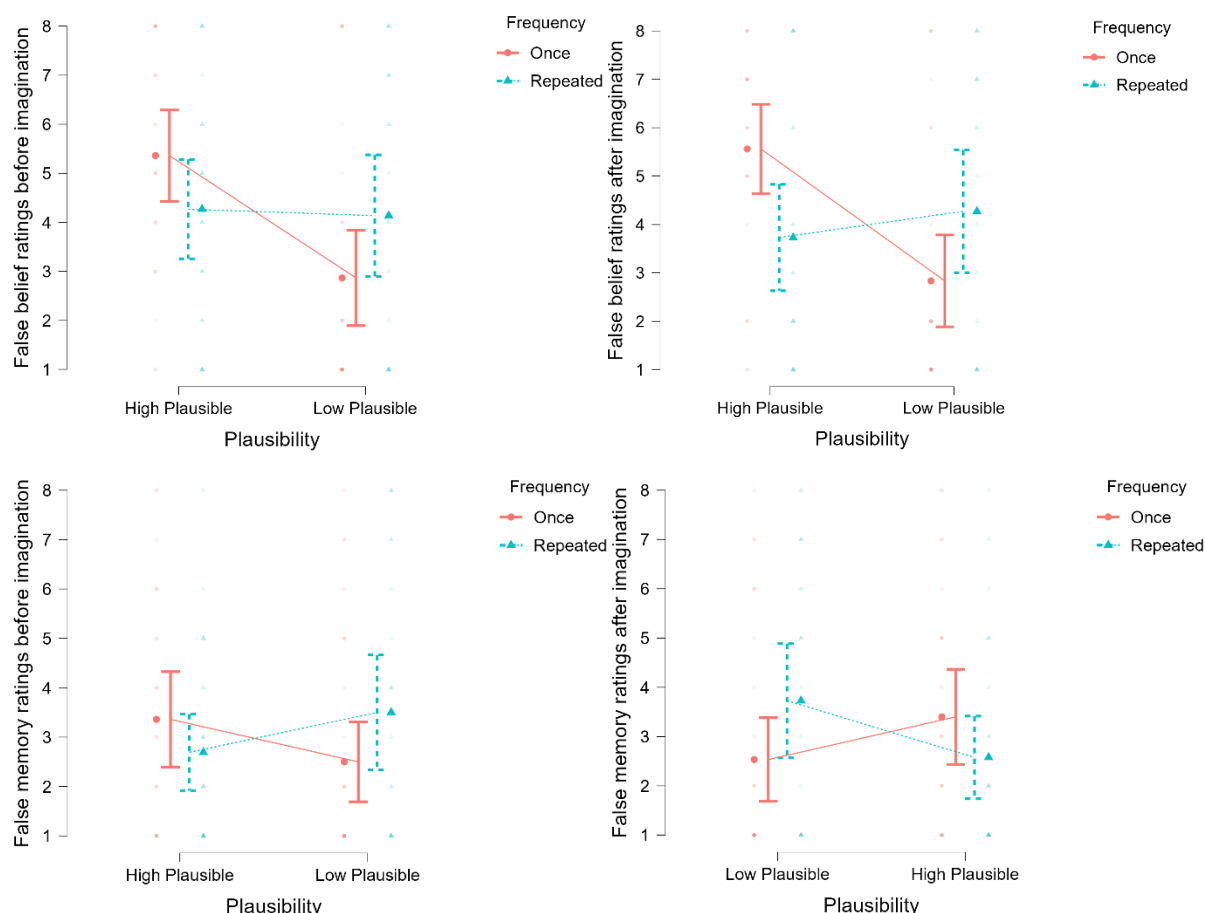
Evaluarea credințelor false după imaginație. O analiză ANOVA bidirecțională a relevat din nou o interacțiune semnificativă între plauzibilitatea evenimentului și frecvență ($F(1, 99) = 9,50, p = 0,003, \eta_p^2 = 0,09$). Efectul principal al plauzibilității evenimentului a rămas semnificativ, dar mai mic decât înainte de instruirea de imaginație ($F(1, 99) = 4,25, p = 0,042, \eta_{(p)}^2 = 0,04$), în timp ce frecvența evenimentului a continuat să nu aibă un efect semnificativ ($F(1,99) = 0,14, p = 0,714, \eta_{(p)}^2 = 0,001$). Analiza efectelor principale simple a demonstrat că impactul plauzibilității evenimentului a fost semnificativ numai în condiția eveniment unic, cu un efect și mai puternic (eveniment cu plauzibilitate ridicată: $M = 5,56, SD$

= 2,31; eveniment cu plauzibilitate scăzută: $M = 2,83$, $SD = 2,61$; $F(1) = 14,18$, $p < 0,001$, Cohen's $d = 1,11$). În condiția repetată, efectul nesemnificativ și-a schimbat direcția (eveniment cu grad ridicat de plauzibilitate: $M = 3,73$, $SD = 2,81$, eveniment cu grad scăzut de plauzibilitate: $M = 4,27$, $SD = 2,96$; $F(1) = 0,49$, $p = 0,486$, Cohen's $d = -0,19$). Aceste rezultate indică faptul că procedura de imaginație a menținut modelul influenței plauzibilității asupra evaluărilor credințelor false, afectând în primul rând evenimentele trăite o singură dată, în timp ce a modificat ușor dinamica în condiția evenimentului repetat. Similar credințelor false înainte de procedura de imaginație, testele neparametrice, Kruskal-Wallis, atât pentru plauzibilitate ($H(1) = 5,07$, $p = 0,024$), cât și pentru frecvență ($H(1) = 0,02$, $p = 0,887$) coroborează rezultatele ANOVA.

Evaluări ale amintirilor false înainte și după imaginație. Analizele ANOVA bidirecționale nu au relevat nicio interacțiune statistic semnificativă între plauzibilitatea evenimentului și frecvență ($F(1,99) = 3,27$, $p = 0,074$, $\eta^2_{(p)} = 0,03$), nici vreun efect principal al plauzibilității evenimentului ($F(1,99) = 0,00$, $p = 0,955$, $\eta^2_{(p)} < 0,001$) sau al frecvenței evenimentului ($F(1,99) = 0,13$, $p = 0,720$, $\eta^2_{(p)} = 0,001$) asupra evaluării amintirii înainte de imaginație. Cu toate acestea, a existat un efect de interacțiune statistic semnificativ între plauzibilitatea evenimentului și frecvența acestuia pentru evaluările amintirilor false după imaginație ($F(1, 99) = 4,52$, $p = 0,036$, $\eta^2_{(p)} = 0,04$), dar niciun efect statistic semnificativ pentru plauzibilitatea evenimentului ($F(1,99) = 0,09$, $p = 0,765$, $\eta^2_{(p)} < 0,001$), sau eveniment Frecvență ($F(1,99) = 0,15$, $p = .697$, $\eta^2_{(p)} = 0,001$). Astfel, pentru evenimentele trăite o singură dată sau de mai multe ori, nu a existat o diferență semnificativă din punct de vedere statistic în evaluările memoriei false atât pentru evenimentele cu probabilitate ridicată, cât și pentru cele cu probabilitate scăzută, înainte sau după instrucțiunile de imaginație.

Figura 1

Evaluări ale credinței și amintirilor false (înainte și după instrucțiunile de imaginație) în funcție de plauzibilitatea și frecvența evenimentelor false

Notă. Barele de eroare din figură reprezintă erori standard.

Verificarea manipulării și identificarea evenimentului fals

Identificarea evenimentelor false nu a diferit statistic între grupurile de evenimente cu plauzibilitate ridicată, plauzibilitate scăzută, unice și repetate ($\chi^2(3, 59) = 3,72, p = 0,294, V$ Cramer = 0,25). În plus, încrederea în identificarea evenimentelor false nu a diferit statistic pentru grupurile de evenimente cu plauzibilitate ridicată, plauzibilitate scăzută, unice și repetate ($\chi^2(9, 59) = 7,91, p = 0,543, V$ Cramer = 0,51).

Analize exploratorii

Procentaje de credințe false și amintiri false

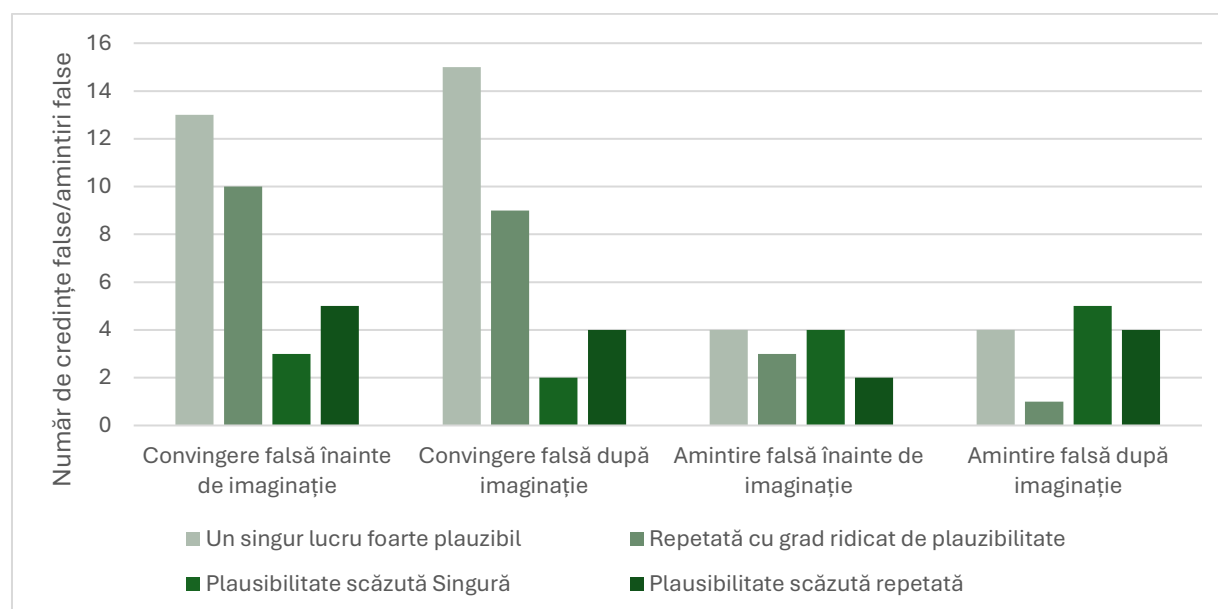
Am examinat procentajele globale ale implantării credințelor false și amintirilor false înainte și după instrucțiunile de imaginație pentru a reproduce lucrările anterioare privind

implantarea oarbă (a se vedea Otgaar et al., 2022b). Rezultatele noastre au arătat că ratele credințelor false și amintirilor false au variat între 12,6% ($n = 13$) și 30,1% ($n = 31$), indiferent de condiții (a se vedea tabelul 2). În plus, am analizat și procentajele de credințe despre evenimente reale și amintiri reale înainte și după instrucțiunile de imaginație. Aceste rate de credințe și amintiri reale au variat între 18,4% ($n = 19$) și 68% ($n = 70$), depășind în mod constant procentajele observate pentru credințele false și amintirile false.

Credințe false și amintiri false pentru evenimente cu probabilitate ridicată/scăzută și evenimente unice/repetate pe grup

Figura 2

Numărul de credințe false și amintiri false pe participant în funcție de condiție

Notă. Plausibilitate ridicată, caz unic $n = 25$; Plausibilitate ridicată, caz repetat $n = 26$; Plausibilitate scăzută, caz unic $n = 30$; Plausibilitate scăzută, caz repetat $n = 22$.

Analizând credințele false înainte de instrucțiunile de imaginație, am constatat un efect statistic semnificativ între grupuri ($\chi^2(3, 103) = 12,89, p = 0,005, V \text{ Cramer} = 0,35$). Acest rezultat demonstrează cum credințele false s-au format mai ușor în grupul cu evenimente unice cu grad ridicat de plauzibilitate decât în grupurile cu evenimente repetate cu grad ridicat de plauzibilitate și cu evenimente unice cu grad scăzut de plauzibilitate și repetate cu grad scăzut de plauzibilitate (a se vedea tabelul 3). Mai mult, atunci când am analizat diferențele dintre grupuri în ceea ce privește formarea credințelor false după instrucțiunile de imaginație, efectul a fost în continuare semnificativ din punct de vedere statistic și chiar mai puternic ($\chi^2(3, 103) = 20,53, p < 0,001, V \text{ Cramer} = 0,45$).

Pe lângă evaluările auto-raportate ale credințelor și amintirilor, am rugat participanții să furnizeze detalii scrise despre evenimente (atât evenimente reale, cât și false). Pentru evenimentele false, iată câteva exemple de detalii furnizate de unii participanți: *„Eram la începutul școlii, când am observat că nu găseam o jucărie la bunicii mei, pe care eram sigur că o lăsasem acolo. Am bănuț că bunica mea o aruncase sau i-o dăduse vărului meu, care o stricase. El nu a recunoscut nimic și nu am aflat niciodată adevărul. În același timp, îmi amintesc fragmente din căutarea mea în dulapurile bunicii și în alte colțuri ale casei, în căutarea păpușii.”* și *„Aveam un ursuleț de pluș pe care nu îl mai găseam. Dar nu îmi amintesc de altul.*

Amintirile false și credințele despre evenimente sugerate pot avea consecințe grave în lumea reală (Loftus, 2005; Otgaar et al., 2022a). Cercetările anterioare au explorat factori precum plauzibilitatea evenimentelor (Bays et al., 2012; Mazzoni et al., 2001; Pezdek & Hodge, 1999; Pezdek et al., 1997; Scoboria et al., 2006, 2012; Sharman & Scoboria, 2009; Strange et al., 2006) și frecvența evenimentelor (Calado et al., 2021; Otgaar et al., 2022b), acești factori au fost adesea studiați separat. În plus, multe studii s-au concentrat doar pe amintirile false, fără a lua în considerare credințele false, care pot duce la schimbări de comportament chiar și în absența amintirii (Scoboria et al., 2004; Wang et al., 2019). Acest studiu a examinat modul în care plauzibilitatea și frecvența evenimentelor au afectat formarea credințelor și amintirilor autobiografice false, utilizând un paradigma de implantare a amintirilor false, implantarea oarbă (Otgaar et al., 2022b). Rezultatele au relevat două concluzii cheie. În primul rând, plauzibilitatea și frecvența evenimentelor au interacționat în formarea credințelor false, un eveniment unic cu plauzibilitate ridicată conducând la evaluări mai ridicate ale credințelor false decât un eveniment unic cu plauzibilitate scăzută. Acest patern a fost absent în cazul evenimentelor care au fost sugerate ca și repetate. În al doilea rând, formarea amintirilor false sau evaluările amintirilor nu au fost influențate de variabilele noastre. Această constatare subliniază necesitatea prudenței atunci când ne bazăm pe rapoarte despre experiențe trecute, în special în cazurile care implică întrebări sugestive sau tehnici terapeutice. Plauzibilitatea și frecvența evenimentelor pot influența fiabilitatea mărturiilor victimelor, cu efecte diferite pentru evenimente unice față de evenimente repetate. Practicienii din domeniul judiciar ar trebui să ia în considerare acești factori și posibilitatea apariției unor credințe și amintiri false atunci când evaluează mărturiile.

3.4 Studiul 4: Diferențe individuale în agresivitate și atitudini față de minciună, ținând cont de dezirabilitatea socială la infractorii violenți și populația generală¹¹

Un subgrup relativ mic de indivizi este responsabil pentru o proporție disproporționată de infracțiuni și violență (de exemplu, infractorii violenți, Falk et al., 2014; Seidl et al., 2020). Actele grave de *agresiune* și *violență*, precum agresiunea fizică sau omorul, provoacă prejudicii grave, afectând nu numai agresorul și victima, ci și comunitățile din care fac parte (Parker & Morgan, 2020). Agresivitatea, definită ca un comportament intenționat de a face rău altora, este un concept multifacetic explorat prin diferite cadre (Anderson & Bushman, 2002; Komasi et al., 2016; Parker & Morgan, 2020). Acesta variază de la comportamente momentane la modele stabile de gândire, acțiune și sentiment (agresivitate ca trăsătură), de-a lungul unui continuum de diferențe individuale și poate diferi de comportamente violente severe (Komasi et al., 2016). De asemenea, *minciuna*, definită ca înșelăciune deliberată în comunicare, este larg răspândită, studiile sugerând că apare în medie zilnic (Vrij, 2008), prezentând o variație zilnică la nivel individual cunoscută sub numele de „zile bune/rele pentru minciuni” (Serota et al., 2021). În timp ce majoritatea oamenilor sunt, în general, sinceri (90 % din toate minciunile sunt minciuni nevinovate; Serota et al., 2021), un mic subgrup, cunoscut sub numele de mincinoși prolifici, este responsabil pentru majoritatea minciunilor (Serota & Levine, 2015; Serota et al., 2021, 2024). Minciuna și înșelăciunea pot dăuna sănătății mintale și încrederii sociale (Vrij et al., 2008; dar a se vedea și literatura de specialitate privind minciunile prosociale; Levine & Lupoli, 2022).

Agresivitatea, comportamentul violent și minciuna sunt considerate în general trăsături și comportamente nedorite de către societate și sunt adesea clasificate ca semne de inadaptare. Evaluarea individuală a caracterului dorit al unui comportament sau al unei atitudini exprimate este esențială, în special atunci când se analizează măsurători auto-raportate. Cercetările arată în mod constant că indivizii tind să nege comportamentele considerate nedorite și să pretindă că au comportamente social dezirabile, un fenomen cunoscut sub numele de *dezirabilitate socială* (Crowne & Marlowe, 1960; Paulhus, 1991; Vigil-Colet et al., 2012). Atunci când se măsoară dezirabilitatea socială folosind scale auto-raportate, există un consens că tendința noastră de a părea dezirabili poate amenința validitatea acestor măsurători. Cu toate acestea, problema modului de tratare a răspunsurilor în timpul analizei este subiectul unei dezbateri în

¹¹¹¹ Conținutul acestui subcapitol este un manuscris în curs de revizuire, pregătit pentru publicare. Autorii sunt: Moldoveanu, M.G., Turi, A., Hurezan, L. și Visu-Petra, L..

curs. De exemplu, dezirabilitate socială poate fi văzută ca un stil de răspuns, o trăsătură de personalitate sau o dispoziție (Barry et al., 2016). Majoritatea cercetărilor efectuate până în prezent tratează dezirabilitate socială ca o variabilă confundată (ca având stil), controlând-o statistic în timpul analizelor. Cu toate acestea, în ultimul deceniu, au existat argumente puternice pentru tratarea acestui construct ca o trăsătură sau dispoziție consistentă (ca având substanță) . Prima abordare ar putea duce la o pierdere a varianței semnificative între măsurători (pentru o discuție mai detaliată, a se vedea Mills & Kroner, 2005; Vigil-Colet et al., 2012). Studiile care au tratat dezirabilitate socială ca trăsătură au arătat că aceasta adaugă o variație unică recidivismului violent (Mills & Kroner, 2005, 2006). Această abordare va fi adoptată și în studiul actual pentru a investiga dacă adaugă o variație unică agresiunii, comportamentului violent și atitudinilor față de minciună.

Deși violența interpersonală și înșelăciunea reprezintă probleme importante pentru societate, acestea sunt și mai relevante în contextul judiciar și medico-legal (de exemplu, în instituțiile penitenciare și în procesele judiciare), unde, de exemplu, agresiunea s-a dovedit a fi mai răspândită și mai gravă în comparație cu populația generală (Hornsveld & Kraaimaat, 2023; Ohlsson & Ireland, 2011). Agresivitatea este un factor cheie în măsurătorile de evaluare a riscului utilizate pentru stabilirea pedepselor pe baza riscului de recidivă (a se vedea și Matlasz et al., 2020) și este esențială pentru programele de prevenire și intervenție care vizează reducerea comportamentelor nedorite și costisitoare (Komasi et al., 2016). În mod similar, minciuna și atitudinile față de minciună pot varia în funcție de populație, cercetările efectuate până în prezent concentrându-se în principal pe abilitățile de detectare a minciunii sau pe credințele legate de minciună (Granhag et al., 2004; Schindler et al., 2020). Un studiu recent realizat de Hurezean și colegii săi (2024) a analizat trăsăturile întunecate ca factori de risc pentru recidivă și a constatat că înșelătoria, care reprezintă „o înclinație spre adoptarea de comportamente înșelătoare, ilegale și ilicite și nerespectarea normelor de cooperare civică în urmărirea obiectivelor personale”, poate fi un indicator al comiterii unei prime infracțiuni, precum și al recidivei (Hurezan et al., 2024), ceea ce face ca atât atitudinile, cât și înclinația spre minciună să fie factori de risc esențiali pentru programele de prevenire și intervenție. Cu toate acestea, majoritatea cercetărilor privind factorii personali care stau la baza agresivității, comportamentelor violente și înșelăciunii s-au concentrat în principal asupra populației generale, acordând mai puțină atenție eșantioanelor judiciare sau medico-legale (cum ar fi infractorii violenți). Mai mult, cercetările limitate asupra populațiilor judiciare sau medico-legale tind să pună accentul pe factorii clinici și situaționali, acordând mai puțină atenție factorilor psihologici și individuali (Steinert, 2002).

În plus, puține studii au examinat diferențele individuale luând în considerare simultan mai mulți factori predictivi, majoritatea cercetărilor concentrându-se pe unul sau doi factori predictivi la un moment dat (a se vedea și Komasi et al., 2016). În cazul infractorilor, în special al celor violenți, înțelegerea interacțiunii dintre aceste trăsături și comportamente este esențială pentru elaborarea de intervenții specifice care să reducă în mod eficient agresivitatea și minciuna în cadrul instituțiilor penitenciare. Acest lucru ar avea, de asemenea, un impact asupra procesului de reintegrare, în care factorii declanșatori ai acestor comportamente pot fi mai frecvenți, reducând astfel riscul de recidivă (violentă). În mod similar, în rândul populației generale, conștientizarea acestor factori este esențială pentru elaborarea de programe care să promoveze o reducere susținută a comportamentelor agresive și minciunii în situații cotidiene, în care astfel de comportamente nedorite pot fi normalizate sau consolidate (Komasi, 2016; Mergias-Robles et al., 2022; Parker & Morgan, 2020), prevenind astfel transformarea lor în comportamente criminale.

Prin urmare, prezentul studiu se concentrează pe multiple predictorii psihologici ai agresivității, comportamentului violent (la infractorii violenți) și atitudinilor față de minciună ca indicator al minciunii, în două populații distincte: infractorii violenți și populația generală. Am analizat mai întâi trăsăturile individuale esențiale și diferențele de grup între infractorii violenți și populația generală, urmate de o analiză a literaturii de specialitate privind relația dintre acești factori și agresivitate, comportament violent și atitudini față de minciună. Până în prezent, cercetările limitate privind agresiunea și minciuna în context judiciar și medico-legal au acordat mai puțină atenție factorilor psihologici și individuali în comparație cu factorii clinici și situaționali (Steinert, 2002). În plus, majoritatea studiilor existente au examinat de obicei doar unul sau doi predictorii la un moment dat, în loc să investigheze simultan mai mulți predictorii individuali (Komasi et al., 2016). Agresivitatea, comportamentul violent și minciuna sunt constructe multifacetate, iar examinarea lor dintr-o singură perspectivă (de exemplu, ca trăsături de personalitate) oferă o imagine incompletă; prin urmare, este esențial să se ia în considerare modele care încorporează mai mulți factori pentru a obține o înțelegere mai cuprinzătoare (Komasi et al., 2016). Prin urmare, prezentul studiu va investiga în continuare puterea predictivă combinată a diferențelor individuale în trăsăturile de personalitate (FFM), sensibilitatea la recompense și pedepse (BAS Drive, BAS Fun Seeking, BAS Reward Responsibility, BIS), trăsăturile Callous-Unemotional (CU) (insensibilitate, lipsa emoțiilor, indiferență), dezirabilitate socială (autoamăgire, SDE și gestionarea impresiei, IM) și variabilele socio-demografice (vârsta, sexul, nivelul de educație) ca posibili predictorii atât pentru agresiune, acte violente comise în închisoare (numai în cazul eșantionului de infractori

violenți), cât și pentru atitudinea față de minciună (a se vedea figura 1 pentru o reprezentare vizuală a tuturor factorilor predictivi). Prezentul studiu își propune să confirme concluziile literaturii de specialitate anterioare, explorând în același timp noi asocieri prin examinarea modelelor cu factori predictivi multipli. În ceea ce privește rezultatele, vom analiza agresiunea *auto-raportată* ca măsură globală și componentele sale, precum furia, agresiunea verbală și fizică și ostilitatea (Buss & Perry, 1992). În plus, pentru eșantionul de infractori violenți, am inclus o măsură mai *obiectivă* a comportamentului violent (înregistrările din închisoare ale actelor violente comise în închisoare).

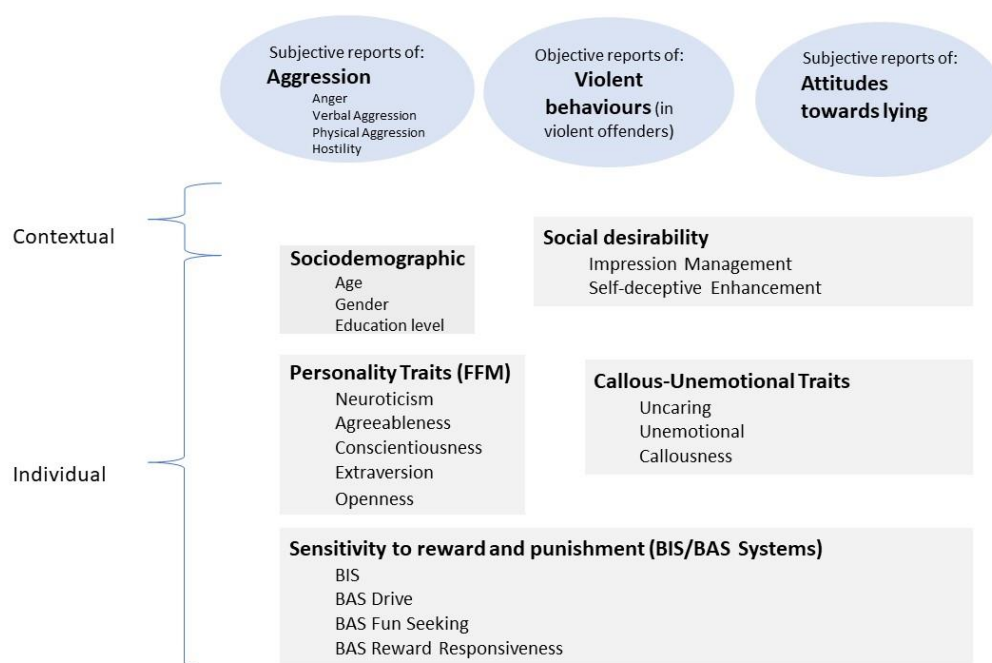
În primul rând, am analizat diferențele dintre grupuri, așteptându-ne la niveluri mai ridicate de comportamente nedorite în ceea ce privește *agresivitatea*, componentele agresivității (ipoteza confirmatorie 1, C1) și *atitudinile față de minciună* (C2) la infractorii violenți în comparație cu populația generală. Mai mult, ne-am așteptat la unele diferențe și în ceea ce privește trăsăturile *de personalitate*, cum ar fi un nivel mai ridicat de neuroticism (Neuroticism), un nivel mai scăzut de agreabilitate (Agreeableness) și un nivel mai scăzut de conștiinciozitate (Conscientiousness) la infractorii violenți în comparație cu populația generală (C3a). În același timp, deschiderea (Openness) și extraversiunea (Extraversion) ar putea fi mai scăzute la infractorii violenți sau ar putea să nu existe o diferență semnificativă, întrucât studiile arată rezultate mai puțin consistente pentru aceste trăsături (C3b). În plus, ne-am așteptat să găsim diferențe semnificative în *sensibilitatea la recompense și pedepse* cu BAS (și, respectiv, subfactorii BAS) la niveluri crescute și BIS la niveluri scăzute pentru infractorii violenți în comparație cu populația generală (C4). Deși, din câte știm, niciun studiu nu a analizat diferențele de grup în ceea ce privește trăsăturile CU la adulți, ne-am așteptat ca trăsăturile CU să fie mai pronunțate în eșantionul de infractori violenți în comparație cu populația generală (ipoteza exploratorie 1, E1). Nu am avut baze conceptuale pentru a ne aștepta să găsim diferențe semnificative între aceste populații în ceea ce privește autoamăgirea (E2a). Cu toate acestea, gestionarea impresiei ar putea fi mai ridicată la infractorii violenți decât la populația generală, deoarece mai multe studii au subliniat legătura acesteia cu variația riscului criminal (E2b). Apoi, atunci când am încercat să prezicem comportamentele nedorite în cele două grupuri, ne-am așteptat ca un nivel ridicat de neuroticism, un nivel scăzut de agreabilitate și un nivel scăzut de conștiinciozitate să fie asociate atât cu un nivel mai ridicat de agresivitate auto-raportată și componentele sale (C6), cât și cu un comportament violent obiectiv (E3) și cu atitudini mai indulgente față de minciună (E4).

În cele din urmă, utilizând măsurătorile auto-raportate pentru a crea un model compozit de predicție a rezultatelor noastre (agresivitatea și subcomponentele sale, comportamentul

violent și atitudinile față de minciună), am explorat valoarea predictivă adăugată a subfactorilor sensibilității la recompense și pedepse (BAS Reward Responsiveness, BAS Fun Seeking, BAS Drive și BIS), subfactori ai trăsăturii CU (indiferență, insensibilitate și lipsa emoțiilor), dezirabilitate socială (SDE și IM), variabile sociodemografice (vârsta, sexul și nivelul de educație). Acest model este mai degrabă exploratoriu (E5) și poate extinde în mod semnificativ literatura de specialitate privind factorii predictivi individuali ai celor mai aversivi comportamente care caracterizează conduita criminală (agresivitate, comportament violent și înșelăciune). În plus, prin investigarea acestor predictorii în rândul diverselor populații (infractori violenți – E5a și populația generală – E5b), studiul nostru își propune să ofere informații valoroase despre mecanismele care stau la baza agresiunii, comportamentului violent și comportamentelor de minciună.

Figura 1

Predictori individuali (și contextuali) ai agresiunii și ai componentelor sale, comportamentului violent și atitudinilor față de minciună

3.4.1 Metode

Datele sunt disponibile la <https://osf.io/zhgb4/>.

Populația generală. La acest studiu au participat 238 de persoane din populația generală ($M_{\text{vârsta}} = 36,69$, $SD_{\text{vârsta}} = 10,65$, cu vârste cuprinse între 20 și 68 de ani; 47,5% bărbați ($n = 115$) și 52,1% femei ($n = 125$). 5,9% dintre participanți au declarat un nivel de educație mai

scăzut (adică au absolvit între 4 și 8 clase; $n = 14$), iar restul de 92,9% ($n = 221$) au declarat un nivel de educație mai ridicat (adică liceu; studii teoretice sau profesionale și studii superioare).

Infractori violenți. Eșantionul din închisoare a inclus 202 deținuți încarcerați pentru infracțiuni violente (a se vedea tabelul 1) ($M(\text{vârsta}) = 38,30$; $SD(\text{vârsta}) = 10,80$, cu vârste cuprinse între 21 și 69 de ani, 84,1% bărbați ($n = 171$) și restul de 15,3% femei ($n = 31$). Participanții au fost recrutați din două închisori mixte de maximă siguranță, în care 70,3% dintre deținuți se aflau în regim închis, 19,3% în regim de maximă siguranță și restul de 10,4% în regim semi-deschis sau deschis. Durata maximă a pedepsei este închisoarea pe viață cu posibilitate de eliberare condiționată, iar durata minimă este de 10 luni. Un total de 44,6% dintre participanți au declarat un nivel de educație inferior ($n = 90$), în timp ce restul (55,35%, $n = 112$) au absolvit studii superioare. În timpul petrecut în închisoare, 22,9 % dintre infractori au comis acte de violență față de alte persoane (de exemplu, bătăi între doi indivizi, a se vedea secțiunea „Măsuri” pentru o descriere detaliată; $n = 53$), numărul actelor de violență comise variind de la 1 (12,4 %, $n = 25$) la 16 (0,5 %, $n = 1$).

Tabelul 1

Frecvența și procentajul tipurilor de infracțiuni în eșantionul de infractori violenți

<i>Tipul infracțiunii</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Omor sau vătămare corporală gravă (omor, omor din culpă, omucidere, agresiune)	156	77.2
Infracțiuni sexuale (agresiune sexuală, viol, molestare de copii, activitate sexuală cu un copil)	18	8.9
Alte infracțiuni (deținere de arme de foc, șantaj, răpire, trafic de persoane, crimă organizată, proxenetism).	6	3.0
Furt sau jaf (furt, spargere, jaf armat și tâlhărie; pentru fiecare dintre acești infractori, descrierea infracțiunii include acte de violență observabile)	2	10.9

Notă. n = 202.

Agresivitatea auto-raportată și componentele agresivității. Chestionarul de agresivitate (AQ: Buss & Perry, [1992](#)) măsoară un scor total al agresivității (adică un scor mai mare înseamnă o agresivitate mai mare) și patru componente (agresivitate fizică și verbală, furie și ostilitate). Agresivitatea totală Cronbach's Alpha a fost $\alpha = 0,88$ pentru infractorii violenți, respectiv 0,86 pentru populația generală. Mai mult, atunci când se analizează separat subscale ale componentelor agresivității, Cronbach's Alpha a fost $\alpha = 0,66$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,68$ pentru populația generală în ceea ce privește furia; $\alpha = 0,47$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,49$ pentru populația generală în ceea ce privește agresivitatea verbală; $\alpha = 0,79$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,78$ pentru populația generală în ceea ce privește agresiunea fizică; și

$\alpha = 0,71$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,69$ pentru populația generală în ceea ce privește ostilitatea.

Comportamentul violent constă în acte violente comise în închisoare. Această măsură se aplică exclusiv deținuților și servește ca o evaluare obiectivă a comportamentului violent comis de deținuți în timpul încarcerării. Aceste comportamente sunt investigate de consiliul închisorii și documentate de ofițerii de penitenciar de serviciu.

Atitudinile față de minciună (acceptabilitatea minciunii) au fost măsurate utilizând Scala revizuită de acceptabilitate a minciunii (RLAS; Oliveira & Levine, 2008). Scala măsoară variabilitatea la nivel individual a atitudinilor față de înșelăciune pe o scară Likert de cinci puncte („Este acceptabil să minți pentru a-ți atinge obiectivele”), notată de la 1 („Nu sunt deloc de acord”) la 5 („Sunt total de acord”). Scorurile mai mari reflectă niveluri mai ridicate de acceptabilitate a minciunii sau atitudini mai favorabile față de minciună. Coeficientul alfa Cronbach a fost $\alpha = 0,62$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,69$ pentru populația generală.

Trăsăturile de personalitate au fost măsurate folosind Inventarul de personalitate NEO – Revizuit-3 (NEO-PI-R-3; McCrae & Costa, 2010; Iliescu & Sârbu, 2019), care măsoară un model cuprinzător de personalitate bazat pe teoria personalității, modelul celor cinci factori sau „Big Five”: Agreabilitate, Conștiinciozitate, Neuroticism, Extraversiune și Deschidere către experiențe noi. În acest studiu, coeficientul alfa Cronbach a fost $\alpha = 0,67$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,68$ pentru populația generală (a se vedea materialele suplimentare pentru coeficientul alfa Cronbach pentru fiecare subscară).

Sensibilitatea la recompense și pedepse a fost măsurată pe baza autoevaluărilor utilizând scalele BIS/BAS (Carver & White, 1994). Coeficientul alfa Cronbach a fost $\alpha = 0,62$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,60$ pentru populația generală pentru BAS Drive, $\alpha = 0,54$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,59$ pentru populația generală pentru BAS Fun Seeking, $\alpha = 0,73$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,61$ pentru populația generală pentru BAS Reward Responsiveness și $\alpha = 0,37$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,65$ pentru populația generală pentru BIS.

Trăsăturile de insensibilitate și lipsa de emoții (engl., Callous Unemotional) au fost măsurate folosind Inventarul trăsăturilor de insensibilitate și lipsa de emoții (ICU; Frick, 2004; Roșan et al., 2015). Coeficientul alfa Cronbach a fost $\alpha = 0,65$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,80$ pentru populația generală pentru indiferență, $\alpha = 0,64$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,69$ pentru populația generală pentru insensibilitate și $\alpha = 0,48$ pentru infractorii violenți și $\alpha = 0,62$ pentru populația generală pentru scala emoțională.

Dezirabilitate socială, mai precis, autoamăgirea și gestionarea impresiei, a fost măsurată folosind Scalele de înșelăciune Paulhus (PDS; Paulhus, 1998). Scalele pot fi notate ca continue sau dihotomice, cu metode de notare continuă (utilizate în acest studiu), așa cum susțin Stöber et al. (2002) și Schnapp et al. (2017), care arată coeficienți alfa Cronbach mai mari, corelații convergente cu măsurătorile de dorință socială și o fiabilitate mai bună. PDS a fost validat și în rândul populației generale și al deținuților (Lanyon & Carle, 2007). Pentru acest studiu, coeficientul alfa Cronbach a fost de $\alpha = 0,40$ pentru SDE în cazul infractorilor violenți și de $\alpha = 0,56$ în cazul populației generale, iar pentru IM a fost de $\alpha = 0,73$ pentru infractorii violenți și de $\alpha = 0,79$ în cazul populației generale.

Acest studiu a utilizat un design cantitativ, corelațional, utilizând regresia multiplă ierarhică ca procedură principală de analiză. Scopul a fost de a investiga influența mai multor variabile independente asupra variabilelor dependente. Am construit o serie de modele de regresie imbricate, în care fiecare model ulterior încorporează toate variabilele din modelul anterior plus predictorii suplimentari, investigând astfel modul în care noile variabile influențează modelul general și explică variația suplimentară a rezultatului. Astfel, am examinat schimbările incrementale în variația explicată pe măsură ce noi predictorii sunt adăugați la model, controlând în același timp variabilele introduse anterior (de exemplu, sensibilitatea la recompense și pedepse adaugă variație la agresivitate atunci când personalitatea este controlată). Ordinea introducerii variabilelor se bazează pe considerente teoretice, așa cum se detaliază în secțiunea Introducere (adică, personalitatea a fost adăugată în etapa întâi, deoarece este cea mai robustă și consistentă constatare din literatura de specialitate privind predictorii agresivității; Jones et al., 2011).

3.4.2 Rezultate și concluzii

Datorită lipsei răspunsurilor la anumite întrebări și a datelor incomplete (adică procentul total al valorilor lipsă per participant $> 25\%$), am inclus în analiza finală datele de la $N = 440$ de participanți ($n = 202$ infractori violenți și $n = 238$ din populația generală). Datele lipsă rămase au fost mai puțin de 5% în total pentru toți participanții; cu toate acestea, imputația multiplă (grupată utilizând „procedura Bar”; Baranzini, 2015) a fost utilizată pentru înlocuirea datelor lipsă datorită analizei statistice complexe efectuate în acest studiu (Eekhout et al., 2014).

Statistici descriptive și diferențe între grupuri

Medii și deviații standard ale tuturor variabilelor pentru populația generală și eșantioanele de infractori violenți sunt prezentate în Tabelul 2. Toate rezultatele sunt considerate

semnificative la un nivel alfa de $\alpha = 0,0025$, deoarece s-a utilizat o corecție Bonferroni pentru a reduce riscul de erori de tip I datorate comparațiilor multiple (Dunn, 1961).

Tabelul 2

Statistici descriptive și diferențe între grupuri

	Infractori violenți ($N = 202$)		Populația generală ($N = 238$)		t	p	Cohen	95% CI	
	M	SD	M	SD					
Agresivitate	66,95	17,93	55,80	14,48	7,09***	< 0,001	0.69	8.06	14.24
Furie	15,45	5,18	13,39	4,53	4,04***	< 0,001	0.42	1.14	2.98
Agresivitate verbală	12	3,38	11,05	3,03	4,02***	< .001	0.38	0.63	1.83
Agresivitate fizică	18	7	14,16	5,82	7,18***	< 0,001	0.74	3.33	5.85
Ostilitate	20	5,8	17,19	4,96	6,30***	< 0,001	0.60	2.25	4.29
Acceptabilitatea minciunii	28	7,2	25,44	6,86	4,18***	< 0,001	0.40	1.49	4.13
Neuroticism	34	6,89	32,22	8,11	3,61***	< 0,001	0.34	1.18	3.99
Extraversiune	40,12	6,35	43,62	6,49	-5,69***	< 0,001	-0.54	-4.71	-2.29
Deschidere	41,3	5,7	42,29	5,34	-1,80	0,07	-0.17	1.99	0.09
Agreeabilitate	42	7	45,14	6,02	-3,95***	< 0,001	-0.37	-3.67	-1.23
Conștiinciozitate	47,6	7	4	6,63	-1,41	.16	-0.13	-2.24	0.37
BAS Drive	11,59	2,67	11,66	2,06	-0,31	0,76	-0.03	-0.52	0.37
BAS Căutarea distracției	11	2	11	2,33	-0,54	0,58	-0.05	-0.57	0.32
BAS Răspuns la recompense	16	2	17	1,9	-3,99***	< 0,001	-0.39	-1.43	-0.49
BIS	18	2,98	19,57	3,27	-2,72	0,007	-0.26	-1.41	-0.23
Indiferent	13,68	4,6	18,20	4,57	-10,29***	< .001	-0.98	-5.39	-3.66
Insensibilitate	26	7	20	5,35	9,81***	< 0,001	0.96	4.93	7.40
Fără emoții	13	3,93	14,21	3,50	-1,75	0,08	0.17	-1.31	0.75
Exagerarea autoamăgitoare ¹²	66	7	67	8,03	-2,46	.01	-0.23	-3.32	-0.37
Gestionarea impresiei¹³	65,34	12,05	70,27	12,01	-4,28***	< 0,001	0.40	-7.19	-2.67
Vârsta	38,30	10,81	36,69	10,65	1,57	0,11	0.15	-0.41	3.62

Notă. CI = Interval de încredere; ** $p < 0,0025$, *** $p < 0,001$.

Rezultatele arată că eșantionul de infractori violenți a raportat un nivel semnificativ mai ridicat de agresivitate (atât ca scor total, cât și pentru fiecare componentă: furie, agresivitate verbală și fizică și ostilitate) și atitudini mai favorabile față de minciună, confirmând astfel *C1* și *C2*.

De asemenea, infractorii violenți au raportat un nivel mai ridicat de neuroticism, un nivel mai scăzut de agreeabilitate (confirmând parțial *C3a*; fără diferențe statistice semnificative în ceea ce privește conștiinciozitatea) și un nivel mai scăzut de extraversiune (confirmând parțial *C3b*; fără diferențe statistice semnificative în ceea ce privește deschiderea). În ceea ce privește sensibilitatea la recompense și pedepse, numai BAS Reward Responsiveness a fost mai scăzută la infractorii violenți (rezultatele nu au susținut *C4*); pentru BIS, aceasta a fost redusă, așa cum era de așteptat; cu toate acestea, diferențele dintre grupuri nu au fost semnificative din punct de vedere statistic. Indiferența a fost semnificativ mai ridicată în populația generală în comparație cu infractorii violenți, în timp ce insensibilitatea a fost mai ridicată în cazul infractorilor violenți, așa cum era de așteptat (*E1*). Gestionarea impresiei a fost mai mare în

¹² SDE ca scor dihotomic: Infractori violenți $M = 5,71$, $SD = 4,11$; Populația generală $M = 5,37$ $SD = 3,78$.

¹³ IM ca scor dihotomic: Infractori violenți $M = 9,75$, $SD = 3,83$; Populație generală $M = 11,36$, $SD = 4,01$.

populația generală decât la infractorii violenți (*E2b* nu a fost confirmat), iar infractorii violenți au raportat o îmbunătățire auto-înșelătoare redusă, dar nesemnificativă din punct de vedere statistic, în comparație cu populația generală (*E2a*). Nu a existat nicio diferență semnificativă din punct de vedere statistic în ceea ce privește vârsta. Mărimile efectului pentru toate diferențele statistice au variat de la $d = 0,34$ la $d = 0,98$ conform Cohen.

Predictori ai comportamentelor nedorite la infractorii violenți și la populația generală

Am fost interesați să construim modele care să utilizeze toate variabilele relevante și să prezică cel mai bine rezultatele noastre (Lewis, 2007), evitând în același timp supraajustarea datelor. În acest sens, am verificat dacă raportul dintre observații și variabila predictivă se încadrează în regula empirică de 10-15 observații per variabilă (Althubaiti, 2023), normalitatea homoscedasticității și normalitatea reziduurilor.

Agresivitatea

A fost efectuată o analiză de regresie ierarhică multiplă pentru a examina factorii predictivi ai agresivității la infractorii violenți și la populația generală (*testarea C6 și E4*; a se vedea tabelul 3 pentru un rezumat al rezultatelor și pașilor și materialele suplimentare pentru un raport detaliat). Modelul complet a fost semnificativ din punct de vedere statistic pentru ambele grupuri, cu un efect de $f^2 = 0,85$ pentru infractorii violenți și $f^2 = 0,98$. Acesta a reprezentat 46% și 49% din variația agresivității la infractorii violenți și la populația generală, respectiv. O combinație de neuroticism ridicat, agreabilitate scăzută, căutare ridicată a distracției și impulsivitate BAS ridicată, insensibilitate ridicată, autoamăgire scăzută și gestionare scăzută a impresiei a reprezentat o parte substanțială din variația agresivității la infractorii violenți și la populația generală, cu diferențe ușoare în factorii predictivi pentru fiecare populație.

Componentele agresivității

S-a constatat că agreabilitatea este un factor predictiv pozitiv semnificativ din punct de vedere statistic pentru furie, agresiune verbală, agresiune fizică și ostilitate, atât în rândul infractorilor violenți, cât și în rândul populației generale. Neuroticismul a fost un factor predictiv negativ semnificativ din punct de vedere statistic în ambele eșantioane pentru furie, agresiune verbală și ostilitate. Conștiinciozitatea a fost un factor predictiv negativ semnificativ din punct de vedere statistic pentru furie. Căutarea distracției BAS la infractorii violenți și impulsul BAS în populația generală s-au dovedit a fi factori predictivi pozitivi semnificativi din punct de vedere statistic pentru agresiunea fizică. Insensibilitatea a fost un factor predictiv negativ semnificativ din punct de vedere statistic pentru agresiunea fizică în ambele eșantioane. Gestionarea impresiei s-a dovedit a fi un factor predictiv negativ semnificativ din punct de

vedere statistic pentru furie și agresiune fizică în ambele eșantioane și pentru ostilitate în populația generală. Autoamăgirea a fost identificată ca fiind un factor predictiv negativ semnificativ din punct de vedere statistic pentru furie și agresiune fizică la infractorii violenți. Mărimile efectului pentru modele au variat de la $f^{(2)} = 0,18$ la $f^{(2)} = 0,86$. Modelele au explicat între 15% și 47% din variația variabilelor de rezultat.

Tabelul 3

Regresie ierarhică pentru agresivitatea infractorilor violenți din stânga (n = 202) și populația generală din dreapta (n = 238)

Variabilă	B	IC 95% pentru B	SE B	Beta	R ajustat ₂	ΔR ²	B	95% CI pentru B	SE B	Beta	R ajustat ₂	ΔR ²
Pasul 1					0,40	0,41***					0,45	0,45***
Constant	85,96***	62,64	109,29	11,83			94,52***	78,10	110,94	8,33		
Neuroticism	0,96	0,66	1,26	0,15	0,37***		0,63	0,45	0,82	0,09	0,35	
Deschidere	-0,20	-0,55	0,16	0,18	-0,06							
Agreabilitate	-1,04	-1,33	-0,74	0,15	-		-1,12	-1,36	-0,88	0,12	-	
					0,40***						0,46***	
Conștiinciozitate							-0	-0,41	0,05	0,12	-0,08	
Pasul					0,42	0,02					0,47	0,03**
Constant	80,51***	57,11	103,92	11,87			78,60***	60,19	97,01	9,34		
Neuroticism	0,87	0,57	1,18	0,02	0,34***		0,60	0,42	0,78	0,09	0,33	
Deschidere	-0,27	-0,63	0,08	0,18	-0,09							
Agreabilitate	-1,03	-1,32	-0,74	0,15	-		-1,01	-1,26	-0,76	0,13	-0,42	
					0,40***							
Conștiinciozitate							-0,24	-0,48	-0	0	-0,11*	
BAS D							0,86	0,08	1,65	0,40	.12*	
BAS FS	1,02	0,22	1,82	0,40	0,14		0,48	-0,18	1,14	0,33	0	
Pasul					0	0,01					0,48	0
Constant	67,65***	41,29	94,02	13,37			77,50***	51,41	103,59	13,24		
Neuroticism	0,81	0,50	1,11	0,16	0,31***		0,57	0,39	0,75	0,09	0,32	
Deschidere	-0,19	-0,55	0,17	0	-0,06							
Agreabilitate	-0,94	-1,24	-0,65	0,15	-		-1,02	-1,32	-0,72	0,15	-	
					0,37***						0,42***	
Conștiinciozitate							-0,22	-0,46	0	0	-0,10	
BAS D							0,81	0,03	1,59	0,40	.12	
BAS FS	1,02	0,23	1,82	0,40	0,14		0,48	-0,18	1,14	0,34	0,08	
Indiferență							-0,17	-0,52	0,18	0,18	-0,05	
Insensibilitate	0	0	0	0,15	0,12		0,25	-0,03	0,52	0,14	0,09	
Pasul					0,46	0,04**					0,49	0,02**
Constant	95,26***	64,86	125,66	15,41			88,32***	59,54	117,10	14,60		
Neuroticism	0,70	0,40	1,01	0,15	0,27***		0,51	0,31	0,71	0,10	0,29	
Deschidere	-0,01	-0,37	0,36	0	-							
Agreabilitate	-0,82	-1,12	-0,51	0,15	-		-0,92	-1,22	-0,62	0,15	-	
					0,32***						0,38***	
Conștiinciozitate							-0,09	-0,34	0	0	-0,04	
BAS D							0,80	0	1,57	0,39	.11*	
BAS FS	0,80	0	1,59	0,39	0,11		0,37	-0,29	1,02	0,33	0,06	

Indiferență						-0,15	-0,50	0	0,18	-0,05
Insensibilitate	0,28	0,001	0,57	0,14	0,11	0,24	-0,03	0,51	0,14	0,09
SDE	-0,30	-0,57	-0,03	0,14	-0,13*	-0,07	-0,29	0,15	0,11	-0,04
IM	-0,22	-0,40	-0,04	0,09	-0,15	-0,20	-0,33	-0,06	0,07	-0,16**
$F(7, 194) = 25,50; p < 0,001; f^2 = 0,85$						$F(9, 228) = 26,80; p < 0,001; f^2 = 0,98$				

Notă. CI = interval de încredere; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Tabelul 4

Regresie ierarhică pentru furia la infractorii violenți (n = 202) și populația generală (n = 238)

Variabilă		B	IC 95% pentru B		SE	Beta	R ajustat ²	ΔR ²	95% CI pentru B		SE B	Beta	R ajustat ²	ΔR ²
Pasul		14,49***	6,95	22,04	3,82		0,3	0,34***	20,856***	15,22	26,50	2,86	0,34	0,34***
Etapa	Constant	0,33	0,23	0,42	0,05	0,44***			0,21	0,15	0,27	0,03	0,38	
	Neuroticism	-0,12	-0,23	0	0	-0,13			-0,23	-0,31	-0,15	0,04	-0,30***	
	Deschidere	-0,19	-0,28	-0,10	0	-								
	Agreabilitate					0,26***								
	Conștiinciozitate	0,05	-0,04	0	0,05	0			-0,08	-0,16	-0,01	0,04	-0,12	
	Constant								16,67***	10,28	23,05	3,24	0	0
	Neuroticism								0,20	0,14	0,26	0,03	.36***	
	Deschidere								-0,20	-0,29	-0,12	0	-0,27***	
	Agreabilitate								-0,09	-0,17	-0	0	-0,14	
	Conștiinciozitate								0	-0,10	0	0,14	.08	
Etapa 2/3	BAS Drive								0,18	-0,05	0,41	0,12	0,09	
	BAS FS							0,01					0,35	0
	Constant	10,59**	2,02	19,16	4,34				15,81***	8,65	22,98	3,64		
	Neuroticism	0,31	0,22	0,41	0,05	0,41***			0,20	0,14	0,26	0,03	0,36	
	Deschidere	-0,10	-0,22	0,02	0	-0,11			-0,20	-0,29	-0,11	0,05	-0,26***	
	Agreabilitate	-0,17	-0,26	-0,08	0	-								
						0,23***			-0,09	-0,17	-0,01	0,04	-0,13	
	Conștiinciozitate	0	-0,03	0,16	0,05	0			0	-0,11	0,44	0,14	.08	
	BAS Drive								0,18	-0,05	0,41	0,12	.09	
	BAS FS								0,03	-0,07	0,12	0,05	0	
Pasul 3/4	Insensibilitate	0	-0,01	0,18	0,05	0,12		0,05**					0,36	0,01
	Constant	18,60***	9,17	28,03	4,78				20,81***	12,40	29,22	4,27		
	Neuroticism	0,27	0,18	0,37	0,05	0,36***			0,17	0,09	0,24	0,04	0,30	
	Deschidere	-0,06	-0,17	0,06	0	-0,06			-0,18	-0,28	-0,09	0,05	-0,24***	
	Agreabilitate	-0,14	-0,23	-0,04	0,05	-0,19**			-0,05	-0,14	0,03	0,04	-0,08	
	Conștiinciozitate	0	-0,00	0	0,05	.14			0,17	-0,10	0,44	0,14	.08	
	BAS Drive								0,16	-0,07	0,39	0,12	.08	
	BAS FS								0,03	-0,06	0,13	0,05	0,04	
	Insensibilitate	0	-0	0,17	0,04	0,12			-0,06	-0,14	0,01	0,04	-0,11	
	SDE	-0,11	-0,19	-0,02	0,04	-0,16			-0,03	-0,08	0	0,02	-0,07	
	IM	-0,07	-0,12	-0,01	0,03	-0,15								

$F(7, 194) = 18,48; p < 0,001; f^2 = 0,60$

$F(8, 229) = 17,58; p < .001; f^2 = 0,56$

Notă. CI = interval de încredere; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Tabelul 5

Regresie ierarhică pentru agresivitatea verbală la infractorii violenți (n = 202) și populația generală (n = 238)

Variabilă	B	95% CI pentru B		SE B	Beta	R ajustat 2	ΔR ²	B	95% CI pentru B		SE B	Beta	R ajustat 2	ΔR ²
Pasul						0,19	0,20***						0,15	0,16***
Constant	15,38	11,40	19,35	2,02				17,60***	14,27	20,93	1,69			
Neuroticism	0,11	0,04	0,17	0,03	0,22			0,05	0,00	0,09	0,02	0,13		
Agreabilitate	-0,16	-0,22	-0,10	0	-			-0,18	-0,24	-0,12	0,03	-0,36***		
					0,33***									
Pasul 2						0	0						0,16	0
Constant	14,47**	10,03	18,92	2,25				15,86***	11,90	19,82	2,01			
Neuroticism	0,10	-0,03	0,17	0,03	0,20			0,04	-0,00	0,09	0,02	0,12		
Agreabilitate	-0,15	-0,22	-0,08	0	-			-0,16	-0,23	-0,10	0,03	-0,32***		
					0,31***									
Insensibilitate	0,03	-0,03	0,09	0,03	0,06			0,06	-0,01	0,13	0,04	0,10		
Pasul													0,16	0
Constant								16,46***	12,11	20,81	2,21			
Neuroticism								0,04	-0,01	0,09	0,02	.11		
Agreabilitate								-0,16	-0,22	-0,09	0	-0,31***		
Insensibilitate								0	-0,02	0,13	0	.10		
IM								-0,01	-0,04	0,02	0,02	-0,04		
$F(3, 198) = 16,65, p < 0,001, f^2 = 0,23$								$F(4, 233) = 12,12, p < 0,001, f^2 = 0,18$						

Notă. CI = interval de încredere; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabelul 6

Regresie ierarhică pentru agresiunea fizică la infractorii violenți (n = 202) și populația generală (n = 238)

Variabilă	B	IC 95% pentru B	SE B	Beta	R ajustat ₂	ΔR ²	B	95% CI pentru B	SE B	Beta	R ajusta t ²	ΔR ²
Pasul					0,3	0,35***					0,30	0,31***
Constant	41,08***	30,48	51,68	5,37			32,65***	25,23	40,07	3,76		
Neuroticism	0,17	0,04	0,30	0,07	0,16		0,14	0,05	0,22	0,04	0,19**	
Deschidere	-0,21	-0	-0,04	0,09	-0,16*							
Agreabilitate	-0,51	-0,64	-0,38	0	-		-0,44	-0,55	-0,33	0,06	-0,45***	
Conștiinciozitate	0	-0,10	0	0	0,48***		-0,06	-0,16	0,04	0,05	-0,07	
Etapă 2					0	0,04***					0,322	0,023**
Constant	38,42***	28,04	48,80	5,27			27,34***	19,15	35,53	4,16		
Neuroticism	0,11	-0,02	0,24	0,07	0,1		0,12	0,04	0,20	0,04	0,17**	
Deschidere	-0,24	-0,40	-0,08	0	-0,19**							
Agreabilitate	-0,50	-0,62	-0,37	0	-		-0,39	-0,51	-0,28	0,06	-0,41***	
Conștiinciozitate	0,01	-0,12	0,15	0,06	0,47***		-0,10	-0,20	0,01	0,05	-0,11	
BAS Drive					0		0,45	0,14	0,77	0,16	.16**	
BAS FS	0,63	0,29	0,97	0,17	0,21***							
Pasul					0	0					0	0
Constant	30,50***	17,98	43,02	6,35			26,59***	15,10	38,08	5,83		
Neuroticism	0,09	-0,04	0,22	0,07	0,08		0,11	0,03	0,19	0,04	0,15**	
Deschidere	-0,21	-0,37	-0,04	0	.16							
Agreabilitate	-0,45	-0,58	-0,32	0,07	-		-0,40	-0,53	-0,26	0,07	-0,41***	
Conștiinciozitate	0	-0,10	0	0	0,43***		-0,08	-0,19	0,02	0,05	-0,10	
BAS Drive					0,04		0,43	0,11	0,74	0,16	.15**	
BAS FS	0,62	0,29	0,96	0,17	.21***							
Indiferență	0	-0	0	0,09	0		-0,09	-0,25	0,07	0,08	-0,07	
Insensibilitate	0	-0	0	0,06	.12		0,14	0,01	0,26	0,06	0,13	
Pasul					0,47	0,08					0,36	0,03*
Constant	48,38***	34,72	62,04	6,92			27,23*	14,46	40,01	6,48		
Neuroticism	0,03	-0,09	0,16	0,06	0,03		0,11	0,02	0,20	0,05	0,15	
Deschidere	-0,13	-0,29	0,03	0	-0,10							
Agreabilitate	-0,40	-0,52	-0,27	0,06	-		-0,35	-0,48	-0,21	0,07	-0,36***	
Conștiinciozitate	0,09	-0,04	0,22	0,07	0,38***		-0,04	-0,15	0,07	0,06	-0,05	
BAS Drive					-0,09		0,39	0,08	0,70	0,16	.14	
BAS FS	0,47	0,15	0,79	0,16	.16**							

Variabilă	B	IC 95% pentru B		SE B	Beta	R ajustat ₂	ΔR ²	B	95% CI pentru B		SE B	Beta	R ajusta t ²	ΔR ²
Indiferență	-0	-0,19	0	0	-0,01			-0,08	-0,23	0,08	0,08	-0,06		
Insensibilitate	0,13	0,01	0	0,06	0,13			0,13	0,00	0,25	0,06	0,12		
SDE	-0,18	-0,29	-0,07	0,06	-0,19**			0,03	-0,07	0,13	0,05	0,04		
IM	-0,14	-0,22	-0,07	0,04	-			-0,10	-0,16	-0,03	0,03	-0,20**		
					0,23***									
						$F(9, 192) = 20,43, p < 0,001, f^2 = 0,86$							$F(8,229) = 17,43, p < 0,001, f^2 = 0,55$	

Notă. CI = interval de încredere; *p<05; **p<01; ***p<001.

Tabelul 7

Regresie ierarhică pentru ostilitate la infractorii violenți (n = 202) și populația generală (n = 238)

Variabilă	B	95% CI pentru B		SE	Beta	R ajustat ₂	ΔR ²	B	95% CI pentru B		SE B	Beta	Adi R ²	ΔR ²
Pasul						0,28	0,29***						0,322	0,33***
Constant	15,85	9,42	22,28	3,26				24,80***	17,80	31,80	3,56			
Neuroticism	0,36	0,26	0,46	0,05	0,43**			0,23	0,16	0,30	0,04	0,38		
					*									
Extraversiune								-0,04	-0,13	0	0	-0,06		
Agreabilitate	-0,19	-0,29	-0,08	0	-			-0,26	-0,36	-0,17	0,05	-0,32***		
					0,22***									
Conștiinciozitate								-0,02	-0,11	0	0	-0,03		
Pasul													0	0,04**
Constant								19,42***	11,82	27,03	3,86			
Neuroticism								0,19	0,11	0,26	0,04	.30***		
Extraversiune								-0,09	-0,18	-0,00	0	-0,12		
Agreabilitate								-0,25	-0,34	-0,14	0,05	-0,30***		
Conștiinciozitate								-0,03	-0,12	0	0	-0,04		
BAS Drive								0,19	-0,11	0,49	0,15	.08		
BAS FS								0,29	0,03	0,56	0,13	.14*		
BIS								0,14	-0,04	0,31	0,09	0,09		
Pasul 2/3						0,28	0						0,35	0
Constant	14,44***	7,25	21,62	3,64				14,70	3,95	25,46	5,46			
Neuroticism	0,35	0,24	0,46	0,05	0,42**			0,18	0,11	0,26	0,04	0,30		
					*									
Extraversiune								-0,09	-0,18	0	0	-0,12		
Agreabilitate	-0,17	-0,28	-0,06	0	-			-0,21	-0,32	-0,09	0,06	-0,25***		
					0,21**									

Variabilă	B	95% CI pentru B		SE	Beta	R ajustat 2	ΔR ²	B	95% CI pentru B		SE B	Beta	Adi R ²	ΔR ²
Pasul 3/4	Conștiinciozitate							-0,02	-0,11	0	0	-0,02		
	BAS Drive							0,19	-0,11	0,49	0,15	.08		
	BAS FS							0,31	0,04	0,58	0,13	.15*		
	BIS							0,16	-0,03	0,34	0,09	.10		
	Indiferent							0	-0,06	0,22	0,07	.07		
	Insensibilitate	0	-0,06	0,15	0,05	0,06		0,03	-0,07	0,14	0,05	0,04		
	Constant	19,49**	9,20	29,78	5,22		0,28	18,85**	6,73	30,97	6,15		0,37	0,02
	Neuroticism	0,33	0,22	0,44	0,06	0,39**		0,17	0,09	0,25	0,04	0,27		
						*								
	Extraversiune							-0,09	-0,18	0	0	-0,12		
	Agreabilitate	-0,16	-0,27	-0,05	0	-		-0,17	-0,29	-0,06	0,06	-0,21**		
						0,19**								
	Conștiinciozitate							0	-0,07	0,12	0,05	.		
	BAS Drive							0,17	-0,12	0,47	0,15	.07		
	BAS FS							0,27	0,01	0,54	0,13	.13		
	BIS							0,13	-0,06	0,31	0,09	0,08		
	Indiferent							0	-0,06	0,22	0,07	.07		
	Insensibilitate	0	-0,06	0,14	0,05	0,05		0,03	-0,07	0,14	0,05	0,03		
	SDE	-0,06	-0,15	0,04	0,05	-0,07		-0,03	-0,11	0,06	0,04	-0,04		
	IM	-0,02	-0,08	0,05	0,03	-0,03		-0,06	-0,11	-0,01	0,03	-0,15*		
						F(5, 196) = 16,78, p < 0,001, f ⁽²⁾ = 0,39							F(11,226) = 13,42, p < 0,001, f ⁽²⁾ = 0,52	

Notă. CI = interval de încredere; *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001.

Comportament violent

A fost efectuată o analiză de regresie logistică, iar modelul a fost semnificativ din punct de vedere statistic (a se vedea tabelul 8 pentru un rezumat al rezultatelor) și a explicat 9,7 % (Nagelkerke $R^2 = 0,97$) din variația comportamentului violent în închisoare, vârsta și sexul (bărbați) fiind factori predictivi semnificativi ai probabilității de a comite acte violente. Vârsta a fost un factor predictiv semnificativ din punct de vedere statistic în model, cu fiecare an în plus, probabilitatea de a comite acte violente scăzând cu 4% $((1-0,96)*100)$. Sexul (femei vs. bărbați) a fost, de asemenea, un factor predictiv semnificativ din punct de vedere statistic, femeile având o probabilitate cu 4,87% mai mică de a comite acte violente în comparație cu bărbații.

Tabelul 8

Regresie logistică pentru comportament violent (da/nu) la infractorii violenți (n = 202)

Variabile predictorii	B	SE	Wald	df	Valoarea p	Raportul de șanse	IC 95% pentru raportul de șanse
Constant	-1,06	0	1,22	1	.269	0,34	
Vârsta	-0,04	0,02	5,91	1	.015	0,96	[0,93, 0,99]
Sex (bărbați vs. femei)	1,58	0,76	4,36	1	.037	4,87	[1,10, 21,48]
Testul Hosmer-Lemeshow			$\chi^2(2)=13,29$	8	.231		

Notă. CI = interval de încredere; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Atitudini față de minciună

A fost efectuată o analiză de regresie ierarhică pentru a examina factorii predictivi ai atitudinilor față de minciună la infractorii violenți și la populația generală (testarea C4, E5a, E5b; a se vedea tabelul 9 pentru un rezumat al rezultatelor). Etapa finală a modelului a fost semnificativă din punct de vedere statistic, cu o mărime a efectului de $f^{(2)} = 0,50$, respectiv $f^{(2)} = 0,56$, reprezentând 34% din variația în rândul infractorilor violenți și 35% în rândul populației generale. Neuroticismul și gestionarea impresiei au fost predictorii pozitivi, respectiv negativi, semnificativi din punct de vedere statistic în ambele grupuri, în timp ce insensibilitatea a fost un predictor pozitiv semnificativ din punct de vedere statistic numai în rândul infractorilor violenți.

Tabelul 9

Regresie ierarhică pentru atitudini față de minciună la infractorii violenți (n = 202) și populația generală (n = 238)

Variabilă	B	95% CI pentru B			SE B	Beta	R ajustat ²	ΔR ²	B	95% CI pentru B			SE B	Beta	R ajustat ²	ΔR ²
Pasul							0,27	0,29***							0,22	0,23***
Constant	42,90***	31,35	54,44	5,85					35,54***	26,31	44,76	4,68				
Neuroticism	0,26	0,13	0,40	0,07	0,25***				0,24	0,14	0,35	0,05	0,29***			
Extraversiune	0,10	-0,15	0,17	0,08	0											
Deschidere	-0,15	-0,33	0,02	0,09	-0,12											
Agreabilitate	-0,25	-0,39	-0,12	0	-	0,24***			-0,36	-0,50	-0,23	0,07	-0,32***			
Conștiinciozitate	-0,15	-0,30	0	0	-0,15				-0,03	-0,16	0,10	0,07	-0,03			
Pasul							0	0,03**							0	0,03
Constant	33,59***	20,79	46,38	6,49					22,70***	7,97	35,57	7,26				
Neuroticism	0,22	0,09	0,36	0,07	0,21**				0,23	0,13	0,34	0,05	0,28			
Extraversiune	0,01	-0,14	0,17	0,08	.01											
Deschidere	-0,11	-0,28	0,06	0,09	-0,09											
Agreabilitate	-0,20	-0,34	-0,06	0,07	-0,20**				-0,27	-0,43	-0,10	0,08	-0,23**			
Conștiinciozitate	-0,13	-0,28	0	0	-0,13				-0,01	-0,13	-0,13	0,07	-0			
Indiferent									0	-0,15	0,26	0,10	0			
Insensibilitate	0	0,07	0,33	0,07	0,21**				0,20	0,04	0,36	0,08	0,16			
Fără emoții									0,17	-0,05	0	0,17	.12			
Etapa							0,34	0,04**							0,35	0,11***
Constant	37,92**	25,19	50,65	6,46					27,34**	12,20	42,49	7,68				
Neuroticism	0,20	0,07	0,34	0,07	0,20				0,20	0,10	0,31	0,06	0,24			
Extraversiune	0,04	-0,12	0,19	0,08	0											
Deschidere	-0,08	-0,25	0,09	0,09	-0,06											
Agreabilitate	-0,13	-0,27	0	0,07	-0,13				-0,14	-0,30	0,02	0,08	-0,12			
Conștiinciozitate	-0,12	-0,27	0	0	-0,12				0,11	-0,02	0,24	0,07	.11			
Indiferent									0,09	-0,09	0,28	0,10	0			
Insensibilitate	0,19	0,06	0,31	0,06	0,19**				0,18	0,04	0,33	0,08	0,15			
Fără emoții									0,10	-0,12	0,31	0,10	.05			
SDE									0,02	-0,10	0,14	0,06	.02			
IM	-0,13	-0,21	-0,05	0,04	-0,22**				-0,23	-0,30	-0,15	0,04	-0,40***			
$F(7, 194) = 15,67, p < 0,001, f^2 = 0,50$									$F(8, 229) = 17,05, p < .001, f^2 = 0,56$							

Notă. CI = interval de încredere; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Cele două obiective ale acestui studiu au fost investigarea diferențelor potențiale în ceea ce privește agresivitatea și atitudinile față de minciună, precum și identificarea factorilor predictivi individuali ai acestor fenomene în rândul populației generale și al infractorilor violenți. Înțelegerea similitudinilor și diferențelor dintre cele două populații și identificarea factorilor predictivi individuali ai agresivității, comportamentului violent și atitudinilor față de minciună este esențială pentru elaborarea de programe și intervenții de prevenire țintite, atât pentru infractori, cât și pentru publicul larg. Mai mult, este util pentru măsurătorile de evaluare, în special atunci când se iau decizii legale pe baza acestora, cum ar fi evaluarea riscurilor (Steinert, 2002; Komasi et al., 2016; Mergias-Robles et al., 2022; Parker & Morgan, 2020). Rezultatele studiului nostru au confirmat că infractorii violenți prezintă niveluri mai ridicate de agresivitate ca trăsătură și componentele acesteia, adică furie, agresivitate verbală și fizică și ostilitate, și raportează atitudini mai pozitive față de minciună în comparație cu populația generală. Aceste constatări sunt în concordanță cu cercetările anterioare care indică faptul că agresivitatea este mai prevalentă în contextul judiciar și medico-legal (Hornsveld & Kraaiaam, 2023; Ohlsson & Ireland, 2011) și că cunoștințele despre minciună și atitudinile față de minciună diferă între deținuți și persoanele care nu au comis infracțiuni (de exemplu, Granhag et al., 2010; Hurezan et al., 2024).

Extinzând literatura limitată din domeniu pe această temă, studiul nostru a relevat modele individuale complexe de factori predictivi atât pentru agresivitate, cât și pentru atitudini față de minciună. De exemplu, atât în rândul infractorilor violenți, cât și în rândul populației generale, un nivel mai ridicat de neuroticism și un nivel mai scăzut de agreabilitate au prezis în mod constant un nivel mai ridicat de agresivitate, în timp ce un nivel mai ridicat de gestionare a impresiei a fost asociat cu un nivel mai scăzut de agresivitate (raportată). Au apărut, de asemenea, unii predictorii specifici populației. Agresivitatea a fost prezisă de o combinație de sensibilitate la căutarea senzațiilor tari (BAS fun seeking), insensibilitate și autoamăgire la deținuți și de o sensibilitate crescută la urmărirea obiectivelor (BAS Drive) în rândul populației generale. Următorul pas a fost analizarea separată a componentelor agresivității (furie, agresivitate verbală, agresivitate fizică și ostilitate). În mod remarcabil, agreabilitatea a acționat ca factor de protecție împotriva tuturor componentelor agresivității în ambele populații, în timp ce neuroticismul a fost un factor de risc pentru majoritatea componentelor. Interesant este că, atunci când s-a analizat comportamentul violent real în închisoare, doar vârsta și sexul au fost identificate ca factori predictivi, confirmând o potențială decuplare între agresivitatea (auto-raportată) și violența situațională. În ceea ce privește atitudinile față de minciună, în ambele populații, un nivel mai ridicat de neuroticism a prezis opinii mai tolerante, în timp ce un nivel

mai ridicat de gestionare a impresiei a prezis opinii mai puțin indulgente. În rândul infractorilor violenți, un nivel mai ridicat de insensibilitate a prezis atitudini mai pozitive față de minciună.

Prezentul studiu contribuie în mod semnificativ la înțelegerea teoretică și metodologică a comportamentelor nedorite, mai precis a agresivității, a comportamentelor violente comise în închisoare și a atitudinilor față de minciună, în diverse populații și contexte. Constatările noastre subliniază importanța luării în considerare a unei constelații de factori, inclusiv trăsături de personalitate, sensibilitate la recompense și pedepse (BIS/BAS), trăsături de insensibilitate-lipsă de emoții (CU) și factori de dezirabilitate socială (gestionarea impresiei și autoamăgirea) în explicarea agresivității și a atitudinilor față de minciună. Mai mult, influența factorilor de bază, precum vârsta și sexul, ar putea juca un rol în comportamentele violente comise în anumite situații. Deși studiul actual oferă informații valoroase, cercetările viitoare ar trebui să vizeze replicarea acestor constatări în diferite populații și explorarea mai aprofundată a specificității factorilor predictivi pentru diferite grade de gravitate și diferite tipuri de infracțiuni. În plus, extinderea acestei lucrări pentru a include comportamentele observate și o gamă mai largă de factori situaționali ar îmbunătăți și mai mult înțelegerea noastră asupra acestor fenomene complexe. În concluzie, acest studiu subliniază importanța unei abordări multifacetate în cercetarea comportamentelor nedorite, accentuând necesitatea specificității și generalizării în înțelegerea noastră a agresiunii și a înșelăciunii în rândul diverselor populații.

4 CAPITOLUL IV. DISCUȚII GENERALE ȘI CONCLUZII

Obiectivul general al prezentei teze a fost extinderea înțelegerii teoretice și empirice a credințelor false și, mai ales, a autoamăgirii. Mai precis, obiectivul principal a fost identificarea și investigarea factorilor individuali și contextuali care influențează credințele false și autoamăgirea, precum și explorarea unor consecințe ale autoamăgirii în diferite contexte. Pentru prezenta teză, a fost propus un model teoretic privind factorii care determină credințele false și autoamăgirea, integrând modele anterioare ale credințelor false și autoamăgirii cu dovezi empirice, deși limitate, privind credințele false și autoamăgirea (a se vedea Introducerea generală). Deoarece credințele false și autoamăgirea au elemente și caracteristici comune, modelul integrativ propus reunește cercetările privind credințele false, cum ar fi modelele care se concentrează în principal pe erori de convingere și de amintire, și modelele care se concentrează pe autoamăgire, definită în principal ca un caz de credințe false motivate.

Pe parcursul studiilor incluse în această teză, am investigat factorii individuali (menținerea conceptului moral de sine ca motivație internă pentru autoamăgire în Studiul 2) și contextuali (rolul plauzibilității și frecvenței evenimentelor asupra credințelor false și amintirilor în Studiul 3) care modelează formarea credințelor false și a autoamăgirii, precum și consecințele și implicațiile autoamăgirii asupra memoriei (tendința memoriei de auto-servire și erorile de memorie, Studiul 2) și pentru măsurătorile de autoevaluare (agresivitatea și atitudinile față de minciună ca indicator al minciunii) în diferite populații (populația generală și infractorii violenți, Studiul 4).

În Studiul 1, am constatat că autoamăgirea este foarte răspândită și frecvent utilizată în situații cotidiene, motivată în principal de motivații interne (de exemplu, pentru a se simți mai bine), dar și externe (de exemplu, pentru a evita pedepsele). În plus, exemplele de autoamăgire s-au concentrat pe exagerarea, negarea sau respingerea informațiilor, iar impactul autoamăgirii a fost mai negativ decât pozitiv pe termen scurt, efectele diminuându-se pe termen lung. În Studiul 2, am reușit să inducem autoamăgirea folosind o paradigma tipică utilizată în acest domeniu de cercetare (paradigma paradigmei gândirii orientate spre viitor, Chance et al., 2011) și am arătat că persoanele cu un nivel mai ridicat de autoamăgire atribuiau performanța lor propriilor abilități atunci când au fost expuse la posibilitatea de a trișa (acces la răspunsuri). În plus, am arătat că, atunci când participanții au fost expuși la posibilitatea de a trișa prin acces la răspunsuri, comparativ cu situația în care nu aveau acces la răspunsuri, aceștia au comis mai multe erori de memorie o săptămână mai târziu, când li s-a cerut să-și amintească alegerile

anterioare. Și, deși erorile de memorie nu au fost asociate cu autoamăgirea, estimările lor privind performanțele anterioare au fost asociate, deoarece participanții și-au exagerat în mod constant estimările atunci când li s-a oferit acces la răspunsuri. În cele din urmă, am demonstrat cum conceptul de sine moral a fost corelat pozitiv cu auto-înșelăciunea; totuși, acest lucru a fost constatat doar în cazul auto amăgire dispozițională. În Studiul 3, am reușit să provocăm credințe false (și amintiri false) cu privire la evenimente autobiografice din trecut, utilizând o paradigmă de implantare oarbă (*engl.*, blind implantation, Otgaar et al., 2022b). Mai precis, am provocat credințe false și amintiri false pentru un eveniment foarte plauzibil („pierderea unei jucării”) și unul puțin plauzibil („aproape înecat în ocean”), sugerate ca fiind presupuse a se fi întâmplat o dată sau în mod repetat în timpul copilăriei. Am arătat că plauzibilitatea și frecvența afectează formarea credințelor false, cu evaluări mai mari ale credințelor false pentru evenimentele foarte plauzibile decât pentru cele puțin plauzibile, sugerate ca fiind presupuse a se fi întâmplat o singură dată. În Studiul 4, am constatat că nu există diferențe în ceea ce privește autoamăgirea ca măsură de dispoziție mai stabilă între populația generală și un eșantion de infractori violenți și că autoamăgirea este asociată negativ cu măsurătorile de agresivitate auto-raportată și atitudinile față de minciună; cu toate acestea, aceste asocieri variază în funcție de context.

4.1 Contribuții teoretice și empirice

4.1.1. Tipuri de credințe false și autoamăgire

Extinzând concluziile teoretice și empirice existente, pe parcursul studiilor din această teză, am reușit să identificăm și să evaluăm diferitele tipuri de autoamăgire și credințe false menționate mai sus. Mai precis, am demonstrat mai întâi prevalența ridicată și natura situațională a autoamăgirii în rândul studenților universitari, oferind exemple concrete și făcând distincția între autoamăgirea situațională și cea dispozițională (Studiul 1). Apoi, am arătat că autoamăgirea și distorsiunea de memorie de auto-servire pot fi identificate folosind paradigme validate și am demonstrat că măsurătorile de autoamăgire situațională și dispozițională sunt asociate numai într-un context mai neutru (Studiul 2). Am arătat că autoamăgirea dispozițională a fost mai mare decât datele normative într-un eșantion din populația generală și într-un eșantion de infractori violenți (Studiul 4). În cele din urmă, am provocat cu succes credințe și amintiri autobiografice false printr-un paradigma de implantare orb (Studiul 3). Aceste diferite tipuri de credințe false abordează obiectivele principale ale tezei și oferă o bază structurată pentru explicațiile și discuțiile detaliate din acest capitol.

4.1.2. Factori individuali și contextuali ai credințelor false și autoamăgirii

Unul dintre principalele obiective teoretice ale acestei teze a fost identificarea factorilor individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea. Am constatat că factorii contextuali, precum plauzibilitatea și frecvența evenimentelor, interacționează în modelarea credințelor false (Studiul 3), că autoamăgirea este motivată în principal de factori interni (de exemplu, sentimentul de bine), dar și de factori externi (de exemplu, evitarea pedepselor) (Studiul 1) și, ca trăsătură dispozițională, este asociată cu constructul moral de sine mai pozitiv (Studiul 2). Mai mult, autoamăgirea dispozițională nu s-a dovedit a fi diferită în funcție de context (de exemplu, în populația generală și în rândul infractorilor violenți, Studiul 4).

4.1.3. Consecințele credințelor false și ale autoamăgirii

Obiectivul teoretic final al prezentei teze a fost de a explora consecințele negative (și potențial pozitive) ale autoamăgirii. Am constatat că autoamăgirea are consecințe negative și pozitive în situații cotidiene, care se diminuează pe termen lung (Studiul 1), și că este asociată cu o distorsiune de memorie de auto-servire, dar nu cu erori de memorie (Studiul 2). În plus, autoamăgirea a fost asociată negativ cu măsurătorile de agresivitate și atitudinile față de minciună, în funcție de context (Studiul 4). Sunt discutate implicațiile tratării autoamăgirii ca măsură mai degrabă dispozițională decât ca tendință de răspuns, precum și modul în care aceste constatări se reflectă în modelul integrativ propus.

Pentru o prezentare generală a obiectivelor și a principalelor contribuții teoretice și empirice ale prezentei teze, a se vedea tabelul 4.1.1. de mai jos. În plus, în prezenta teză, pe baza literaturii teoretice și empirice privind credințele false și autoamăgirea, a fost propus un model integrativ al factorilor individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea, precum și consecințele negative și pozitive ale credințelor false și autoamăgirii. Figura 4.1.1. prezintă o reprezentare grafică a studiilor incluse în această teză și a factorilor și consecințelor abordate.

Tabelul 4.1.1.*Principalele contribuții teoretice și empirice ale tezei actuale*

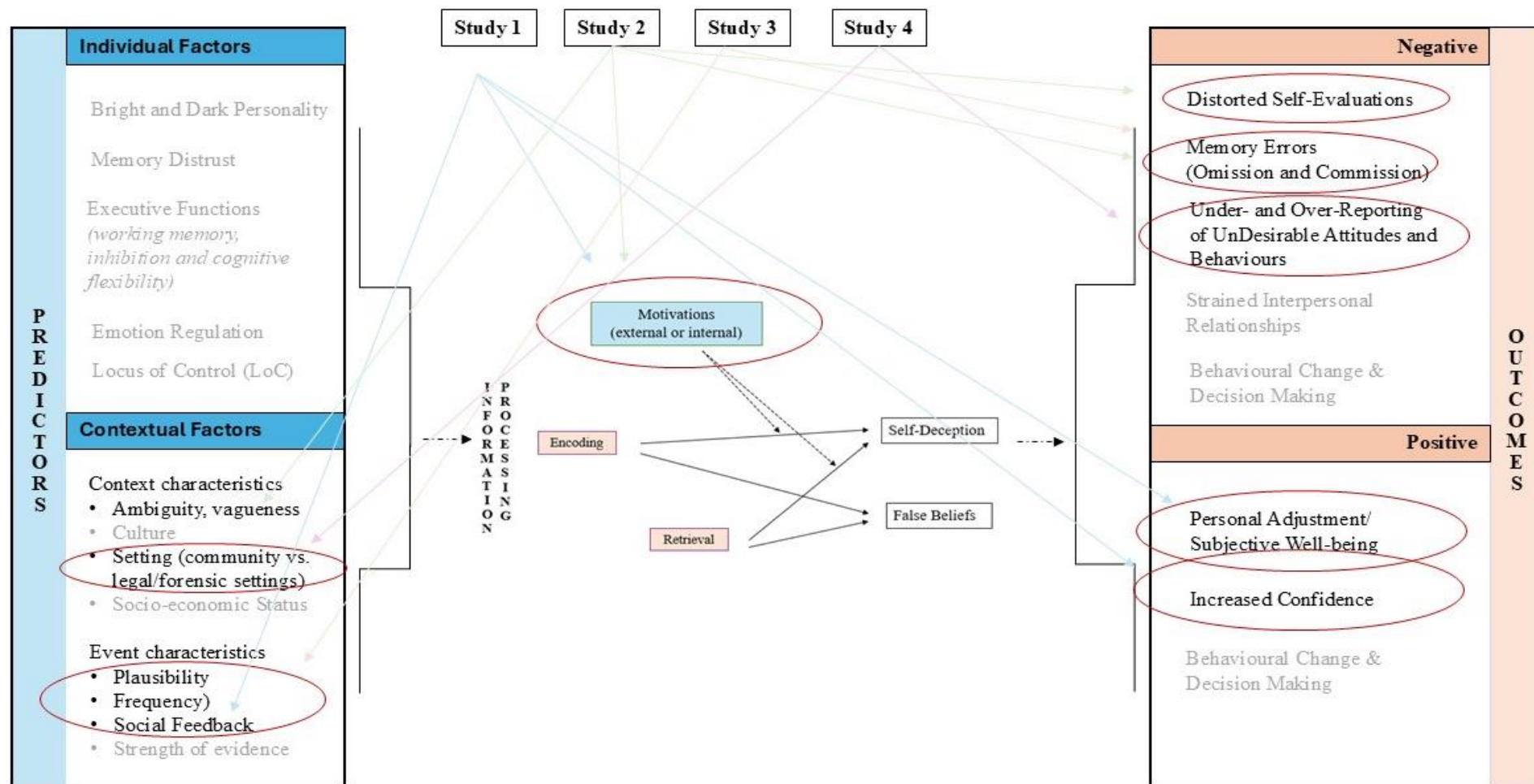
St u di u	Tipul de credință falsă	Paradigma de testare	Eșantion	N	Obiectiv	Contribuții teoretice și empirice principale
1	Autoamăgi rea (eveniment e trecute, experiențe) și autoamăgir ea dispozițion ală	Sondaj cu metode mixte	Studentți	22	Măsurarea prevalenței și frecvenței autoamăgirii în situații cotidiene, colectarea de exemple și explorarea elementelor și caracteristicilor sale identificate în literatura de specialitate	A demonstrat că autoamăgirea este foarte răspândită (91,3% dintre participanți au raportat că s-au angajat în autoamăgire de-a lungul vieții) și a fost raportată ca fiind frecventă, mai ales situațională decât trăsătură, însă asociată negativ cu o măsură validată a autoamăgirii (Paulhus Deception Scales, Paulhus, 1998). Au fost colectate 107 exemple de autoamăgire de la studenți. A arătat că exemplele și rapoartele includ cazuri de negare sau respingere a informațiilor și de exagerare sau exagerare a informațiilor. Au fost identificate motivațiile pentru autoamăgire: motivațiile intrapersonale au fost raportate ca motive predominante pentru autoamăgire; cu toate acestea, au fost raportate și motivații interpersonale. Motivațiile identificate din exemple erau orientate în principal către evitarea pedepselor sau a consecințelor negative, urmate de sentimentul de a se simți mai bine, în timp ce motivațiile auto-raportate erau în principal sentimentul de a se simți mai bine în propria piele. Au fost identificate exemple și frecvența consecințelor pozitive și negative ale autoamăgirii în viața de zi cu zi. Elemente și caracteristici identificate relevante pentru constructul autoamăgirii (de exemplu, strategii de menținere, motive de retractare etc.).
2	Autoamăgi rea situațional ă și dispozițion ală	Paradigma orientată spre viitor (Chance et al, 2011)	Studentți	137	Investigarea rolului menținerii conceptului moral de sine în autoamăgire și explorarea efectelor autoamăgirii asupra memoriei (estimări și erori)	Autoamăgirea a fost indusă cu succes folosind o versiune modificată a paradigmei gândirii orientate spre viitor (Chance et al., 2011); în plus, s-a demonstrat că participanții expuși la o oportunitate de a trișa (având acces la răspunsurile corecte la un test) atribuie performanța lor mai mult abilităților intelectuale decât participanții aflați într-un context mai neutru și mai onest (fără acces la răspunsuri și fără posibilitatea de a trișa).

St u di u	Tipul de credință falsă	Paradigma de testare	Eșantion	N	Obiectiv	Contribuții teoretice și empirice principale
						S-a demonstrat că conceptul moral de sine a fost relativ stabil (diferență de o săptămână) și că autoamăgirea situațională nu a fost asociată cu conceptul moral de sine, chiar și într-o situație în care exista posibilitatea de a trișa. Am demonstrat că un concept moral de sine mai pozitiv a fost asociat în mod pozitiv cu o autoamăgire dispozițională mai ridicată. S-a demonstrat că distorsiunea memoriei în favoarea abilităților din trecut, de auto-servire, a fost indusă cu succes și asociată cu estimări distrsionate (prezent, viitor). Estimările prezente mai ridicate într-un grup cu posibilitate de trișare au fost în mod constant mai ridicate în cele trei măsurători decât într-un grup fără posibilitate de trișare. S-a demonstrat că participanții care au avut acces la răspunsuri într-un context în care exista posibilitatea de a trișa au avut mai multe erori de memorie într-un test de recunoaștere; totuși, acest lucru nu a fost asociat cu autoamăgirea.
3	Credințe și amintiri autobiogra fice false	Paradigma implantării oarbe (Otgaar et al., 2022b)	Studentți	103	Evaluarea rolului plauzibilității și frecvenței și a interacțiunii acestora în declanșarea credințelor și amintirilor false	Au fost induse cu succes credințe și amintiri false pentru evenimente autobiografice, cu grad ridicat de plauzibilitate („am pierdut o jucărie”) și grad scăzut de plauzibilitate („aproape m-am înecat în ocean”), care au fost sugerate ca fiind presupuse a se fi întâmplat o singură dată sau în mod repetat în timpul copilăriei (utilizând paradigma implantării oarbe, Otgaar et al., 2022). S-a demonstrat că plauzibilitatea și frecvența evenimentelor afectează formarea credințelor și amintirilor false, plauzibilitatea ridicată conducând la credințe false mai puternice decât plauzibilitatea scăzută atunci când un eveniment a fost sugerat ca având loc o singură dată în copilărie.
4	Autoamăgi rea dispozițion ală (exagerare a	Autoamăgirea ca componentă a dezirabilității de acceptare socială	Populația generală & Infractori violenți	238 202	Explorarea diferențelor dintre grupuri în ceea ce privește autoamăgirea dispozițională în două eșantioane (populația generală și infractorii violenți) și explorarea	S-a demonstrat că autoamăgirea nu diferă într-un eșantion din populația generală și în rândul persoanelor care execută o pedeapsă pentru o infracțiune violentă. S-a arătat că autoamăgirea este asociată negativ cu agresivitatea în ambele eșantioane (respectiv cu furia, ostilitatea și agresivitatea fizică) și negativ cu atitudinile față de minciună la infractorii violenți.

St u di u	Tipul de credință falsă	Paradigma de testare	Eșantion	N	Obiectiv	Contribuții teoretice și empirice principale
	autoamăgit oare)	(Paulhus & Reid, 1991)			valorii predictive adăugate pentru măsurătorile de agresivitate și atitudini față de minciună	S-a arătat că autoamăgirea contribuie la predicția agresivității în populația generală și într-un eșantion de infractori violenți, dar nu și la predicția atitudinilor față de minciună.

Figura 4.1.1.

Prezentare generală a factorilor și consecințelor investigate în prezenta teză

Notă. Factorii și consecințele sunt încercuite, iar factorii abordați în studiile actuale sunt evidențiați cu negru.

4.2 Contribuții metodologice și practice

Studiul autoamăgirii reprezintă o provocare din cauza dezbatelor teoretice în curs și a lacunelor semnificative în cercetarea empirică, iar acest lucru se reflectă în toate aspectele cercetării, cum ar fi metodele de explorare și identificare a autoamăgirii. Una dintre principalele provocări în studiile realizate în cadrul acestei teze a fost distincția dintre autoamăgire și alte forme de minciună. De-a lungul studiilor din această teză, am abordat (sau am încercat să abordăm) unele dintre aceste provocări și am oferit recomandări suplimentare privind cele mai bune modalități de abordare a autoamăgirii, atât dintr-un punct de vedere fundamental, cât și dintr-o perspectivă aplicată.

Inspirați de abordarea teoriei fundamentate (Strauss & Corbin, 1994), în care o teorie derivă din date colectate și analizate sistematic, am dezvoltat un sondaj cu metode mixte care conținea întrebări deschise, precum și întrebări cu răspunsuri multiple despre experiențele de autoamăgire (Studiul 1). N = 228 de studenți au răspuns la sondajul nostru și, deși numărul participanților care au răspuns la fiecare întrebare a variat, am reușit să adunăm peste 100 de exemple de autoamăgire în situații cotidiene, care au fost analizate în continuare și comparate cu teoriile și perspectivele prezentate în literatura de specialitate. De asemenea, am extins paradigma orientată spre viitor, care este utilizată din ce în ce mai mult în literatura de specialitate (Chance et al., 2011, 2015; Jian et al., 2019; Mei et al., 2023) (Studiul 2). Studii anterioare au sugerat că persoanele care se autoamăgesc ar atribui scorurile mai mari abilităților lor, mai degrabă decât accesului la răspunsuri, înșelându-se astfel pe sine (Chance et al., 2011, 2015); totuși, acest lucru nu a fost testat în mod direct. În studiul nostru, am inclus o măsură a atribuirii performanței sarcinii (Robins & Beer, 2001) și am arătat că participanții care aveau acces la răspunsuri și predicții pozitive mai exagerate erau mai predispuși să-și atribuie performanța abilităților lor intelectuale decât alte opțiuni mai orientate spre exterior (de exemplu, opțiunea „alte”, care a fost adăugată intenționat pentru a fi utilizată ca o modalitate de a exprima posibila înșelăciune). Deși această metodă nu răspunde direct la întrebarea „autoamăgire vs minciună”, ea oferă mai multe argumente în favoarea perspectivei credinței false internalizate. Recomandăm ca studiile viitoare să includă metode de măsurare a adevărului fundamental (de exemplu, Riesthuis et al., 2021).

Pe de altă parte, în Studiul 2 am discutat că, în absența unei minciuni intenționate, aceste diferențe în autoamăgirea situațională ar putea fi atribuite unei calibrări greșite a abilităților. Paradigma orientată spre viitor este superioară altor măsuri de autoamăgire obținute în laborator (Chance et al., 2011); cu toate acestea, în lumina acestor constatări, recomandăm ca, dacă scopul

este de a testa autoamăgirea situațională și nu distorsiuni de auto-servire, să se adapteze paradigme din domeniul minciunii interpersonale (de exemplu, axate pe fabricarea, simularea, negarea falsă, Battista & Otgaar, 2022; Otgaar et al., 2023), care măsoară minciunea cu privire la evenimente sau detalii de evenimente, care sunt, de asemenea, mai similare cu exemple reale de autoamăgire (a se vedea Studiul 1). În cele din urmă, întrucât ne-am concentrat și asupra credințelor false autobiografice, am utilizat și extins un paradigma nouă dezvoltată pentru a aborda limitările paradigmatelor anterioare care studiau credințele false și amintirile false, cum ar fi antrenamentul prin interviuri lungi sau necesitatea de a obține informații despre evenimentele utilizate de la alte persoane (de exemplu, părinții) (Otgaar et al., 2022b). Am constatat că plauzibilitatea a jucat un rol în formarea credințelor false despre evenimentul sugerat a fi avut loc o singură dată. Aceste constatări subliniază importanța plauzibilității evenimentelor (Scoboria et al., 2004) și a efectelor de interacțiune în factorii contextuali atunci când se proiectează experimente utilizând această paradigmă. În plus, am fost interesați și de fațeta autoamăgirii măsurată ca bias de răspuns sau trăsătură și dispozițională, și de modul în care aceasta joacă un rol în alte măsuri (Studiul 4).

În ansamblu, pentru teza actuală, folosind diverse metode, am colectat date utilizând studii experimentale (Studiile 2 și 3), precum și în contexte mai ecologice (Studiile 1 și 4). În plus, am colectat date privind exemple și caracteristici mai largi ale autoamăgirii și autoamăgirii dispoziționale (Studiul 1), autoamăgirii situaționale și autoamăgirii dispoziționale într-un context experimental de trișare (Studiul 2), credințe autobiografice false într-un cadru de laborator (Studiul 3) și autoamăgirea dispozițională în diferite contexte, în special între populația generală și infractorii violenți (Studiul 4). Colectarea datelor din diverse perspective și prin diverse metode, deși nu a condus la o concluzie principală, oferă o perspectivă mai largă asupra constructelor studiate.

Teza de față s-a concentrat pe contribuția la domeniul psihologiei judiciare. Mai precis, ne-au interesat aspectele practice și aplicate ale credințelor false și, în special, autoamăgirea în acest domeniu. În primul studiu inclus în această teză, am arătat că autoamăgirea a fost foarte răspândită și frecventă în situații cotidiene, iar unele dintre aceste situații au fost contexte în care participanții au mințit pe alții sau s-a prefăcut că sunt bolnavi (aproximativ 5% din motivele raportate pentru autoamăgire). Procentele asociate cu comportamente mai relevante din punct de vedere judiciar ar putea fi interpretate ca fiind scăzute (cu toate acestea, a se vedea Wade et al., 2024 pentru o discuție critică privind abordarea procentelor în amintirile false), iar minciunile nu erau neapărat grave („Ceva era vina mea, dar am spus că era vina altcuiva.”). Cu

toate acestea, în contexte cu miză mai mare, cum ar fi domeniul judiciar, minciuna și simularea ar putea avea implicații grave, cum ar fi erori judiciare (Brainerd & Reyna, 2005; Merckelbach & Merten, 2012). Am arătat că exemplele de autoamăgire includ și exemple de negare sau respingere falsă a informațiilor relevante, ceea ce este relevant într-un context judiciar în care se întâlnesc negări false (de exemplu, martori, victime sau suspecti care neagă în mod fals evenimente; Bücken et al., 2023). Cele două studii experimentale au fost în principal fundamentale, dar totuși relevante datorită accentului pus pe factorii care modelează credințele false și autoamăgirea. Conceptul moral de sine a fost măsurat în Studiul 2 și am arătat că acesta nu era asociat cu autoamăgirea situațională, ci cu autoamăgirea dispozițională pentru ambele grupuri. Înțelegerea rolului conceptului moral de sine în autoamăgire este crucială, deoarece s-a presupus în repetate rânduri că indivizii se angajează în autoamăgire pentru a-și menține imaginea pozitivă (Baumeister, 1996). Deși ne așteptam ca autoamăgirea, ca minciună motivată și generată de sine, să fie asociată cu erori de memorie, nu am constatat acest efect. În Studiul 3, am arătat că credințele false și amintirile false pot fi implantate pentru evenimente mai mult sau mai puțin plauzibile, care se presupune că au avut loc o singură dată sau de mai multe ori. Mai mult, pentru evenimentele sugerate în mod fals ca având loc o singură dată, credințele false au fost mai ridicate pentru evenimentele cu grad ridicat de plauzibilitate decât pentru cele cu grad scăzut de plauzibilitate, iar acest efect a fost absent atunci când evenimentele au fost sugerate ca având loc de mai multe ori. În cele din urmă, în Studiul 4, am inclus un eșantion relevant pentru psihologia judiciară, precum și măsuri auto-raportate relevante pentru evaluarea riscului și recidivismul criminal și luarea de decizii judiciare intempestive, cum ar fi agresivitatea și atitudinile față de minciună (Hurezan et al., 2024; Matlasz et al., 2020). Contrar așteptărilor, nu am constatat diferențe între cele două populații, populația generală și infractorii violenți, în ceea ce privește autoamăgirea dispozițională.

În Studiul 4, am demonstrat că exagerarea autoamăgitoare a fost asociată negativ cu agresivitatea (și componentele acesteia: furia, ostilitatea și agresivitatea fizică) și cu atitudinile față de minciună în rândul populației generale. În ansamblu, acest lucru sugerează că, deși exagerarea autoamăgitoare nu este neapărat mai frecventă în rândul infractorilor, factorii contextuali pot influența rolul acesteia în diferite măsuri. În plus, exagerarea autoamăgitoare a prezis în mod semnificativ agresivitatea auto-raportată numai în rândul infractorilor violenți, nu și în rândul populației generale. Astfel, infractorii violenți cu o imagine de sine mai pozitivă au raportat mai puțină agresivitate decât cei cu o imagine mai puțin favorabilă, un efect observat în mod specific în furie și agresivitate fizică, dar nu și în ostilitate sau agresivitate verbală. Mai

mult, în ceea ce privește atitudinile față de minciună, exagerarea autoamăgitoare nu a explicat nicio variabilitate (în mod notabil, gestionarea impresiei a explicat unele dintre aceste efecte, a se vedea și Mills & Kroner, 2005). În concluzie, deși exagerarea autoamăgitoare ar putea juca un rol în anumite rezultate relevante pentru domeniul judiciar, concluziile noastre subliniază importanța evaluării dezirabilității sociale ca doi factori diferiți (exagerarea autoamăgitoare și gestionarea impresiei) și importanța factorilor contextuali (a se vedea și Hildebran et al., 2018; Tan & Grace, 2008).

Atunci când se discută relevanța practică a investigării factorilor care modelează credințele false și autoamăgirea, precum și consecințele credințelor false și, în special, ale autoamăgirii, o problemă centrală în psihologie, și în special în psihologia judiciară, este dacă astfel de constatări sunt relevante și din punct de vedere practic (a se vedea Otgaar et al., 2022c; Riesthuis et al., 2025). Cu alte cuvinte, sunt efectele obținute suficient de mari pentru a avea implicații clare pentru domeniul judiciar? Pentru a răspunde la această întrebare, tabelul 4.1.2 oferă o prezentare generală a principalelor contribuții ale fiecărui studiu și a mărimii efectelor obținute în studiile incluse în această teză. În ceea ce privește autoamăgirea, am măsurat în primul rând estimările abilităților (autoamăgirea situațională, Studiul 2) sau autoevaluările calităților dorite (autoamăgirea dispozițională, Studiul 2 și Studiul 4). Aceste tipuri de autoevaluări ale performanțelor viitoare sau anterioare într-o sarcină relevantă ar putea fi de o importanță deosebită, de exemplu, atunci când se interviează experți în instanță, întrucât instanțele iau în considerare încrederea experților atunci când evaluează calitatea mărturiilor (Neal et al., 2018). Dacă aplicăm un raționament similar cu diferența de un detaliu din literatura privind memoria martorilor (Otgaar et al., 2022c), o diferență de un punct în estimarea propriilor abilități (de exemplu, câte identificări am făcut care au fost corecte) ar putea face diferența în decizii cruciale (de exemplu, pentru un expert care consideră că decizia sa este gata pentru instanță), deoarece diferența de estimare pe care am constatat-o a fost de 1,89, arătând astfel un rezultat relevant din punct de vedere practic. În plus, este important să se ia în considerare semnificația practică a asocierilor și valoarea predictivă între măsurătorile de autoamăgire (ca stil de răspuns sau dispoziție) și agresivitatea sau atitudinile auto-raportate față de minciună. Mai precis, ce constituie o schimbare minimă în agresivitate sau atitudini față de minciună care ar fi considerată semnificativă din punct de vedere practic (adică diferența minimă importantă din punct de vedere clinic; Anvari & Lakens, 2020)? Asocierile semnificative găsite în studiile noastre indică faptul că probabilitatea ca aceste rezultate să apară întâmplător a variat între 68% și 72%, pe baza Dunlap Common Language Effect Size (CLES),

care exprimă dimensiunile efectului în termeni de probabilitate intuitivă (Riesthuis et al., 2025). Există o probabilitate de 68% până la 72% ca o persoană aleatorie din populația generală care obține un scor ridicat la măsurătorile de autoamăgire să aibă, de asemenea, o șansă de a obține un scor mai mare la măsurătorile de concept de sine moral și un scor mai mic la măsurătorile de agresivitate. În mod similar, există o probabilitate de 68% până la 72% ca o persoană aleatorie care ispășește o pedeapsă pentru comiterea unei infracțiuni violente să aibă o probabilitate mai mare de a obține un scor mai mic la măsurătorile de agresivitate și atitudini față de minciună decât o persoană aleatorie care obține un scor scăzut la o măsură de autoamăgire. Deoarece aceste probabilități sunt semnificativ mai mari decât șansa, este relevant să se ia în considerare autoamăgirea atunci când se utilizează aceste măsuri în practică.

Tabelul 4.1.2.

Contribuțiile metodologice și practice ale tezei actuale

Studiu	Obiectiv	Principalele contribuții metodologice și practice	Mărimea efectului nestandardizată	Mărimea efectului standardizată
1	Dezvoltarea unei metode noi pentru investigarea și colectarea de exemple de autoamăgire	S-a demonstrat că, folosind un sondaj cu metode mixte, autoamăgirea poate fi studiată retrospectiv. Au fost colectate exemple de autoamăgire într-un context mai aplicat și ecologic (situații și contexte cotidiene).	200 din 228 NA	91,3 NA
2	Extinderea unei metode de autoamăgire situațională (paradigma paradigmei gândirii orientate spre viitor, Chace et al., 2011) pentru a include efectele memoriei	S-a demonstrat că autoamăgirea situațională poate fi indusă folosind paradigma gândirii orientate spre viitor (Chance et al., 2011), inclusiv online, chiar și în absența unei trișări evidente S-a demonstrat că distorsiunea de memorie de auto-servire poate fi indusă pentru estimarea performanțelor trecute folosind paradigma gândirii orientate spre viitor S-a demonstrat că expunerea la o oportunitate de trișare (accesul la răspunsurile corecte pentru un test) duce la mai multe erori de memorie (recunoașterea răspunsurilor o săptămână mai târziu). S-a demonstrat că măsurătorile conceptului moral de sine pot fi influențate de autoamăgire, deoarece autoamăgirea dispozițională a fost asociată cu conceptul moral de sine	Diferența medie (test cu 20 răspunsuri, interval 1-20) $M_{diff} = 1,89$ $M_{diff} = 2,66$ $M_{diff} = 2,16$ Coeficient de instabilitate 0,12 0,07	Cohen $d = 0,94$ Cohen $d = 0,80$ Cohen $d = 0,71$ $r_{Pearson}$ $r = 0,36$ $r = 0,33$
3	Extinderea unui paradigme nouă (implantare oarbă, Otgaar et al., 2022b) de studiere a credințelor false și a amintirilor false pentru a include plauzibilitatea evenimentelor	S-a demonstrat că credințele false pentru evenimente cu plauzibilitate ridicată și scăzută, precum și cele sugerate ca fiind presupuse a fi avut loc o dată sau de mai multe ori în timpul copilăriei, pot fi induse folosind această paradigmă S-a demonstrat că plauzibilitatea evenimentelor și frecvența acestora interacționează în formarea credințelor și amintirilor false, cu un efect principal al interacțiunii pentru efectele simple ale plauzibilității; evenimentul unic cu plauzibilitate ridicată a avut ratinguri de credință falsă mai mari decât evenimentul cu plauzibilitate scăzută.	13 din 25 10 din 26 3 din 30 5 din 22 31 din 103 Diferența medie = 2,49 (scară Likert de 8 puncte)	52% (n = 13) 38,5% (n = 10) 10% (n = 3) 22,7% (n = 5) 30,1% (n = 31) $\eta_p^2 = 0,05$ Cohen's d = 0,99

Studiu	Obiectiv	Principalele contribuții metodologice și practice	Mărimea efectului nestandardizată	Mărimea efectului standardizată
4	Explorarea rolului autoamăgirii dispoziționale în variabilitatea măsurătorilor de agresivității și atitudinilor față de minciună în populația generală și în rândul infractorilor violenți care utilizează autoamăgirea ca componentă a dezirabilității sociale.	Nu s-au înregistrat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între populația generală și infractorii violenți în ceea ce privește autoamăgirea dispozițională. S-a demonstrat că autoamăgirea dispozițională este asociată negativ cu agresivitatea în ambele eșantioane (respectiv cu furia, ostilitatea și agresivitatea fizică) și negativ cu atitudinile față de minciună la infractorii violenți. S-a demonstrat că autoamăgirea dispozițională a contribuit la predicția agresivității în populația generală și într-un eșantion de infractori violenți, dar nu și la predicția atitudinilor față de minciună.	Diferența medie = 1,85 (20 de itemi, fiecare evaluat pe o scară de la 1 la 5, scor total cuprins între 20 și 100) Coefficient de regresie neajustat - 0,60, - 0,27, - 0,33, - 0,18, - 0,33, - 0,85, - 0,33, - 0,22, - 0,36 $B = - 0,30$ $B = - 0,11$ $B = - 0,18$	Cohen $d = - 0,23$ (corecții Bonferonni pentru comparații multiple, semn la $p < 0,0025$) r -.35, -.39, -.20, -.36; -.33, -.33, -.35, -.24, -.28 $\beta = -.13$ $\beta = -.16$ $\beta = -.19$

Notă. Atunci când sunt incluși mai mulți coeficienți, aceștia sunt prezentați în ordinea în care au fost enumerați în coloana trei (contribuții principale). Coeficienții au fost calculați utilizând următorul calculator al mărimii efectului: <https://paulriesthuis.shinyapps.io/interpreteffect/>. Mediile, deviațiile standard și intervalele de încredere sunt raportate în fiecare studiu.

4.3 Implicații practice, limitări și concluzii

Concluziile prezentei teze au implicații relevante din punct de vedere practic pentru înțelegerea credințelor false (motivate) din trecut, prezent și viitor în diferite contexte, cu aplicații directe în domeniul judiciar. În procedurile judiciare, în special în sala de judecată, se acordă o importanță majoră mărturiei martorilor oculari și, deși sunt extrem de precise, memoria și sistemul nostru de credințe sunt procese reconstructive (Loftus, 2005; Greve & Wentura, 2010). În plus, distincția între credință în experiențierea unui eveniment trecut și amintire (Scoboria et al. 2004) ar putea fi extrem de importantă, deoarece unii martori, de exemplu, ar putea considera că relatează amintirile lor despre evenimente din trecut, când de fapt ar putea relatea credințele lor cu privire la producerea evenimentelor. Experții, cum ar fi experții medico-legali care se ocupă de probe, ar putea considera că abilitățile lor de identificare, de exemplu, a amprentelor digitale ale suspectilor sunt mai bune decât în realitate, iar acest lucru ar putea avea un impact asupra procedurilor judiciare (Neal et al., 2018). În plus, în contextul judiciar, suspectii ar putea să nu raporteze în totalitate comportamentele și atitudinile lor atunci când completează chestionare de autoevaluare (Bianchini et al., 2001; Boskovic et al., 2024; Hildebrand et al., 2018). Este esențial să se înțeleagă modul în care se dezvoltă credințele false și autoamăgirea și modul în care acestea afectează funcționarea cotidiană și rezultatele relevante pentru domeniul judiciar, cum ar fi acuratețea memoriei și fiabilitatea măsurilor de autoevaluare utilizate în luarea deciziilor judiciare. Astfel de informații pot conduce la recomandări practice pentru prevenirea, reducerea și gestionarea credințelor false și a autoamăgirii atât în viața de zi cu zi, cât și în contextul judiciar, unde impactul acestora poate fi deosebit de grav. Cu toate acestea, înainte ca cercetarea să poată fi utilizată pentru formularea de recomandări, de exemplu în rapoartele martorilor experți, au fost propuse anumite cerințe (Chin & Neal, 2023; Otgaar et al., 2022).

Otgaar și colegii săi (2022c) au propus cerințe privind generalizabilitatea, replicabilitatea și relevanța practică a cercetării înainte ca aceasta să poată fi utilizată, în special în domeniul judiciar. Deși concluziile prezentate în prezenta teză au îndeplinit unele dintre cerințele privind relevanța practică, astfel cum s-a arătat în secțiunea anterioară, celelalte două criterii nu sunt încă îndeplinite. Mai precis, utilizarea în principal a eșantioanelor universitare în studiile mai fundamentale (Studiile 2 și 3) și specificitatea contextelor pentru studiile mai aplicate (studentți, deci contexte academice oferite în principal pentru exemple de autoamăgire, Studiul 1; populație generală specifică și infractori violenți, eșantioane, Studiul 4) diminuează încrederea în generalizabilitatea acestora. Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a stabili

dacă aceste constatări pot fi reproduse în eșantioane și contexte mai diverse și mai valide din punct de vedere ecologic și, până când vor fi disponibile astfel de dovezi, este necesară prudență în extinderea constatărilor actuale dincolo de eșantioanele și contextele studiate.

Deși teza contribuie la literatura teoretică și empirică privind credințele false, în special în ceea ce privește autoamăgirea, ea nu este lipsită de limitări. Prima limitare se referă la unul dintre principalele constructe studiate în teză, și anume autoamăgirea. Din definiția sa (de exemplu, încă se dezbate dacă este într-adevăr un tip motivat de credință falsă și care sunt motivațiile și modul în care acestea funcționează; Mele, 2000; von Hippel & Trivers, 2011; Moldoveanu & Visu-Petra, 2025), până la operaționalizare (de exemplu, cum poate fi dovedită conștientizarea adevărului în cercetarea experimentală, a se vedea Studiul 2). În plus, unele dintre concluziile acestei teze au arătat că elemente sau tipuri de autoamăgire (de exemplu, respingerea, negarea informațiilor, a se vedea Studiul 1) ar putea fi trecute cu vederea în studiile empirice actuale. Studiile viitoare ar trebui să se concentreze pe ajungerea la un consens între cercetători și experți cu privire la definiția și elementele autoamăgirii, să clarifice și să extindă operaționalizarea și măsurarea acesteia și să identifice condițiile limită (de exemplu, limitele momentului și persoanelor pentru care aceste fenomene sunt cel mai probabil să apară (Busse et al., 2016).

Pentru teza actuală, am propus un model integrativ al credințelor false (motivate), care include factori individuali și contextuali care modelează credințele false și autoamăgirea, precum și mai multe consecințe asupra funcționării zilnice și pentru contexte mai aplicate, cum ar fi contextul judiciar. Cu toate acestea, am abordat doar unii dintre acești factori și consecințe. Studiile viitoare ar trebui să testeze în mod sistematic factorii motivaționali și să clarifice în continuare limitele conceptuale dintre constructe. În studiile incluse în această teză, au fost utilizate diverse metodologii (de exemplu, sondaje, paradigme experimentale, date auto-raportate) și au fost investigate mai multe aspecte ale credințelor false și autoamăgirii (de exemplu, factori, consecințe etc.). Această diversitate de aspecte și metode a condus la o înțelegere mai largă a constructelor investigate. Dezavantajul este că este dificil să se prezinte o concluzie principală alături de recomandări practice. În plus, eșantioanele principale implicate în această teză au fost în principal studenți, cu excepția studiului 4, în care au fost incluse un eșantion comunitar și un eșantion de infractori violenți. Studiile viitoare ar trebui să includă, de asemenea, eșantioane diferite pentru o mai bună generalizare a rezultatelor.

Deși obiectivele acestei teze nu s-au concentrat pe aspectele culturale ale credințelor false și amintirilor false, pe parcursul studiilor, eșantioanele noastre au fost diverse din punct de

vedere cultural, cu eșantioane din țări WEIRD (occidentale, educate, industrializate, bogate, democratice) (de exemplu, Belgia, Țările de Jos), precum și din populații non-WEIRD (de exemplu, România, Iran). Deși nu putem trage concluzii pe baza culturii, deoarece aceasta nu a fost investigată direct în studiile noastre, aspectul multicultural îmbogățește această teză și ar putea fi informativ pentru studii care se concentrează și pe aspecte culturale. Studiile viitoare ar putea viza mai multe aspecte abordate în această teză și ar putea investiga în mod sistematic rolul pe care îl joacă cultura, ca factor individual propus.

Teza actuală a propus și testat empiric, în cadrul a patru studii, un model teoretic integrativ al factorilor care determină credințele false și autoamăgirea, făcând legătura între modelele anterioare ale credințelor autobiografice și credințelor false motivate și cercetările empirice existente. Am constatat că falsele credințe au fost obținute cu succes pentru evenimente cu probabilitate scăzută, ridicată, sugerate ca fiind unice sau repetate, iar plauzibilitatea a jucat un rol important atunci când un eveniment a fost sugerat ca experiențiat o singură dată; autoamăgirea, sub forma exagerării sau negării informațiilor, a fost foarte răspândită în situații cotidiene și a fost influențată de motivații interne (sentimentul de bine) și externe (de exemplu, evitarea pedepselor, mințirea altora). Autoamăgirea nu a fost asociată cu mai multe erori de memorie într-un context de trișare; cu toate acestea, a fost asociată cu o distorsiune de memorie de auto-servire, în care participanții și-au exagerat estimările privind performanța trecută. În plus, autoamăgirea a fost asociată pozitiv cu conceptul moral de sine auto-raportat și asociată negativ cu agresivitatea auto-raportată și atitudinile față de minciună. Cu toate acestea, aceste asocieri au fost dependente de context (de exemplu, au variat în funcție de context și de cadru). Contrar așteptărilor, autoamăgirea dispozițională nu a diferit între populația generală și un eșantion de infractori violenți.

Luate împreună, aceste rezultate abordează mai multe lacune din literatura teoretică și empirică și au relevanță practică pentru mai multe domenii psihologiei judiciare, cum ar fi evaluarea validității mărturiilor și a măsurilor de autoevaluare. Cu toate acestea, concluziile prezentate trebuie interpretate cu prudență și trebuie efectuate cercetări suplimentare înainte de a fi utilizate cu încredere în instanțele de judecată. Cu toate acestea, prezenta teză a extins aspectele teoretice, empirice și metodologice în studierea credințelor false și a autoamăgirii și a adus fenomenul autoamăgirii într-un rol central în arena cercetării psihologiei judiciare.

REFERINȚE

- Alicke, M. D., & Sedikides, C. (2009). Self-enhancement and self-protection: What they are and what they do. *European Review of Social Psychology*, 20, 1–48. <https://doi.org/10.1080/10463280802613866>
- Althubaiti, A. (2023). Sample size determination: a practical guide for health researchers. *Journal Of General And Family Medicine*, 24(2), 72-78. <https://doi.org/10.1002/jgf2.600>
- Anagnostaki, L., Wright, M. J., & Papatthanasiou, A. (2013). Secrets and disclosures: How young children handle secrets. *The Journal of Genetic Psychology*, 174(3), 316–334. <https://doi.org/10.1080/00221325.2012.672350>
- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). The General Aggression Model: Theoretical extensions to violence. *Psychology of Violence*, 13(4), 245-258. <https://doi.org/10.1037/a0023842>
- Anvari, F., Kievit, R., Lakens, D., Pennington, C. R., Przybylski, A. K., Tiokhin, L., Wiernik, B. M., & Orben, A. (2023). Not All Effects Are Indispensable: Psychological Science Requires Verifiable Lines of Reasoning for Whether an Effect Matters. *Perspectives on Psychological Science*, 18(2), 503-507. <https://doi.org/10.1177/17456916221091565>
- Aquino K., Reed I. I. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1423–1440
- Arndt, J. E., Hoglund, W. L., & Fujiwara, E. (2013). Desirable responding mediates the relationship between emotion regulation and anxiety. *Personality and Individual Differences*, 55(2), 147-151. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.02.022>
- Bachkirova, T. (2016). A new perspective on self-deception for applied purposes. *New Ideas in Psychology*, 43, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2016.02.004>
- Balcetis, E. (2007). Where the motivation resides and self-deception hides: how motivated cognition accomplishes self-deception. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 361-381. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00042.x>
- Barry, C. T., Lui, J. H. L., & Anderson, A. C. (2016). Adolescent Narcissism, Aggression, and Prosocial Behavior: The Relevance of Socially Desirable Responding. *Journal of Personality Assessment*, 99(1), 46–55. <https://doi.org/10.1080/00223891.2016.1193812>
- Battista, F., & Otgaar, H. (2022). Research on the effects of lying on memory: a scientometric analysis and a call for new studies. *Frontiers in Psychology*, 13, 837265. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.837265>
- Battista, F., Curci, A., Mangiulli, I., & Otgaar, H. (2021). What can we remember after complex denials? The impact of different false denials on memory. *Psychology, Crime and Law*. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1865956>
- Battista, F., Mangiulli, I., Herter, J., Curci, A., & Otgaar, H. (2020). The effects of repeated denials and fabrication on memory. *Journal of Cognitive Psychology*, 32(4), 369–381. <https://doi.org/10.1080/20445911.2020.1767626>
- Battista, F., Mangiulli, I., Patihis, L., Dodier, O., Curci, A., Lanciano, T., & Otgaar, H. (2023). A scientometric and descriptive review on the debate about repressed memories and traumatic forgetting. *Journal of anxiety disorders*, 97, 102733. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2023.102733>
- Battista, F., Otgaar, H., Lanciano, T., & Curci, A. (2020). Individual differences impact memory for a crime: A study on executive functions resources. *Consciousness and Cognition*, 84, 103000. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2020.103000>
- Baumeister, R. F. (1993). Lying to yourself: The enigma of self-deception. In M. Lewis & C. Saarni (Eds.), *Lying and deception in everyday life* (pp. 166-183). Guilford Press.
- Baumeister, R. F. (1996). Self-regulation and ego threat: Motivated cognition, self-deception, and destructive goal setting. In P. M. Gollwitzer & J. A. Bargh (Eds.), *The psychology of action: Linking cognition and motivation to behavior* (pp. 27–47). The Guilford Press.
- Baumeister, R. F., & Cairns, K. J. (1992). Repression and self-presentation: When audiences interfere with self-deceptive strategies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(5), 851–862. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.62.5.851>
- Bays, R. B., Zabrocky, K. M., & Gagne, P. (2012). When plausibility manipulations work: an examination of their role in the development of false beliefs and memories. *Memory* 20(6), 638–644. <https://doi.org/10.1080/09658211.2012.692797>
- Ben-Porath, Y. S., & Tellegen, A. (2008). Empirical correlates of the MMPI-2 Restructured Clinical (RC) scales in mental health, forensic, and nonclinical settings: An introduction. *Journal of Personality Assessment*, 90(2), 119–121. <https://doi.org/10.1080/00223890701845120>
- Bernstein, D. M., Godfrey, R. D., & Loftus, E. F. (2009). False memories: The role of plausibility and autobiographical belief. In K. D. Markman, W. M. P. Klein, & J. A. Suhr (Eds.), *Handbook of imagination and mental simulation* (pp. 89–102). Psychology Press.

- Bernstein, D. M., Scoboria, A., & Arnold, R. (2015). The consequences of suggesting false childhood food events. *Acta Psychologica*, 156, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2015.01.001>
- Bianchini, K. J., Mathias, C. W., & Greve, K. W. (2001). Symptom Validity Testing: A Critical Review. *The Clinical Neuropsychologist*, 15(1), 19-45. <https://doi.org/10.1076/clin.15.1.19.1907>
- Bialecka-Pikul, M., Bialek, A., Stepień-Nycz, M., Talwar, V., & Bosacki, S. (2022). Peeking and lying in the temptation resistance paradigm in 2.5-year-olds: The role of inhibitory control. *PLOS ONE*, 17(12), e0278099. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278099>
- Blandón-Gitlin, I., & Gerkens, D. (2010). The effects of photographs and event plausibility in creating false beliefs. *Acta Psychologica*, 135(3), 330-334. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2010.08.008>
- Brainerd, C., Holliday, R., Reyna, V., Yang, Y., & Toglia, M. (2010). Developmental reversals in false memory: Effects of emotional valence and arousal. *Journal of Experimental Child Psychology*, 107(2), 137-154. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2010.04.013>
- Boskovic, I., Giromini, L., Katsouri, A., Tsvetanova, E., Fonse, J., & Merckelbach, H. (2024). The spectrum of response bias in trauma reports: overreporting, underreporting, and mixed presentation. *Psychological Injury and Law*, 17, 117-128. <https://doi.org/10.1007/s12207-024-09503-w>
- Bücken, C. A., Otgaar, H., London, K., Riesthuis, P., Battista, F., & Mangiulli, I. (2023). 'Nothing happened': Legal implications of false denials among abused children. *Child Abuse Review*, 32(2), e2791. <https://doi.org/10.1002/car.2791>
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Busse, C., Kach, A. P., & Wagner, S. M. (2016). Boundary Conditions: What They Are, How to Explore Them, Why We Need Them, and When to Consider Them. *Organizational Research Methods*, 20(4), 574-609. <https://doi.org/10.1177/1094428116641191>
- Buta, M., Visu-Petra, G., Opre, A., Koller, S. & Visu-Petra, L. (2021): Individual Predictors Of Lie Acceptability Across Development. *European Journal of Developmental Psychology*, 19(5), 696-710. <https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1947234>
- Butterworth, J., Trivers, R., & Von Hippel, W. (2022). The better to fool you with: Deception and self-deception. *Current Opinion in Psychology*, 47, 101385. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101385>
- Calado, B., Luke, T. J., Connolly, D. A., Landström, S., & Otgaar, H. (2021). Implanting false autobiographical memories for repeated events. *Memory*, 29(10), 1320-1341. <https://doi.org/10.1080/09658211.2021.1981944>
- Carver, C. S., & White, T. L. (1994). Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment: The BIS/BAS Scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2), 319-333. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.2.319>
- Chance, Z., & Norton, M. I. (2015). The what and why of self-deception. *Current Opinion in Psychology*, 6, 104-107. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.07.008>
- Chance, Z., Gino, F., Norton, M. I., & Ariely, D. (2015). The slow decay and quick revival of self-deception. *Frontiers in Psychology*, 6:1075. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01075>
- Chance, Z., Norton, M. I., Gino, F., & Ariely, D. (2011). Temporal view of the costs and benefits of self-deception. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(3), 15655-15659. <https://doi.org/10.1073/pnas.1010658108>
- Clark A, Nash RA, Fincham G, Mazzoni G (2012) Creating non-believed memories for recent autobiographical events. *PLoS ONE* 7(3): e32998. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0032998>
- Cochran, K. J., Greenspan, R. L., Bogart, D. F., & Loftus, E. F. (2016). Memory blindness: Altered memory reports lead to distortion in eyewitness memory. *Memory & Cognition*, 44(5), 717-726. <https://doi.org/10.3758/s13421-016-0594-y>
- Cohen, J. (2013). Statistical power analysis for the behavioral sciences. *Academic Press*. <https://doi.org/10.4324/9780203771587>
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (2010). Bridging the gap with the five-factor model. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 1(2), 127-130. <https://doi.org/10.1037/a0020264>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349-354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>
- D'Argembeau, A., & Van der Linden, M. (2008). Remembering pride and shame: Self-enhancement and the phenomenology of autobiographical memory. *Memory*, 16(5), 538-547. <https://doi.org/10.1080/09658210802010463>
- DePaulo, B. M., Kashy, D. A., Kirkendol, S. E., Wyer, M. M., & Epstein, J. A. (1996). Lying in everyday life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5), 979-995. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.5.979>

- Dodier, O., Otgaar, H., & Mangiulli, I. (2024). Beyond repressed memory: Current alternative solutions to the controversy. *Topics in Cognitive Science*, 16(4), 574–589. <https://doi.org/10.1111/tops.12754>
- Dufner, M., Gebauer, J. E., Sedikides, C., & Denissen, J. J. A. (2019). Self-Enhancement and Psychological Adjustment: A Meta-Analytic Review. *Personality and social psychology review: an official journal of the Society for Personality and Social Psychology, Inc*, 23(1), 48–72. <https://doi.org/10.1177/1088868318756467>
- Dunn, O. J. (1961). Multiple comparisons among means. *Journal of the American Statistical Association*, 56(293), 52–64. <http://www.jstor.org/stable/2282330>
- Eekhout, I., de Vet, H. C., Twisk, J. W., Brand, J. P., de Boer, M. R., & Heymans, M. W. (2014). Missing Data In A Multi-Item Instrument Were Best Handled By Multiple Imputation At The Item Score Level. *Journal of Clinical Epidemiology*, 67(3), 335–342. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2013.09.009>
- Erez, A., Johnson, D. E., & Judge, T. A. (1995). Self-deception as a mediator of the relationship between dispositions and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 19(5), 597–612. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00088-N](https://doi.org/10.1016/0191-8869(95)00088-N)
- Falk, O., Wallinius, M., Lundström, S., Frisell, T., Anckarsäter, H., & Kerekes, N. (2014). The 1% of the population accountable for 63% of all violent crime convictions. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 49(4), 559–571. <https://doi.org/10.1007/s00127-013-0783-y>
- Fan, W., Ren, M., Zhang, W., & Zhong, Y. (2022). The impact of feedback on self-deception: Evidence from ERP. *Acta Psychologica Sinica*, 54(5), 481–496.
- Freud, A. (1946). *The ego and the mechanisms of defence*. International Universities Press.
- Freud, S. (1960). *The ego and the id*. New York and London.
- Freud, S. (1991). *The psychopathology of everyday life*. (Vol. 5). Penguin Books.
- Frick, P. J. (2004). Inventory of Callous–Unemotional Traits. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t62639-000>
- Garry, M., Manning, C. G., Loftus, E. F., & Sherman, S. J. (1996). Imagination inflation: Imagining a childhood event inflates confidence that it occurred. *Psychonomic Bulletin & Review*, 3(2), 208–214. <https://doi.org/10.3758/BF03212420>
- Justice and Behavior*, 29(4), 397–426. <https://doi.org/10.1177/0093854802029004004>
- Geraerts, E., Bernstein, D. M., Merckelbach, H., Linders, C., Raymaekers, L., & Loftus, E. F. (2008). Lasting False Beliefs and Their Behavioral Consequences. *Psychological Science*, 19(8), 749–753. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02151.x>
- Geven, L. M., Ben-Shakhar, G., Kindt, M., & Verschuere, B. (2020). Memory-based deception detection: extending the cognitive signature of lying from instructed to self-initiated cheating. *Topics in cognitive science*, 12(2), 608–631. <https://doi.org/10.1111/tops.12353>
- Gramzow, R. H., & Willard, G. (2006). Exaggerating current and past performance: motivated self-enhancement versus reconstructive memory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(8), 1114–1125. <https://doi.org/10.1177/0146167206288600>
- Granhag, P. A., Andersson, L. O., Strömwall, L. A., & Hartwig, M. (2004). Imprisoned knowledge: Criminals' beliefs about deception. *Legal and Criminological Psychology*, 9(1), 103–119. <https://doi.org/10.1348/135532504322776889>
- Greenwald, A. G. (1980). The totalitarian ego: Fabrication and revision of personal history. *American Psychologist*, 35(7), 603–618. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.35.7.603>
- Greve, W., & Wentura, D. (2010). True lies: Self-stabilization without self-deception. *Consciousness and Cognition: An International Journal*, 19(3), 721–730. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2010.05.016>
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271–299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>
- Guenther, C. L., Zhang, Y., & Sedikides, C. (2023). The Authentic Self Is the Self-Enhancing Self: A Self-Enhancement Framework of Authenticity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 50(8), 1182–1196. <https://doi.org/10.1177/01461672231160653>
- Gur, R. C., & Sackeim, H. A. (1979). Self-deception: A concept in search of a phenomenon. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(2), 147–169. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.2.147>
- Hampton, R. S., & Varnum, M. E. W. (2018). Do cultures vary in self-enhancement? ERP, behavioural, and self-report evidence. *Social Neuroscience*, 13(5), 566–578. <https://doi.org/10.1080/17470919.2017.1361471>
- Hildebrand, M., Wibbelink, C. J., & Verschuere, B. (2018). Do impression management and self-deception distort self-report measures with content of dynamic risk factors in offender samples? A meta-analytic review. *International Journal of Law and Psychiatry*, 58, 157–170. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2018.02.013>
- Hirschfeld, R. R., Thomas, C. H., & McNatt, D. B. (2007). Implications of Self-Deception for Self-Reported Intrinsic and Extrinsic Motivational Dispositions and Actual Learning Performance: A Higher Order Structural Model. *Educational and Psychological Measurement*, 68(1), 154–173. <https://doi.org/10.1177/0013164406299129>

- Hornsveld, R. H. J., & Kraaimaat, F. W. (2023). Psychological factors predicting violent prison inmates' anger and aggression. *Journal of Forensic Psychology Research and Practice*, 23(5), 472–488. <https://doi.org/10.1080/24732850.2022.2048768>
- Howe, M. L., & Knott, L. M. (2015). The fallibility of memory in judicial processes: lessons from the past and their modern consequences. *Memory*, 23(5), 633–656. <https://doi.org/10.1080/09658211.2015.1010709>
- Howe, M. L., Wimmer, M. C., Gagnon, N., & Plumptre, S. (2009). An associative-activation theory of children's and adults' memory illusions. *Journal of Memory and Language*, 60(2), 229–251. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2008.10.002>
- Hurezan, L., Turi, A., Ion, A., & Visu-Petra, L. (2024). Dark and bright personality dimensions as predictors of criminal behavior and recidivism. *Scientific reports*, 14(1), 18565. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-69288-5>
- Iliescu, D., & Sîrbu, A. A. (2019). Inventarele NEO: Manual tehnic și interpretativ. [NEO inventories: Technical and interpretative manual]. Sinapsis Publishing Projects.
- Jackson C. A. (2009). The Life Events Inventory (LEI). *Occupational medicine (Oxford, England)*, 59(3), 208. <https://doi.org/10.1093/occmed/kqn181>
- Jian, Z., Zhang, W., Tian, L., Fan, W., & Zhong, Y. (2019). Self-Deception Reduces Cognitive Load: The Role of Involuntary Conscious Memory Impairment. *Frontiers in Psychology*, 10, 468325. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01718>
- Johnson, E. A. (1995). Self-deceptive coping: Adaptive only in ambiguous contexts. *Journal of Personality*, 63(4), 759–791. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00316.x>
- Johnson, E. A., Vincent, N., & Ross, L. (1997). Self-deception versus self-esteem in buffering the negative effects of failure. *Journal of Research in Personality*, 31(3), 385–405. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2187>
- Johnson, M. K., Hashtroudi, S., & Lindsay, D. S. (1993). Source monitoring. *Psychological Bulletin*, 114, 3–28. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.114.1.3>
- Jones, S. E., Miller, J. D., & Lynam, D. R. (2011). Personality, antisocial behavior, and aggression: A meta-analytic review. *Journal of Criminal Justice*, 39(4), 329–337. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2011.03.004>
- Jordan, J., Leliveld, M. C., & Tenbrunsel, A. E. (2015). The moral self-image scale: Measuring and understanding the malleability of the moral self. *Frontiers in Psychology*, 6, 1878. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01878>
- Kassin, S. M. (1997). The psychology of confession evidence. *American Psychologist*, 52(3), 221–233. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.3.221>
- Khalil, E. L. (2017). Making Sense of Self-Deception: Distinguishing Self-Deception from Delusion, Moral Licensing, Cognitive Dissonance and Other Self-Distortions. *Philosophy*, 92(362), 539–563. <https://www.jstor.org/stable/26419333>
- Khalil, E. L., & Feltovich, N. (2018). Moral licensing, instrumental apology and insincerity aversion: Taking Immanuel Kant to the lab. *PLoS ONE*, 13(11), Article e0206878. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0206878>
- Kiger, M. E., & Varpio, L. (2020). Thematic analysis of qualitative data: AMEE Guide No. 131. *Medical teacher*, 42(8), 846–854. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2020.1755030>
- Kolarcik, P., Madarasova Geckova, A., Reijneveld, S. A., & van Dijk, J. P. (2016). Delinquent and aggressive behavior and social desirability among roma and non-roma adolescents in Slovakia: a cross-sectional study. *Journal Of Interpersonal Violence*, 31(4), 677–693. <https://doi.org/10.1177/0886260514556103>
- Komasi, S., Saeidi, M., Soroush, A., & Zakiei, A. (2016). The relationship between brain behavioral systems and the characteristics of the five-factor model of personality with aggression among Iranian students. *Journal Of Injury & Violence Research*, 8(2), 67–74. DOI: [10.5249/jivr.v8i2.696](https://doi.org/10.5249/jivr.v8i2.696)
- Krickel, B. (2024). A psychological “how-possibly” model of repression. *Neuropsychanalysis*, 26(2), 159–174. <https://doi.org/10.1080/15294145.2024.2374237>
- Kunst, M. J. J., & Winkel, F. W. (2015). PTSD symptom reporting and persistent malingering in recipients of state compensation for violent crime victimization: an exploratory study. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 26(3), 309–324. <https://doi.org/10.1080/14789949.2015.1004636>
- Lamba, S., & Nityananda, V. (2014). Self-Deceived Individuals Are Better at Deceiving Others. *PLOS ONE*, 9(8), e104562. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0104562>
- Lampinen, J.M., Neuschatz, J.S., & Payne, D.G. (1998). Memory illusions and consciousness: Examining the phenomenology of true and false memories, *Current Psychology*. 16:181-224
- Laney, C., Morris, E. K., Bernstein, D. M., Wakefield, B. M., & Loftus, E. F. (2008). Asparagus, a love story: Healthier eating could be just a false memory away. *Memory*, 55(5), 291–298. <https://doi.org/10.1027/1618-3169.55.5.291>
- Lanyon, R. I., & Carle, A. C. (2007). Internal and external validity of scores on the Balanced Inventory of Desirable Responding and the Paulhus Deception Scales. *Educational and Psychological Measurement*, 67(5), 859–876. <https://doi.org/10.1177/0013164406299104>

- Lauria, F., Preissmann, D., & Clément, F. (2016). Self-deception as affective coping. An empirical perspective on philosophical issues. *Consciousness and cognition*, 41, 119–134. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2016.02.001>
- Levine, E. E., & Lupoli, M. J. (2022). Prosocial lies: Causes and consequences. *Current Opinion In Psychology*, 43, 335–340. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.08.006>
- Lewis, M. (2007). Stepwise versus hierarchical regression: Pros and cons. *Southwest Educational Research Association*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED534385.pdf>
- Li, Y., Liu, Z. (2024). The effects of deception on memory: a comparative study of actors and eyewitnesses accounts. *BMC Psychol* 12, 638. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02152-3>
- Li, C., Otgaar, H., Muris, P., Zhang, Y. & Wang, J. (2024). Inducing emotionally negative nonbelieved memories using negative pictures. *Mem Cogn* 52, 41–56. <https://doi.org/10.3758/s13421-023-01441-3>
- Li, C., Wang, J., & Otgaar, H. (2020). Creating nonbelieved memories for bizarre actions using an imagination inflation procedure. *Applied Cognitive Psychology*, 34(6), 1277–1286. <https://doi.org/10.1002/acp.3722>
- Liu, J., Ding, W., Deng, L., Tan, M., & Guan, P. (2025). The influence of different negative feedback on the decay of self-deception. *Frontiers in Psychology*, 15, 1499089. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1499089>
- Liu, J., Zhang, W., Zhan, Y., Song, L., Guan, P., Kang, D., Jian, J., Cai, R., & Li, M. (2019). The effect of negative feedback on positive beliefs in self-deception. *Frontiers in Psychology*, 10, Article 702. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00702>
- Loftus E. F. (2005). Planting misinformation in the human mind: A 30-year investigation of the malleability of memory. *Learning & memory (Cold Spring Harbour, N.Y.)*, 12(4), 361–366. <https://doi.org/10.1101/lm.94705>
- Loftus, E. F., & Ketcham, K. (1994). *The myth of repressed memory: false memories and allegations of sexual abuse*. St. Martin's Press.
- Loftus, E. F., & Pickrell, J. E. (1995). The formation of false memories. *Psychiatric Annals*, 25(12), 720–725. <https://doi.org/10.3928/0048-5713-19951201-07>
- Lu, H. J., & Chang, L. (2011). The association between self-deception and moral self-concept as functions of self-consciousness. *Personality and Individual Differences*, 51(7), 845–849. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.07.014>
- Lu, H.-J. (2012). Self-deception: Deceiving yourself to better deceive others. *Acta Psychologica Sinica*, 44(9), 1265–1278. <https://doi.org/10.3724/SP.J.1041.2012.01265>
- Magnusson, K. (2023). A Causal Inference Perspective on Therapist Effects. *PsyArXiv*. <https://rpsychologist.com/cohend/>
- Mathie, N. L., & Wakeling, H. C. (2011). Assessing socially desirable responding and its impact on self-report measures among sexual offenders. *Psychology, Crime & Law*, 17(3), 215–237. <https://doi.org/10.1080/10683160903113681>
- Matlasz, T. M., Frick, P. J., & Clark, J. E. (2020). Understanding the social relationships of youth with callous-unemotional traits using peer nominations. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 49(6), 1–12. <https://doi.org/10.1080/15374416.2020.1823847>
- Matlasz, T. M., Frick, P. J., Robertson, E. L., Ray, J. V., Thornton, L. C., Wall Myers, T. D., Steinberg, L., & Cauffman, E. (2020). Does self-report of aggression after first arrest predict future offending and do the forms and functions of aggression matter? *Psychological Assessment*, 32(3), 265–276. <https://doi.org/10.1037/pas0000783>
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The Dishonesty of Honest People: A Theory of Self-Concept Maintenance. *Journal of Marketing Research*. <https://doi.org/10.1509/jmkr.45.6.633>
- Mazzoni, G. A., Loftus, E. F., & Kirsch, I. (2001). Changing beliefs about implausible autobiographical events: A little plausibility goes a long way. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 7(1), 51–59. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11577619/>
- Mazzoni, G., & Kirsch, I. (2002). Autobiographical memories and beliefs: A preliminary metacognitive model. In T. J. Perfect & B. L. Schwartz (Eds.), *Applied metacognition* (pp. 121–145). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511489976.007>
- Mazzoni, G., & Memon, A. (2003). Imagination can create false autobiographical memories. *Psychological Science*, 14(2), 186–188. <https://doi.org/10.1046/j.1432-1327.1999.00020.x>
- Mazzoni, G., Clark, A., & Nash, R. (2014). Disowned recollections: Denying true experiences undermines belief in occurrence but not judgments of remembering. *Acta Psychologica*, 145, 139–146. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2013.11.007>
- Mazzoni, G., Scoboria, A., & Harvey, L. (2010). Nonbelieved memories. *Psychological Science*, 21(9), 1334–1340. <https://doi.org/10.1177/0956797610379865>
- McEwan, T. E., Davis, M. R., MacKenzie, R., & Mullen, P. E. (2009). The effects of social desirability response bias on STAXI-2 profiles in a clinical forensic sample. *British Journal of Clinical Psychology*, 48(4), 431–436. <https://doi.org/10.1348/014466509X454886>

- McNally, R. J. (2003). *Remembering trauma*. Belknap Press/Harvard University Press
- Mei, D., Ke, Z., Li, Z., Zhang, W., Gao, D., & Yin, L. (2023). Self-deception: Distorted metacognitive process in ambiguous contexts. *Human Brain Mapping*, 44(3), 948-969. <https://doi.org/10.1002/hbm.26116>
- Mele, A. R. (1997). Real self-deception. *Behavioral and Brain Sciences*, 20(1), 91-136. <https://doi.org/10.1017/S0140525X97000034>
- Mele, A. R. (1998). Noninstrumental Rationalizing. *Pacific Philosophical Quarterly*, 79(3), 236-250. <https://doi.org/10.1111/1468-0114.00060>
- Mele, A. R. (2000). Self-deception and emotion. *Consciousness & Emotion*, 1(1), 115-137. <https://doi.org/10.1075/ce.1.1.07mel>
- Mele, A. R. (2001). *Self-deception unmasked*. Princeton University Press.
- Merckelbach, H., & Merten, T. (2012). A Note on Cognitive Dissonance and Malingering. *The Clinical Neuropsychologist*, 26(7), 1217-1229. <https://doi.org/10.1080/13854046.2012.710252>
- Merten, T., & Merckelbach, H. (2013). Symptom validity testing in somatoform and dissociative disorders: A critical review. *Psychological Injury and Law*, 6(2), 122-137. <https://doi.org/10.1007/s12207-013-9155-x>
- Mijović-Prelec, D., & Prelec, D. (2010). Self-deception as self-signalling: a model and experimental evidence. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 365(1538), 227-240. <https://doi.org/10.1098/rstb.2009.0218>
- Miller, D. T., & Ross, M. (1975). Self-serving biases in the attribution of causality: Fact or fiction? *Psychological Bulletin*, 82(2), 213-225. <https://doi.org/10.1037/h0076486>
- Mills, J. F., & Kroner, D. G. (2005). An investigation into the relationship between socially desirable responding and offender self-report. *Psychological Services*, 2(1), 70-80.
- Mills, J. F., & Kroner, D. G. (2006). Impression Management and Self-Report Among Violent Offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(2), 178-192. <https://doi.org/10.1177/0886260505282288>
- Mills, J. F., Loza, W., & Kroner, D. G. (2003). Predictive validity despite social desirability: Evidence for the robustness of self-report among offenders. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 13(2), 140-150. <https://doi.org/10.1002/cbm.536>
- Mirandola, C., Lanciano, T., Battista, F., Otgaar, H., & Curci, A. (2023). Psychopathic personality traits are linked to reduced false memories for negative events. *British journal of psychology (London, England : 1953)*, 114(1), 176-193. <https://doi.org/10.1111/bjop.12604>
- Mirandola, C., Toffalini, E., Ferruzza, E., & Pazzaglia, F. (2020). The power of extraversion? Reduced false memories for positive events. *Personality and Individual Differences*, 159, 109861. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109861>
- Moldoveanu, M.G., & Visu-Petra, L. (2025). Self-deception beyond speculation: A narrative review of the empirical research on motivated false beliefs. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*
- Moldoveanu, M.G., Visu-Petra, L., Otgaar, H. (in press). From anecdotes to real-life examples: a mixed-methods survey on self-deception. *Cognition, Brain, Behaviour. An Interdisciplinary Journal*
- Neal, T. M. S., Hight, M., Howatt, B. C., & Hamza, C. (2018). The cognitive and social psychological bases of bias in forensic mental health judgments. In M. K. Miller & B. H. Bornstein (Eds.), *Advances in psychology and law* (pp. 151-175). Springer International Publishing/Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75859-6_5
- Newman, E. J., Swire-Thompson, B., & Ecker, U. K. H. (2022). Misinformation and the Sins of Memory: False-Belief Formation and Limits on Belief Revision. *Journal of applied research in memory and cognition*, 11(4), 471-477. <https://doi.org/10.1037/mac0000090>
- Ohlsson, I. M., & Ireland, J. L. (2011). Aggression and offence motivation in prisoners: exploring the components of motivation in an adult male sample. *Aggressive behavior*, 37(3), 278-288. <https://doi.org/10.1002/ab.20386>
- Oliveira, C. M., & Levine, T. R. (2008). Lie acceptability: A construct and measure. *Communication Research Reports*, 25(4), 282-288. <https://doi.org/10.1080/08824090802440170>
- Ost, J. (2017). Adults' retractions of childhood sexual abuse allegations: High-stakes and the (in)validation of recollection. *Memory*, 25(7), 900-909. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1187757>
- Ost, J., Foster, S., Costall, A., & Bull, R. (2005). False reports of childhood events in appropriate interviews. *Memory*, 13(7), 700-710. <https://doi.org/10.1080/09658210444000340>
- Otgaar, H., & Baker, A. (2018). When lying changes memory for the truth. *Memory*, 26(1), 2-14. <https://doi.org/10.1080/09658211.2017.1340286>
- Otgaar, H., Candel, I., & Merckelbach, H. (2008). Children's false memories: easier to elicit for a negative than for a neutral event. *Acta Psychologica*, 128(2), 350-354. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2008.03.009>

- Otgaar, H., Candel, I., Merckelbach, H., & Wade, K. A. (2009). Abducted by a UFO: Prevalence information affects young children's false memories for an implausible event. *Applied Cognitive Psychology*, 23(1), 115–125.
- Otgaar, H., Candel, I., Scoboria, A., & Merckelbach, H. (2010). Script knowledge enhances the development of children's false memories. *Acta psychologica*, 133(1), 57–63. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2009.09.002>
- Otgaar, H., Curci, A., Mangiulli, I., Battista, F., Rizzotti, E., & Sartori, G. (2022a). A court ruled case on therapy-induced false memories. *Journal of Forensic Sciences*, 67(5), 2122–2129. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.15073>
- Otgaar, H., Houben, S. & Howe, M. L. (2018). Methods of Studying False Memory. *Research methods in human memory*. Routledge.
- Otgaar, H., Howe, M. L., Mangiulli, I., & Bücken, C. (2020). The impact of false denials on forgetting and false memory. *Cognition*, 202(104322), 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2020.104322>
- Otgaar, H., Howe, M. L., Memon, A., & Wang, J. (2014). The development of differential mnemonic effects of false denials and forced confabulations. *Behavioral Sciences and the Law*, 32(6), 718–731. <https://doi.org/10.1002/bsl.2148>
- Otgaar, H., Howe, M. L., Patihis, L., Merckelbach, H., Lynn, S. J., Lilienfeld, S. O., & Loftus, E. F. (2019). The return of the repressed: the persistent and problematic claims of long-forgotten trauma. *Perspectives on psychological Science*, 14(6), 1072–1095. <https://doi.org/10.1177/1745691619862306>
- Otgaar, H., Howe, M. L., Peters, M., Sauerland, M., & Raymaekers, L. (2013). Developmental trends in different types of spontaneous false memories: implications for the legal field. *Behavioral sciences & the law*, 31(5), 666–682. <https://doi.org/10.1002/bsl.2076>
- Otgaar, H., Howe, M. L., Smeets, T., & Wang, J. (2016a). Denial-induced forgetting: False denials undermine memory, but external denials undermine belief. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 5(2), 168–175. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2016.04.002>
- Otgaar, H., Mangiulli, I., Battista, F., & Howe, M. L. (2023). External and internal influences yield similar memory effects: The role of deception and suggestion. *Frontiers in Psychology*, 14, 1081528. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1081528>
- Otgaar, H., Mangiulli, I., Li, C., Jelcic, M., & Muris, P. (2025). The recovery and retraction of memories of abuse: A scoping review. *Frontiers in Psychology*, 16, 1498258. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1498258>
- Otgaar, H., Moldoveanu, G., Melis, V., & Howe, M. L. (2022b). A new method to implant false autobiographical memories: Blind implantation. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 11(4), 580–586. <https://doi.org/10.1037/mac0000028>
- Otgaar, H., Moldoveanu, G., Wang, J., & Howe, M. L. (2016b). Exploring the consequences of nonbelieved memories in the DRM paradigm. *Memory*, 25(7), 922–933. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1272701>
- Otgaar, H., Riesthuis, P., Neal, T. M. S., Chin, J., Boskovic, I., & Rassin, E. (2023). If generalization is the grail, practical relevance is the nirvana: Considerations from the contribution of psychological science of memory to law. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 12(2), 176–179. <https://doi.org/10.1037/mac0000116>
- Otgaar, H., Riesthuis, P., Ramaekers, J. G., Garry, M., & Kloft, L. (2022c). The importance of the smallest effect size of interest in expert witness testimony on alcohol and memory. *Frontiers in Psychology*, 13, 980533. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.980533>
- Otgaar, H., Romeo, T., Ramakers, N., & Howe, M. L. (2018). Forgetting having denied: the “amnesic” consequences of denial. *Memory and Cognition*, 46, 520–529. <https://doi.org/10.3758/s13421-017-0781-5>
- Otgaar, H., Scoboria, A., Howe, M. L., Moldoveanu, G., & Smeets, T. (2016c). Challenging memories in children and adults using an imagination inflation procedure. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*, 3, 270–283.
- Otgaar, H., Smeets, T., & Peters, M. (2012). Children's implanted false memories and additional script knowledge. *Applied Cognitive Psychology*, 26(5), 709–715. <https://doi.org/10.1002/acp.2849>
- Parker, A., & Morgan, H. (2020). Citizenship, marginalisation and youth offending: Acceptance, responsibility and resettlement. *Sociological Research Online*, 25(3), 507–523. <https://doi.org/10.1177/1360780419888924>
- Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(3), 598–609. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.3.598>
- Paulhus, D. L., Curtis, S. R., & Jones, D. N. (2018). Aggression as a trait: The Dark Tetrad alternative. *Current Opinion in Psychology*, 19, 88–92. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.04.007>
- Paulhus, D. (1998). *Paulhus Deception Scales (PDS): The Balanced Inventory of Desirable Responding—7: User's manual*. Multi-Health System

- Paulhus, D. L. (1991). Measurement and control of response bias. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (pp. 17–59). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-590241-0.50006-X>
- Paulhus, D. L. (2002). Socially desirable responding: The evolution of a construct. In H. I. Braun, D. N. Jackson, & D. E. Wiley (Eds.), *The role of constructs in psychological and educational measurement* (pp. 49–69). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Paulhus, D. L. (2008). Self-deception. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Encyclopedia of social psychology* (pp. 189–190). Sage Press
- Paulhus, D. L., & Holden, R. R. (2010). Measuring self-enhancement: From self-report to concrete behavior. In C. R. Agnew, D. E. Carlston, W. G. Graziano, & J. R. Kelly (Eds.), *Then a miracle occurs: Focusing on behavior in social psychological theory and research* (pp. 227–246). Oxford University Press.
- Paulhus, D. L., & Reid, D. B. (1991). Enhancement and denial in Socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 307–317.
- Paulhus, D. L., & Vazire, S. (2007). The self-report method. In R. W. Robins, R. C. Fraley, & R. F. Krueger (Eds.), *Handbook of research methods in personality psychology* (pp. 224–239). The Guilford Press.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Paulhus, D. L., Harms, P. D., Bruce, M. N., & Lysy, D. C. (2003). The over-claiming technique: Measuring self-enhancement independent of ability. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 890–904. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.4.890>
- Perinelli, E., & Gremigni, P. (2016). Use of social desirability scales in clinical psychology: A systematic review. *Journal of Clinical Psychology*, 72(6), 534–551. <https://doi.org/10.1002/jclp.22284>
- Peterson, J. B., DeYoung, C. G., Driver-Linn, E., Séguin, J. R., Higgins, D. M., Arseneault, L., & Tremblay, R. E. (2003). Self-deception and failure to modulate responses despite accruing evidence of error. *Journal of Research in Personality*, 37(3), 205–223. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00569-X](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00569-X)
- Pezdek, K., & Hodge, D. (1999). Planting false childhood memories in children: The role of event plausibility. *Child Development*, 70(4), 887–895. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00064>
- Pezdek, K., & Freyd, J. J. (2009). The Fallacy of Generalising from Egg Salad in False-Belief Research. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 9(1), 177–183. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2009.01178.x>
- Pezdek, K., Finger, K., & Hodge, D. (1997). Planting false childhood memories: The role of event plausibility. *Psychological Science*, 8(6), 437–441. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1997.tb00457.x>
- Polage, D. C. (2004). Fabrication Deflation? The Mixed Effects of Lying on Memory. *Applied Cognitive Psychology*, 18(4), 455–465. <https://doi.org/10.1002/acp.995>
- Polage, D. C. (2012). Fabrication inflation increases as source monitoring ability decreases. *Acta Psychologica*, 139(2), 335–342. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2011.12.007>
- and Behavior. 43(10), 1293–1309. <https://doi.org/10.1177/0093854815628027>
- Ren, M., Zhong, B., Fan, W., Dai, H., Yang, B., Zhang, W., Yin, Z., Liu, J., Li, J., & Zhan, Y. (2018). The Influence of Self-Control and Social Status on Self-Deception. *Frontiers in Psychology*, 9, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01256>
- Riesthuis, P., Howe, M. L., & Otgaar, H. (2025). Meaningful approaches to assessing the size of effects in memory research: applications and recommendations for study design, interpretation, and analysis. *Memory*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/09658211.2025.2492496>
- Riesthuis, P., Mangiulli, I., Broers, N., & Otgaar, H. (2021). Expert opinions on the smallest effect size of interest in false memory research. *Applied Cognitive Psychology*, 36(1), 203–215. <https://doi.org/10.1002/acp.3911>
- Riesthuis, P., Otgaar, H., Battista, F., & Mangiulli, I. (2022). Public beliefs on the relationship between lying and memory. *Psychology, Crime & Law*, 28(6), 545–568, <https://doi.org/10.1080/1068316X.2021.1929979>
- Riesthuis, P., Otgaar, H., Bogaard, G., & Mangiulli, I. (2023). Factors affecting the forced confabulation effect: a meta-analysis of laboratory studies. *Memory (Hove, England)*, 31(5), 635–651. <https://doi.org/10.1080/09658211.2023.2185931>
- Riesthuis, P., Otgaar, H., Hope, L., & Mangiulli, I. (2022). Registered report: The effects of incentivized lies on memory. *Applied Cognitive Psychology*, 36(5), 1150–1161. <https://doi.org/10.1002/acp.3986>
- Riesthuis, P., Otgaar, H., Mangiulli, I., & de Tazsia, Romane (2020). Adopting a fictitious autobiography: fabrication inflation or deflation?, *Memory*, 28(6), 741–752, <https://doi.org/10.1080/09658211.2020.1771371>
- Ritchie, T. D., Sedikides, C., & Skowronski, J. J. (2016). Does a person selectively recall the good or the bad from their personal past? It depends on the recall target and the person's favourability of self-views. *Memory*, 25(8), 934–944. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1233984>

- Robins, R. W., & Beer, J. S. (2001). Positive illusions about the self: Short-term benefits and long-term costs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(2), 340–352. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.2.340>
- Robinson, M. D., & Ryff, C. D. (1999). The role of self-deception in perceptions of past, present, and future happiness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(5), 595–606. <https://doi.org/10.1177/0146167299025005005>
- Robinson, M. D., Moeller, S. K., & Goetz, P. W. (2008). Are self-deceivers enhancing positive affect or denying negative affect? Toward an understanding of implicit affective processes. *Cognition and Emotion*, 23(1), 152–180. <https://doi.org/10.1080/02699930801961707>
- Roediger, H. L., & McDermott, K. B. (1995). Creating false memories: Remembering words not presented in lists. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 21(4), 803–814. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.21.4.803>
- Roşan, A., Frick, P. J., Gottlieb, K. A., & Fasicaru, L. (2015). Callous-unemotional traits and anxiety in a sample of detained adolescents in Romania. *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 15(1), 79–95. https://repository.lsu.edu/psychology_pubs/390/
- Quattrone, G. A., & Tversky, A. (1984). Causal versus diagnostic contingencies: On self-deception and on the voter's illusion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(2), 237–248. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.2.237>
- Sackeim, H. A., & Gur, R. C. (1979). Self-deception, other-deception, and self-reported psychopathology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(1), 213–215. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.47.1.213>
- Sackeim, H. A., Gur, R. C. (1978). Self-Deception, Self-Confrontation, and Consciousness. In: Schwartz, G. E., Shapiro, D. (eds) *Consciousness and Self-Regulation*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-2571-0_4
- Sagana, A., Sauerland, M., & Merckelbach, H. (2014). Memory impairment is not sufficient for choice blindness to occur. *Frontiers in Psychology*, 5, 87–140.
- Schacter, D. L., Greene, C. M., & Murphy, G. (2023). Bias and constructive processes in a self-memory system. *Memory*, 32(6), 656–665. <https://doi.org/10.1080/09658211.2023.2232568>
- Schindler, S., Wagner, L. K., Reinhard, A., Ruhara, N., Pfattheicher, S., & Nitschke, J. (2020). Are criminals better lie detectors? Investigating offenders' abilities in the context of deception detection. *Applied Cognitive Psychology*, 35(1), 203–214. <https://doi.org/10.1002/acp.3755>
- Schnapp P., Eggert S. & Suhr R. (2017). Comparing Continuous and Dichotomous Scoring of Social Desirability Scales: Effects of Different Scoring Methods on the Reliability and Validity of the Winkler-Kroh-Spiess BIDR Short Scale. *Survey Methods: Insights from the Field*. Retrieved from <https://surveyinsights.org/?p=8708>
- Schwardmann, P., & van der Weele, J. (2019). Deception and self-deception. *Nature human behaviour*, 3(10), 1055–1061. <https://doi.org/10.1038/s41562-019-0666-7>
- Scoboria, A., Jackson, D. L., Talarico, J., Hanczakowski, M., Wysman, L., & Mazzoni, G. (2014). The role of belief in occurrence within autobiographical memory. *Journal of Experimental Psychology: General*, 143(3), 1242–1258. <https://doi.org/10.1037/a0034110>
- Scoboria, A., Mazzoni, G., Kirsch, I., & Relyea, M. (2004). Plausibility and belief in autobiographical memory. *Applied Cognitive Psychology*, 18(7), 791–807. <https://doi.org/10.1002/acp.1062>
- Strange, D., Sutherland, R., & Garry, M. (2006). Event plausibility does not determine children's false memories. *Memory*, 14(8), 937–951. <https://doi.org/10.1080/09658210600896105>
- Scoboria, A., Wade, K. A., Lindsay, D. S., Azad, T., Strange, D., Ost, J., & Hyman, I. E. (2016). A mega-analysis of memory reports from eight peer-reviewed false memory implantation studies. *Memory*, 25(2), 146–163. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1260747>
- Scoboria, A., Wade, K. A., Lindsay, D. S., Azad, T., Strange, D., Ost, J., & Hyman, I. E. (2017). A mega-analysis of memory reports from eight peer-reviewed false memory implantation studies. *Memory*, 25(2), 146–163. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1260747>
- Sedikides, C., & Alicke, M. D. (2012). Self-enhancement and self-protection motives. In R. M. Ryan (Ed.), *The Oxford handbook of human motivation* (pp. 303–322). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195399820.013.0017>
- Sedikides, C., & Green, J. D. (2000). On the self-protective nature of inconsistency-negativity management: Using the person memory paradigm to examine self-referent memory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(6), 906–922. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.6.906>
- Sedikides, C., & Gregg, A. P. (2008). Self-enhancement: Food for thought. *Perspectives on Psychological Science*, 3(2), 102–116. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2008.00068.x>
- Sedikides, C., & Skowronski, J. J. (1996). The Symbolic Self in Evolutionary Context. *Personality and Social Psychology Review*. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0101_6

- Sedikides, C., Gaertner, L., & Toguchi, Y. (2003). Pancultural self-enhancement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 60–79. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.1.60>
- Sedikides, C., Gaertner, L., & Vevea, J. L. (2005). Pancultural self-enhancement reloaded: A meta-analytic reply to Heine (2005). *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(4), 539–551. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.89.4.539>
- Seidl, H., Nilsson, T., Hofvander, B., Billstedt, E., & Wallinius, M. (2020). Personality and Cognitive Functions in Violent Offenders - Implications of Character Maturity?. *Frontiers in Psychology*, 11, 58. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00058>
- Seitz, R. J., & Angel, H. (2020). Belief formation – A driving force for brain evolution. *Brain and Cognition*, 140, 105548. <https://doi.org/10.1016/j.bandc.2020.105548>
- Sengupta, P., Das, S., Bhattacharyya, J., Ray, D., & Palit, R. G. (2020). Exploring the underlying psychological correlates of self-deception. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 11(1–3), 18–22.
- Serota, K. B., & Levine, T. R. (2015). A few prolific liars: Variation in the prevalence of lying. *Journal of Language and Social Psychology*, 34(2), 138–157. <https://doi.org/10.1177/0261927X14528804>
- Serota, K. B., Levine, T. R., & Docan-Morgan, T. (2021). Unpacking variation in lie prevalence: Prolific liars, bad lie days, or both? *Communication Monographs*, 89(3), 307–331. <https://doi.org/10.1080/03637751.2021.1985153>
- Serota, K. B., Levine, T. R., Zvi, L., & Markowitz, D. M. (2024). The ubiquity of long-tail lie distributions: Seven studies from five continents. *Journal of Communication*, 74(1), 1-11. <https://doi.org/10.1093/joc/jqad040>
- Shaw, J., & Vredeveltd, A. (2019). The Recovered Memory Debate Continues in Europe: Evidence From the United Kingdom, the Netherlands, France, and Germany. *Clinical Psychological Science*, 7(1), 27-28. <https://doi.org/10.1177/2167702618803649>
- Shepperd, J., Malone, W., & Sweeny, K. (2008). Exploring causes of the self-serving bias. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(2), 895-908. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00078.x>
- Sherman, D. K., & Cohen, G. L. (2005). The psychology of self-defence: self-affirmation theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 183-242. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(06\)38004-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(06)38004-5)
- Sharman, S. J., & Scoboria, A. (2009). Imagination equally influences false memories of high and low plausibility events. *Applied Cognitive Psychology*, 23(6), 813-827. <https://doi.org/10.1002/acp.1515>
- Shahvaroughi, A., Dyeve, A., & Otgaar, H. (2025). Examining the effects of mood and emotional valence on the creation of false autobiographical memories. *Memory & cognition*, 10.3758/s13421-025-01697-x. Advance online publication. <https://doi.org/10.3758/s13421-025-01697-x>
- Sheridan, Z., Boman, P., Mergler, A., & Furlong, M. J. (2015). Examining well-being, anxiety, and self-deception in university students. *Cogent Psychology*, 2(1). <https://doi.org/10.1080/23311908.2014.993850>
- Shu, L. L., Gino, F., & Bazerman, M. H. (2011). Dishonest Deed, Clear Conscience: When Cheating Leads to Moral Disengagement and Motivated Forgetting. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(3), 330-349. <https://doi.org/10.1177/0146167211398138>
- Sloman, S. A., Fernbach, P. M., & Hagmayer, Y. (2010). Self-deception requires vagueness. *Cognition*, 115(2), 268- 281. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2009.12.017>
- Smeets, T., Merckelbach, H., Horselenberg, R., & Jelicic, M. (2005). Trying to recollect past events: Confidence, beliefs, and memories. *Clinical Psychology Review*, 25(7), 917-934. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.03.005>
- Smith, M. E. (2007). Self-Deception Among Men Who Are Mandated to Attend a Batterer Intervention Program. *Perspectives in Psychiatric Care*, 43(4), 193-203. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6163.2007.00134.x>
- Smith, M. K., Trivers, R., & Von Hippel, W. (2017). Self-deception facilitates interpersonal persuasion. *Journal of Economic Psychology*, 63, 93-101. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.02.012>
- Stake, J. E. (1994). Development and validation of the six-factor self-concept scale for adults. *Educational and Psychological Measurement*, 54(1), 56-72. <https://doi.org/10.1177/0013164494054001006>
- Stöber, J., Dette, D. E., & Musch, J. (2002). Comparing Continuous and Dichotomous Scoring of the Balanced Inventory of Desirable Responding. *Journal of Personality Assessment*, 78(2), 370–389. https://doi.org/10.1207/S15327752JPA7802_10
- Stanley, M., Yang, B., & De Brigard, F. (2018). No evidence for unethical amnesia for imagined actions: a failed replication and extension. <https://doi.org/10.31234/osf.io/kn8ce>
- Strange, D., Sutherland, R., & Garry, M. (2006). Event plausibility does not determine children's false memories. *Memory*, 14(8), 937 -951. <https://doi.org/10.1080/09658210600896105>
- Steinert T. (2002). Prediction of inpatient violence. *Acta Psychiatrica Scandinavica. Supplementum*, 106, 133-141. <https://doi.org/10.1034/j.1600-0447.106.s412.29.x>
- Swann, W. B., Jr., & Buhrmester, M. D. (2012). Self-verification: The search for coherence. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (2nd ed., pp. 405–424). The Guilford Press.

- Tan, L., & Grace, R. C. (2008). Social Desirability and Sexual Offenders: A Review. *Sexual Abuse*, 20(1), 61-87. <https://doi.org/10.1177/1079063208314820>
- Taylor, S. E., Lerner, J. S., Sherman, D. K., Sage, R. M., & McDowell, N. K. (2003). Portrait of the self-enhancer: well-adjusted and well-liked or maladjusted and friendless?. *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 165–176.
- Tice, D. M., & Masicampo, E. J. (2008). Approach and avoidance motivations in the self-concept and self-esteem. In A. J. Elliot (Ed.), *Handbook of approach and avoidance motivation* (pp. 505–519). Psychology Press.
- Tomaka, J., Blascovich, J., & Kelsey, R. M. (1992). Effects of Self-Deception, Social Desirability, and Repressive Coping on Psychophysiological Reactivity to Stress. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 616-624. <https://doi.org/10.1177/0146167292185012>
- Trivers, R. (2000). The elements of a scientific theory of self-deception. In D. LeCroy & P. Moller (Eds.), *Evolutionary perspectives on human reproductive behavior* (pp. 114–131). New York Academy of Sciences.
- Uner, O., & Roediger, H. L. (2022). Do recall and recognition lead to different retrieval experiences? *American Journal of Psychology*, 135 (1), 33–43. <https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.135.1.0033>
- Vigil-Colet, A., Ruiz-Pamies, M., Anguiano-Carrasco, C., & Lorenzo-Seva, U. (2012). The impact of social desirability on psychometric measures of aggression. *Psicothema*, 24(2), 310-315. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22420362/>
- Visu-Petra, G., Jurje, O., Opre, A., Miclea, M., & Visu-Petra, L. (2014). Which came first, the truth or the lie? Effects of order and habituation in the reaction time-based concealed information test. *Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal*, 18(4), 283–297.
- Vrij, A., Mann, S., Fisher, R. P., Leal, S., Milne, R., & Bull, R. (2008). Increasing cognitive load to facilitate lie detection: The benefit of recalling an event in reverse order. *Law and Human Behavior*, 32(3), 253-265. <https://doi.org/10.1007/s10979-007-9103-y>
- Vrij, A. (2008). Detecting lies and deceit: Pitfalls and opportunities. John Wiley & Sons. <https://psycnet.apa.org/record/2008-01237-000>
- von Hippel, W., & Trivers, R. (2011). The evolution and psychology of self-deception. *The Behavioral and Brain Sciences*, 34(1), 1–56.
- von Hippel, W., Lakin, J. L., & Shakarchi, R. J. (2005). Individual Differences in Motivated Social Cognition: The Case of Self-Serving Information Processing. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(10), 1347-1357. <https://doi.org/10.1177/0146167205274899>
- Wade, K. A., M. Garry, & Pezdek K. (2018). Deconstructing rich false memories of committing crime: commentary on Shaw and Porter (2015). *Psychological Science* 29, (3), 471–476. <https://doi.org/10.1177/0956797617703667>
- Wade, K. A., Garry, M., Read, J. D., & Lindsay, D. S. (2002). A picture is worth a thousand lies: using false photographs to create false childhood memories. *Psychonomic bulletin & review*, 9(3), 597–603. <https://doi.org/10.3758/bf03196318>
- Wade, K. A., Riesthuis, P., Bücken, C., Otgaar, H., & Loftus, E. F. (2025). Still lost in the mall—false memories happen and that's what matters. *Applied Cognitive Psychology*, 39(1), e70028. <https://doi.org/10.1002/acp.70028>
- Wang, J., Otgaar, H., Bisback, A., Smeets, T., & Howe, M. L. (2019a). The consequences of implicit and explicit beliefs on food preferences. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*, 6(4), 371–385. <https://doi.org/10.1037/cns0000203>
- Wang, J., Otgaar, H., Smeets, T., Howe, M. L., & Zhou, C. (2019b). Manipulating memory associations changes decision-making preferences in a preconditioning task. *Consciousness and Cognition*, 69, 103-112. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2019.01.016>
- Wang, J., Otgaar, H., Santtila, P., Shen, X., & Zhou, C. (2021). How culture shapes constructive false memory. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 10(1), 24–32. <https://doi.org/10.1037/h0101792>
- Wang, J., Wang, B., Otgaar, H., Patihis, L., & Sauerland, M. (2024). Self-relevance enhances susceptibility to false memory. *Behavioral sciences & the law*, 42(2), 79–95. <https://doi.org/10.1002/bsl.2644>
- Weinberger, D. A., Schwartz, G. E., & Davidson, R. J. (1979). Low-anxious, high-anxious, and repressive coping styles: psychometric patterns and behavioral and physiological responses to stress. *Journal of Abnormal Psychology*, 88(4), 369–380. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.88.4.369>
- Westland, S., & Shinebourne, P. (2009). Self-deception and the therapist: An interpretative phenomenological analysis of the experiences and understandings of therapists working with clients they describe as self-deceptive. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82(4), 385- 401. <https://doi.org/10.1348/147608309X450508>

- Wojcik, S. P., & Ditto, P. H. (2014). Motivated happiness: Self-enhancement inflates self-reported subjective well-being. *Social Psychological and Personality Science*, 5(7), 825–834. <https://doi.org/10.1177/1948550614534699>
- Wright, D. B., Memon, A., Skagerberg, E. M., & Gabbert, F. (2009). When Eyewitnesses Talk. *Current Directions in Psychological Science*, 18(3), 174-178. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01631.x>
- Wright, G. R.T., Berry, C. J., Catmur, C., & Bird, G. (2015). Good Liars Are Neither ‘Dark’ Nor Self-Deceptive. *PLOS ONE*, 10(6), e0127315. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0127315>
- Zerbe, W. J., & Paulhus, D. L. (1987). Socially desirable responding in organizational behavior: A reconception. *The Academy of Management Review*, 12(2), 250–264. <https://doi.org/10.2307/258533>
- Zhang, Y., Otgaar, H., and Wang, J. (2022b). Memory distrust is related to memory errors, self-esteem, and personality. *Appl. Cogn. Psychol.* 36, 283–292. [10.1002/acp.3917](https://doi.org/10.1002/acp.3917)
- Zhang, Y., Otgaar, H., Nash, R. A., & Rosar, L. (2024a). Time and memory distrust shape the dynamics of recollection and belief-in-occurrence. *Memory*, 32(4), 484–501. <https://doi.org/10.1080/09658211.2024.2336166>
- Zhang, Y., Otgaar, H., Riesthuis, P., Wang, J., & Jelicic, M. (2024b). The rise and fall of autobiographical beliefs: the effect of external feedback on memory in the context of the prisoner's dilemma. *Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/cns0000391>
- Zhang, Y., Pan, Z., Li, K., & Guo, Y. (2018). Self-serving bias in memories: Selectively forgetting the connection between negative information and the self. *Experimental Psychology*, 65(4), 236–244. <https://doi.org/10.1027/1618-3169/a000409>